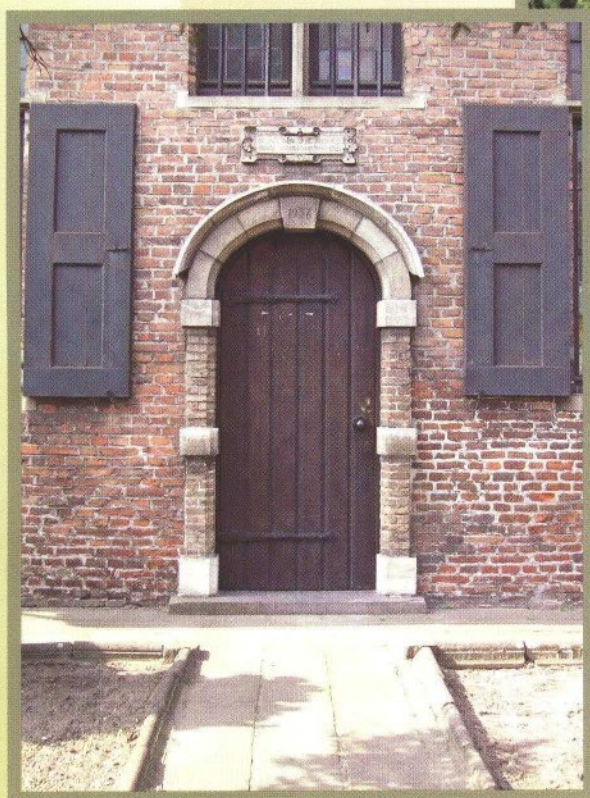
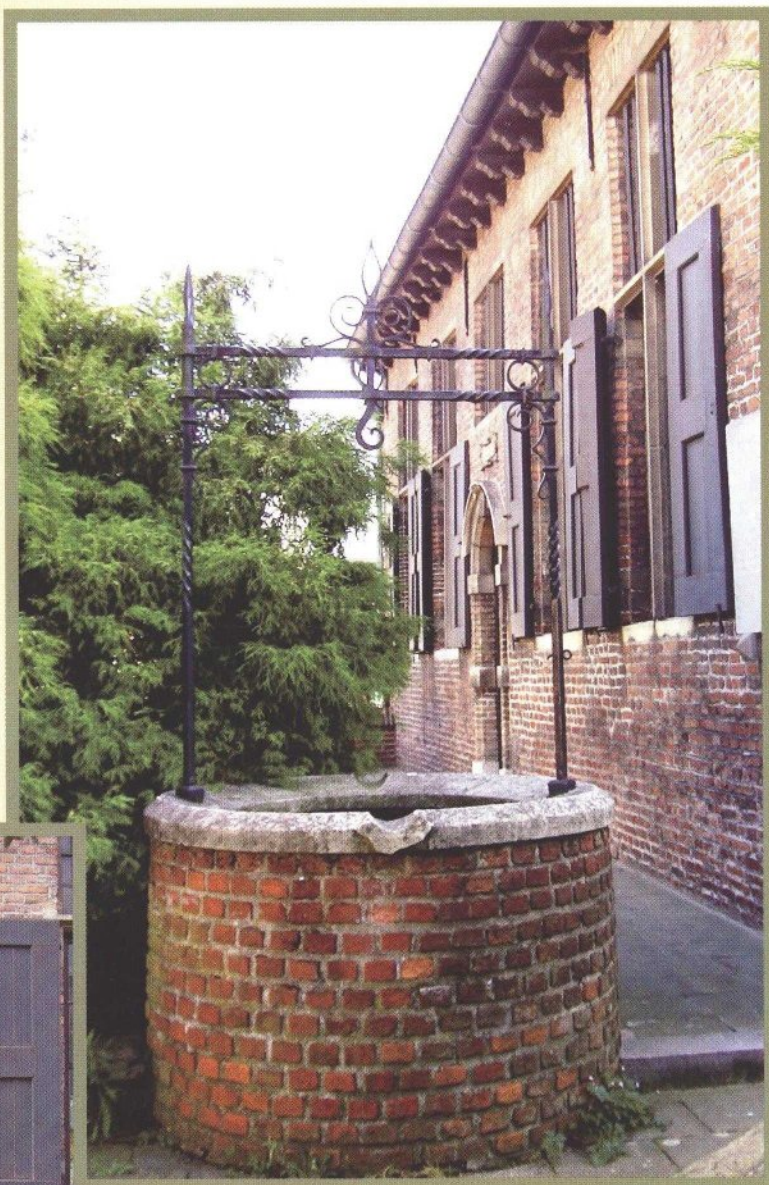

De Vierschaar

De Vierschaar in Wachtebeke 2006

Foto's: Eddy Van Acker

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter <i>Guy Hoebeke</i>	p.1
Nieuws van de redactie <i>Eddy Van Acker</i>	p.3
In memoriam Maria Van Malder <i>Wies Creve</i>	p.4
In memoriam Erik De Smet <i>Guy Hoebeke</i>	p.5
Overlijdens <i>Eddy Van Acker</i>	p.6
De verdedigingswerken rond Antwerpen in de 19de en de 20ste eeuw <i>Luc. De Maesschalck</i>	p.8
Jeugdherinneringen aan Wachtebeke 1958-1968 Deel 1 <i>Paul Van Kerckhove</i>	p.10
De dieselmotor van maalderij Van der Eedt <i>Luc. De Maesschalck</i>	p.15
Opsporing verzocht <i>Wies Creve en Eddy Van Acker</i>	p.19

Na de ontsteltenis, veroorzaakt door het totaal onverwachte voorwoord van onze voormalige voorzitter Cesar in ons vorig nummer, blijkt de schade nogal mee te vallen. De vice-voorzitter schoof een plaatsje op en werd voorzitter en de hoofdredacteur, Eddy Van Acker, nam er ook de zware taak van vice-voorzitter bij. Voor de rest blijft Cesar in het bestuur. Hij neemt de Saffarkensmarkt nog voor zijn rekening, blijft de bezieler van ons praatcafé Den Dhust, gaat nog rond met de jaarboeken en de tijdschriften en stelt zijn volledige verwevenheid met Wachtebeke en Winkel nog altijd te onzer beschikking. Bovendien blijft hij “schepen van Openbare Werken” voor onze kring. Na de inrichting van ons museum en ons documentatiecentrum, smeedt hij trouwens alweer plannen voor ons café.

Ook op een ander vlak zal Cesar een steunpilaar blijven, te weten op het vlak van de mondelinge overlevering. Eén van de doelstellingen van onze heemkundige kring is namelijk het maximum te halen van wat er in het collectieve geheugen van onze twee gemeenten leeft. Op die wijze kunnen we sociale geschiedenis schrijven. Zoals verwoord in het ontroerende boek “Pères”¹, over de relatie tussen vaders en hun kinderen, “verdwijnt er een ganse bibliotheek, met elke oudere mens die sterft”. Cesar had dat al lang begrepen. In De Vierschaar, nummer 1 van 2006, pleit hij vurig voor het optekenen van wat ooggetuigen zich nog herinneren van de Tweede Wereldoorlog. Terecht stelt hij dat de bevindingen van de inwoners van Wachtebeke en Winkel – en dat zijn niet alleen onze leden – “een onschatbare bron van informatie vormen”. Cesar voegde de daad bij het woord en gaf zelf het voorbeeld. Hij vertelde in het voormelde nummer van De Vierschaar over zijn eigen herinneringen aan W.O. II. Maar nog is hij niet uitgeput. Na zijn vader Victor, heeft hij de “Davidse meulen” overgenomen en jaren uitgebaat. Ook daar steekt stof in voor een artikel. Tenslotte kan hij, als geboren en getogen Wachtebekenaar, vertellen over hoe het er vroeger aan toe ging en over een levenswijze die nu slechts met moeite voorstelbaar is. Niet dat er een boek in zit zoals dat van de heer Spiessens, maar toch. Oordeel zelf.

¹ “Pères, images de la fraternité à travers le monde”, C. Hardy e.a., éditions Geo.

De mestbocht van mijn vader

Waar nu de garage is, stonden vroeger de stallen van mijn vader, Victor. Centraal stond de stal met de mestbocht. Dat was een stal met een verlaagde vloer, wel een meter diep. Hij had een dubbele buitendeur. Als de mestbocht leeg was, staken we daar twee viggens in. We hadden geen beer noch een zeug. De jonge varkentjes werden gekocht bij Jef Van Megroot. In de put stond een arduinen brasbak en de bras (gekookte kleine aardappeltjes van onszelf of gekochte aardappels en aardappelschillen) werd er van boven in gestort. Om mijn broer, Robert, niet te laten opeisen om in Duitsland te gaan werken in de Tweede Wereldoorlog, pachtte mijn vader vier hectaren bos, rooide de bomen en plantte aardappelen. Dat was in Rostijne, zuivere zandgrond, en we hebben daar nooit veel anders gerooid dan kleine knolletjes. Het was zelfs niet genoeg voor de bras die we nodig hadden, we moesten er altijd bij kopen.

Behalve de mest van die twee biggen, werd in de mestbocht ook de mest gestort van de varkens in het grote varkenskot en de twee kleinere koten. Het grote varkenskot had in de muur een gat met een luik, dat uit gaf in de mestbocht. De mest van de grote varkensstal werd door dit gat rechtstreeks in de mestput geworpen. De mest van de twee kleine varkenskotens werd, samen met de paardenmest, langs de dubbele buitendeur ook in de bocht geworpen. Mijn vader had twee paarden om het graan bij de boeren te halen en het meel terug te voeren. Ketsen heette dat. De bodem van de mestput kwam door al die mest hoger en hoger te liggen. De bras-trog moest dus ook geregeld hoger gezet worden. Als de bocht vol met mest was, was het bijna winter en moest de mest uitgevoerd worden op het land. De viggens waren dan groot genoeg en werden geslacht. We keelden twee varkens per jaar: één voor eigen gebruik en één om te verkopen. Vroeger hadden we varkens van 120 tot 150 kilo, nu halen ze nog amper 90 kilo. Bij onze varkens was er veel meer vet aan dan nu het geval is. In alle varkensstallen legden we stro. De mest met stro gemengd werd in de mestbocht vastgetrapt door de twee varkens en verteerde daardoor beter. Er stelde zich één probleem: als de mestput bijna vol was konden de twee varkens er uit klauteren en gaan lopen zodra de buitendeur geopend werd. Om dat te vermijden ging

ik, als de mest door de buitendeur moest binnengebracht worden, als volgt tewerk. Ik legde de mest voor de buitendeur, zodat ik hem maar in de bocht te schuiven had zodra ik de deur open deed. Ik had de varkens gedresseerd. Vooraleer de deur geopend werd, begon ik te roepen en de varkens vluchtten weg naar de uiterste hoek van de stal en gingen zelfs op elkaar staan. Zo kon ik de mest probleemloos binnen schuiven. De Duitsers konden zeer goed bulderen. Ik had dat van hen afgekeken en ik brulde op mijn beurt in het Duits naar de twee varkens. Ik noemde het in een hoek op elkaar gaan staan "Pyramidestehen". De mestbocht bestond al lang voor ik de taak op mij nam. De verantwoordelijke vóór mij was onze knecht Door Puts. (Tot daar Cesar.)

Oproep

Weet je nog iets over het leven zoals het was (en is) in Wachtebeke en Winkel, neem dan contact met één van onze bestuursleden. We komen jullie zeker bezoeken. Het mag gaan over gelijk welk onderwerp (boerenleven, smeden, nijverheid, verenigingen, gekende figuren, wijkkermissen, zandmijnen, maalterijen, bijzondere beroepen, oorlogsgebeurtenissen, bijgeloof, volksgebruiken, kerken en kapellen, smokkelen, broederschappen, stropen, archeologische vondsten, schatten op zolder, boeken, artikels, oude documenten, ...)

Bedankt Cesar

Blijft nog Cesar te bedanken voor alles wat hij gedaan heeft tijdens zijn 27 jaar voorzitterschap. We doen dit met veel genoegen. Hij was de drijvende kracht in onze kring, boordevol dynamisme en die voor één gat niet te vangen was. Op provinciaal vlak was hij gekend en werd hij gewaardeerd. Organiseren van raadsvergaderingen van het Verbond van Heemkunde lag hem nauw aan het hart. En het mag gezegd worden dat de vergaderingen in Wachtebeke niet van de minste waren. Hij bracht ettelijke activiteiten aan, zorgde voor samenwerking met andere verenigingen en was één van de bezielers van de Saffarkesmarkt. Ook zijn viermaandelijks "Woord van de voorzitter" is niet te onderschatten! Daar kruipt meer tijd in dan men zou denken. Op culturele en andere gemeentelijke activiteiten was Cesar steeds een graag geziene gast. Er is hem nog meer lof toe te zwaaïen, want een figuur als Cesar is niet in een handomdraai te beschrijven. In het bijzonder willen we nog eens verwijzen naar zijn tomeloze inzet bij de opkuis en de inrichting van onze lokalen, daar leeft hij zich volledig in uit. Tenslotte strekt het hem tot eer en is het ons een genoegen dat hij in dit alles ook zijn "schitterende bestuursploeg" betreft. Cesar we hopen nog vele jaren met jou als bestuurslid te kunnen samenwerken.

Cesar David en Guy Hoebeke

Een nieuwe voorzitter, en wat met de oude? –

In het “Woord van de (nieuwe) voorzitter”, Guy Hoebeke, kan je lezen hoe zijn voorganger ons in het vorige tijdschrift toch wel verraste. Onze ‘koning David’ is inderdaad wel een beetje ouder geworden, maar de term ‘hoogbejaard’ lijkt ons toch een tikkeltje overdreven. Dat zijn ledematen het niet meer op prijs stellen om iedere dag nog van hot naar her te hollen kunnen we aannemen, maar we weten met zekerheid dat zijn ziel altijd met de heemkundige kring zal verbonden zijn. Vraag was natuurlijk welke zijn nieuwe functie zou worden. Onze nieuwe voorzitter benoemde hem tot ‘Schepen van Openbare Werken’, hoewel een eerder voorstel van zijn dierbare neef Wies Creve niet verder reikte dan ‘hoofdmagazijnier’. Even werd er gedacht aan de titel van ‘Erevoorzitter’, maar daar leek ons de tijd nog niet rijp voor. Aangezien de wijnkelder van Guy, naar eigen zeggen, een stuk minder imposant oogt, hopen we dat onze ‘koning David’ de traditie in ere houdt om o.a. op de nieuwjaarsreceptie onze leden met champagne te overspoelen. Verder laat het bestuur weten dat het afsluiten van een vergadering nog altijd best met een glaasje wijn gebeurt. Cesar, bedankt voor uw jarenlange inzet als voorzitter en weet dat er voor uw opvolger een zeer zware taak is weggelegd om uw prestaties te benaderen.

Een nieuw actief lid – De wijzigingen in het bestuur betekenen ook dat de beslommeringen voor enkele bestuursleden zullen toenemen. Om die reden gingen we op zoek naar een ernstig persoon voor de bedeling van de tijdschriften en het jaarboek, inclusief het ophalen van de lidgelden om en rond Overslag. En we hebben hem gevonden. Vanaf 2008 zullen onze leden in de Bosstraat, Ramonshoek (noord), Vieruitersten, Brandstraat, Bovenhoek, Schoolstraat, Papdijk, Overslag, Overslagdijk, Palingstraat en St.-Elooiopolder, zich kunnen beroepen op Hugo Delaruelle uit de Bovenhoek. Met de persoon van Hugo Delaruelle heeft onze vereniging meteen een nieuw steunpunt in het meest noordelijke deel van ons werkgebied.

Restauratie van enkele gietijzeren kruisen; uw hulp gevraagd!!

– Enkele weken terug werden we door een heel attent lid op de hoogte gebracht dat er bij de ingang van het kerkhof enkele oude gietijzeren kruisen lagen te verkommeren. Hierop hebben wij het gemeentebestuur gecontacteerd met de vraag wat er met deze kruisen zou gebeuren, en of wij die eventueel niet konden recupereren. Dit was helemaal geen probleem, de bestemming voor deze kruisen was immers de schroothoop! Dergelijke kruisen dateren meestal van rond 1900 en werden later vaak voor meerdere graven gebruikt. Het is nu de bedoeling dat ze gerestaureerd worden om ze in de nabije toekomst een nieuwe bestemming te geven. Hierbij denken we dat, in het kader van de vernieuwing van de dorpskern, deze kruisen eventueel op het oude kerkhof rondom de kerk kunnen geplaatst worden. Op die wijze kunnen we een deeltje van ons waardevol erfgoed voor de toekomst bewaren. En hier kunnen we misschien wel uw hulp gebruiken. Wie weet hoe je dergelijk karwei het best aanpakt? En wie is eventueel bereid om deze gietijzeren kruisen te zandstralen? Uw kennis en kunde zal door de gehele ploeg van de H.K. De Vierschaar met dank worden aanvaard.

Derde filmavond – In het kader van het tienjarig bestaan van het CCW werden alle Wachtebeekse verenigingen, instellingen, organisaties en wijkcomités door het College van Burgemeester en Schepenen uitgenodigd om dit feit op te fleuren. Er kunnen welomschreven projecten worden voorgesteld die in de loop van het jaar 2008 in het CCW zullen plaatsvinden. Voor ons is dit een uitgelezen mogelijkheid om onze derde filmavond te organiseren. Die zou dan doorgaan in de loop van november in de Keurezaal.

Nieuwe naam voor het CCW – Aansluitend op het vorig item – In een van de zittingen van de cultuurraad van 2007 werd geopperd om, gekoppeld aan het tienjarig bestaan van het CCW, dit gebouw eindelijk een degelijke naam te geven. Hierbij werd aan alle verenigingen gevraagd om enkele voorstellen in te dienen. Als heemkundige

kring is er voor ons eigenlijk maar één naam die in aanmerking komt, **DE MAELSTEDE**. In 1612 maakte het huidige Dr. Jules Persynplein deel uit van het domein van de familie De Stoppeleere. Dit domein strekte zich uit over de volledige hoek die nu gevormd wordt door de Smishoekstraat en het Rechtstro. Achteraan het Dr. Jules Persynplein stond een gebouw, het *casteel van Maelstede*. Dit kasteel kwam later toe aan de familie De Peneranda, nadien aan J.F. Michaëls, een advocaat voor de Raad van Vlaanderen. In 1777 werd het eigendom van de Wachtebeekse burgemeester Louis van den Berghe. In de 19e eeuw waren de eigenaars opeenvolgend: Franciscus Van Pottelberghe, Jacobus De Cock, Seraphina De Cock en Alois Vervaet. Alois Vervaet verhuurde het kas-

teeltje aan de familie Persyn, en op 20 april 1878 werd Jules Persyn hier geboren. In 1895 werd de Gentse papierhandelaar, Karel Rogghé, de nieuwe eigenaar. Hij liet de oude kasteelhoeve verbouwen tot het kasteeltje dat hier tot het laatste kwart van de vorig eeuw stond. In 1925 werd het kasteeltje met bijhorende gronden verkocht aan Emiel van de Calseyde en Pelagie Antonia Verelst. Na hun overleiden werd in 1955 de gemeente Wachtebeke de eigenaar. Buiten de naam 'De Maelstede', hebben we enkel de weinigzeggende naam 'Kasteeltje van de Heer Rogghé' teruggevonden, zodat wij volledig opteren voor:

CC DE MAELSTEDE

IN MEMORIAM MARIA VAN MALDER

Wies Creve

Op 7 januari 2008 overleed Maria Van Malder. Wij willen haar hier even met genegenheid in herinnering brengen. Onze Heemkundige Kring bestaat nu 40 jaar. Decennia lang is Maria lid geweest van onze Kring. Dat kunnen niet zovelen haar nazeggen, maar voor haar was het vanzelfsprekend: zij is immers 103 jaar oud geworden! Daarmee het oudste lid dat onze Kring ooit gekend heeft.

Toen de Kring 10 jaar bestond, in 1977, werd onder leiding van onze huidige voorzitter Guy Hoebeke ons 11e jaarboek uitgegeven. Nog zeer bescheiden, het besloeg toen amper 125 bladzijden.

Het tweede hoofdstuk in het boekje handelde over "De Beerschippers". Wie nog een exemplaar in handen kan krijgen, kan daarin van bladzijde 16 tot 29 lezen wat Maria aan onze ijverige auteur over dit onderwerp kon vertellen.

Het noteren van sagen, legenden en volksverhalen is altijd het stokpaardje van Guy geweest. Hij heeft daarvoor lange tijd overal navraag gedaan. Wat hij bij Maria Van Malder aan de weet kwam, is in hetzelfde jaarboek op bladzijde 56 te vinden. Maria Elza Van Malder werd geboren te

Moerbeke-Waas op 24 oktober 1904. In 1930 is ze getrouwd met Aloïs Van Geertruyden. In die dertiger jaren hebben ze gebouwd op Langelede, waar Maria is blijven wonen tot ze ver in de negentig was. Haar zoon Jozef, die ik nog goed gekend heb, is jammer genoeg jong gestorven. Zij is ook lange jaren als weduwe door het leven moeten gaan.

Dat heeft haar niet belet een uitgebreid en verdienstelijk sociaal leven te leiden. Zij was de drijvende kracht in diverse vrouwenverenigingen. Zij is eveneens een opgemerkt lid van de Wachtebeekse gemeenteraad geweest. Haar tussenkomsten en opmerkingen daar, waren eerder zeldzaam maar werden met des te meer aandacht gevolgd. Ze wist waarover ze praatte, en vaak werden haar suggesties dan ook opgevolgd.

Maria was een vrouw die het echt verdiend heeft in onze herinnering te blijven leven.

IN MEMORIAM ERIK DE SMET

Guy Hoebeke

Op de valreep bereikt ons nog een zeer droevig bericht. In het Nieuwsblad van donderdag 14 februari stond "Stadsarchivaris sterft drie dagen na hulde". De begeleidende foto liet geen twijfel toe: het ging om Erik De Smet, stadsarchivaris van Eeklo en voormalig bestuurslid van onze kring, toen nog "Oud Wachtebeke". In hem verliezen we een groot heemkundige en geschiedschrijver, een aangename collega en een fijn mens.

Erik De Smet (62), stadsarchivaris van Eeklo, is plots overleden op woensdag 13 februari. 's Zondags ervoor werd hij op het stadhuis nog gedecoreerd met de stadsmedaille voor veertig jaar werk in het stadsarchief. Hij zette zich sinds 1968 in voor het archief, als medewerker van Achiël De Vos uit Evergem, onderwijzer en autodidact-geschiedschrijver, die het zover bracht dat zijn werk over de geschiedenis van Evergem als voorbeeld genomen werd aan de Universiteit Gent. In 1989 werd Erik aangesteld als stadsarchivaris. Hij organiseerde in 2006 de grote verhuizing van het archief naar het nieuwe administratieve centrum, richtte een archiefcommissie op, bouwde een microfilmarchief uit en nam deel aan de informatisering van de burgerlijke stand en aan de opbouw van een digitale inventaris. Samen met een aantal collega's hield hij ook het archief open. Hij was tevens penningmeester en secretaris van "Appeltjes van het Meetjesland" en werkte mee aan het tijdschrift "De Eeklose Dobbelsgebakkene". Erik publiceerde veel artikels in de voornoemde tijdschriften, maar tevens in "Heemkundige Bijdragen" en "De Eik" (vereniging voor familiekunde). Hij werkte voort ook mee aan de uitgave van het boek "750 jaar Eeklo".

Wij leerden Erik kennen door toedoen van Gilbert Lanckriet, jarenlang bestuurslid van onze heemkundige kring. Ook Gilbert had de heemkundemicrobe te pakken. Voor "Oud-Wachtebeke" nam hij het initiatief voor een driemaandelijks tijdschrift, de voorloper van onze huidige "De Vierschaar". In Sidmar werkte hij in het laboratorium van de Metallurgische Dienst Warme Zone en daar had hij contact met zijn collega, Erik. Die was onmiddellijk bereid om mee te werken en werd bestuurslid, tot een veelvoud van heemkundige activiteiten in het Eeklose hem dwongen Wachtebeke op te geven.

Erik publiceerde 26 artikels in de eerste vier jaargangen van ons toenmalige tijdschrift (1974-1977) en in

de jaargangen 7 en 16. Behandelde onderwerpen waren o.a. de kerk (9 artikels), verkiezingen 1829, burgerwacht 1830, rechtspraak, brandbestrijding, fusie met Mendonk, ... Grotere artikels van zijn hand zijn terug te vinden in onze jaarboeken:

- * Iets over het innen van tolgelden op de Moervaart (1973)
- * Dr. Jules Persyn (1973)
- * Iets over het bouwen van een stenen klapbuis op de Langelede in 1780 (1973)
- * Het Overlede goed (1977)
- * Bijdrage tot de toponymie van Wachtebeke (1975)
- * De familie della Faille d'Assenede, als heren van het Ambacht (17e-18e eeuw) (1979-80)

Het verlies dat de heemkunde en de geschiedschrijving van het Meetjesland (waartoe Wachtebeke behoort) lijden door het heengaan van Erik is moeilijk te schatten. Maar ook op menselijk vlak zullen we hem missen. Hij was altijd zeer behulpzaam en open in zijn contacten met de personen die zijn hulp of raad kwamen vragen. We wensen zijn familie alle sterkte om het pijnlijke afscheid te dragen.

Erik De Smet en echtgenote: fier op de medaille

- 1 Gegevens gehaald uit de webstekken "Het Nieuwsblad Online" en "Stad Eeklo".
- 2 De foto werd genomen door Joost D'huyvetters, de fotograaf die voor de stad Eeklo alle officiële evenementen in beeld brengt. (Met dank aan Katty Van de Voorde - Communicatie- en informatiecoördinator - Stad Eeklo)

Overlijdens Wachtebeke (25/10/2007 – 17/01/2008)

Lucien Livinus ACKE Echtg. Adriana Criel	Stationsstraat 124	° Wachtebeke † Gent	14/12/1928 25/10/2007
Roger Ghislain MEUL	Zwaluwlaan 62 A	° Sint-Niklaas † Gent	18/08/1951 26/10/2007
Omer Arthur VAN KWIKKELBERGHE Echtg. Suzanna Hillaert	Oudenburgse Sluis 46	° Wachtebeke † Wachtebeke	29/12/1932 27/10/2007
Norbert VERHELST Wedn. Alice Bruwieri	Meersstraat 31	° Zeveneken † Wachtebeke	29/05/1922 02/11/2007
Rachel Marguerite VERSAVEL Wed. Cyrille Van Hecke	Meersstraat 31	° Beveren (Alveringem) † Wachtebeke	02/01/1913 11/11/2007
Gustaaf DEKEYSER Echtg. Ria Veelaert	Hoogstraat 2	° Moerbeke-Waas † Wachtebeke	09/05/1928 12/11/2007
Maria Gabriella VAN SCHOOTE Echtg. Lucien Voncke	Molenstraat 50	° Assenede † Gent	08/11/1927 13/11/2007
Mauritius Alphonsus VAN BAMBOST Wedn. Adrienne Chalmet en Germaine Vervaet	Lindestraat 8	° Zaffelare † Gent	13/05/1920 18/11/2007
Kamiel Leonardus AUDENAARDE Echtg. Clemencie Lissarde	Godshuisstraat 13	° Wachtebeke † Wachtebeke	08/09/1928 24/11/2007
Irene Marie SCHEPENS Wed. Julien Duyck	Kleistraat 27	° Wachtebeke † Gent	18/07/1935 24/11/2007
Amaat Marcel BUYSSE Echtg. Jeanine Roels	Axelsvaardeken 39 B	° Waarschoot † Gent	25/02/1930 24/11/2007
Arif Raja OVERMEIRE	Rozenlaan 39	° Amravati (India) † Wachtebeke	26/01/1986 24/11/2007
Parviz SENEMARI-VAN CAEYZELE Echtg. Isabelle De Jaeger	Papdijk 2	° Teheran (Iran) † Wilrijk (Antwerpen)	08/07/1963 03/12/2007
Gerard Alphonse DE BOCK	Meersstraat 31	° Moerbeke-Waas † Lokeren	13/07/1927 12/12/2007
Paul VAN DRIESSCHE	Zwaluwlaan 62 A	° Lokeren † Wachtebeke	23/09/1927 13/12/2007
Julien Francies VAN POECKE Echtg. Irena Van Heirsele	Dorp 5	° Beervelde † Sint-Niklaas	08/02/1932 15/12/2007
Marguerite RAES Wed. Arthur Slock	Meersstraat 31	° Zelzate † Gent	14/08/1920 19/12/2007
Irma Maria VAN RENTERGHEM Wed. Remi Poppe	Meersstraat 31	° Wachtebeke † Wachtebeke	03/08/1912 27/12/2007
Albert Joannes ONGENAE Echtg. Yvonna Coppens	Spoorwegstraat 25	° St-Kruis-Winkel † Eeklo	19/07/1923 27/12/2007

Gustaaf Carolus VAN EYNDE Echtg. Martha Van Waes	Akkerstraat 5	° Wachtebeke † Wachtebeke	17/09/1923 02/01/2008
Albert Joseph VAN CASSEL Wed. Elodie De Wilde	Godshuisstraat 13	° Zaffelare † Wachtebeke	02/03/1915 07/01/2008
Maria Elza VAN MALDER Wed. Aloïs Van Geertruyden	Godshuisstraat 13	° Moerbeke-Waas † Wachtebeke	24/10/1904 07/01/2008
Guido Julien VAN DE VOORDE	Reepstraat 16	° Zelzate † Gent	02/04/1953 12/01/2008
Patrick COONE Echtg. Patricia Cams	Molenstraat 4	° Antwerpen † Wachtebeke	14/05/1959 15/01/2008
Zulma Maria HEYNZE Wed. Edgard Seghers	Godshuisstraat 13	° Zelzate † Wachtebeke	25/03/1909 17/01/2008

Overlijdens Sint-Kruis-Winkel¹ (21/10/2007 – 02/02/2008)

Leon RAEMDONCK Echtg. Simonne Bauwens	Albert De Smetstraat 29	° St-Kruis-Winkel † Gent	25/12/1932 21/10/2007
Rachel VANDERSTRAETEN Wed. Francies Van Waes	Home Bloemenbos Zelzate	° St-Kruis-Winkel † Zelzate	19/02/1914 16/11/2007
Gilbert VAN ROMPU Wedn. Irma Querter	Kattenhoekstraat 7	° Wachtebeke † St-Kruis-Winkel	04/11/1920 18/12/2007
Geeraard DE SY Echtg. Suzanne Demaret	Kattenhoekstraat 12	° Ertvelde † St.-Kruis-Winkel	01/04/1922 02/02/2008

VERNIEUWING IN DEN DHUST

Immobiënmakelaar Carlos David kocht onlangs het destijds befaamde restaurant Distelhoeve in Desteltonk. Meteen deed hij een riante gift aan onze heemkring. Zo prijkt de rustieke bartoog, kunstig aangepast door ons medelid Willy Vanden Broecke, nu in ons praatcafé. Ook een antieke buffetkast, een prachtige porseleinen luster, een verzameling mooie wijn- en bierglazen en vele andere zaken uit de Distelhoeve verhuisden naar onze lokalen, waarvoor dank.

In feite is het dus geen vernieuwing van onze lokalen, maar een veroudering!

1. Aangezien deze lijst werd overgenomen uit het parochieblad van Sint-Kruis-Winkel is het best mogelijk dat niet alle overlijdens worden vermeld. Anderzijds zijn de personen, oorspronkelijk van Sint-Kruis-Winkel, maar die op het tijdstip van hun overlijden te Wachtebeke woonden (vb. Moervaartheem of rusthuis De Mey), in de lijst van Wachtebeke terug te vinden.

DE VERDEDIGINGSWERKEN ROND ANTWERPEN TIJDENS DE NEGENTIENDE EN DE TWINTIGSTE EEUW.

Luc. De Maesschalck

Al vrij spoedig na de Belgische onafhankelijkheid werd de stad Antwerpen uitgebouwd tot een vesting, een wijkplaats voor het leger in geval van nood. Dit vereiste het aanleggen van een fortengordel, om de vijand op voldoende afstand te kunnen houden, zodat de stad niet bereikt kon worden door vijandelijk artillerievuur. Naargelang de artillerie in reikwijdte toenam diende de verdediging steeds verder aangepast, wat tenslotte leidde tot de aanwezigheid van meerdere fortengordels. Van deze diverse verdedigingswerken kan men vandaag nog steeds gedeelten aantreffen.

Er zijn de laatste tijd enkele boekwerkjes verschenen die gans deze evolutie beschrijven. Een eerste is het werkje van Robert Gils: *Een gordel van beton. De Antwerpse pantsersforten*. Het maakt deel uit van de serie Erfgoedgidsen uitgegeven door de provincie Antwerpen. De auteur is zelf een ex-militair en blijkbaar zeer goed ingewerkt in zijn materie. Alhoewel het werk relatief beknopt is – het telt slechts 96 pagina's – tracht de auteur een zo volledig mogelijk beeld te schetsen van het ontstaan van de diverse fortengordels. Hij vangt aan met de periode 1818 – 1880 en eindigt met de situatie na Wereldoorlog II. Het boek is verlucht met diverse foto's, kaarten en plannen. De auteur beperkt zich niet tot het beschrijven van het ontstaan en de verschillende types en kenmerken van forten, maar heeft het ook over het leven in deze betonnen constructies en hun actie tijdens de eerste weken van de Eerste Wereldoorlog. Zo komen we te weten dat de forten gebouwd werden om te kunnen weerstaan aan granaten van 28 cm. Men ging er immers van uit dat zwaardere types van geschut niet over de wegen konden vervoerd worden. Dat was in die tijd ook zo, waarbij de plannenmakers over het hoofd zagen dat de Duitsers ook van de spoorwegen konden gebruik maken en geschut bouwden dat deels demontabel was. De gevolgen zijn ons bekend. De aangebrachte schade door de voltreffers wordt in het boekje trouwens zeer aanschouwelijk getoond.

Al met al een interessant werkje dus. Toch moet het ons van het hart dat de tekst voor een leek – en

dat zijn de meesten toch onder ons – niet altijd gemakkelijk verstaanbaar is. Toegegeven: de opgenomen tekeningen en foto's maken ook wel één en ander duidelijk. Maar om er bijvoorbeeld achter te komen wat een "traditorebatterij" is, of een "gedetacheerde revers caponnière", heeft men wel wat zoektijd nodig. Nochtans is op het einde van het boekje een verklarende vestingbouwkundige woordenlijst opgenomen, maar zo verklarend is deze niet, of toch niet altijd. Zo wordt voor "traditorebatterij" als verklaring "batterij voor grootflankement" gegeven. Waarbij "grootflankement" wordt uitgelegd als "flanking van de intervallen tussen forten en/of schansen". Tja... We zullen maar veronderstellen dat een traditorebatterij een batterij is waarmee de zone tussen twee forten en/of schansen kan bestookt worden.

Colofon

Auteur: GILS R., m.m.v. Joke Bungeneers

Titel: Een gordel van beton. De Antwerpse pantsersforten.

Uitgegeven in opdracht van de Deputatie van de Provincieraad van Antwerpen.

Jaar van uitgifte: 2006

Formaat: 17 x 23 cm

Aantal pagina's: 96

Prijs: +/- 10 euro

Het boekje kan per post aangevraagd worden bij Openbaar Kunstbezit Vlaanderen, Hofstraat 15, 2000 Antwerpen.

Naar het einde van de Eerste Wereldoorlog toe begon de Duitse bezetter op zijn beurt Antwerpen te versterken, want ook voor hem was de stad een belangrijke strategische plaats. Men begon namelijk rekening te houden met een mogelijke geallieerde invasie vanuit Nederland, meer bepaald vanuit Zeeuws-Vlaanderen. Om hieraan weerstand te kunnen bieden werd in 1917 in eerste instantie de Holland linie opgericht, een rij bunkers gaande van Knokke tot Antwerpen¹. De bunkers die men nu nog aantreft te Mendonk en Sint-Kruis-Winkel zijn daar relictten van. Een veel

zwaardere linie werd opgericht op de Antwerpse linkeroever. Dit wordt ons uiteengezet in een boekje geschreven door Raymond Van Meirvenne, met medewerking van Patrick Devos: *De Duitse bunkerlinie van Steendorp – Vrasene 1917*. Het werkje behandelt de oorsprong van deze bunkers, met daarna de bouw ervan. Dit laatste is een vrij uitgebreid hoofdstuk, want de diverse types worden uitvoerig beschreven, met schetsen en foto's. Daarna wordt nog eens specifiek de bunkerlijn op de linker Scheldeoever behandeld.

De talrijke bunkers – oorspronkelijk meer dan tweehonderd, waarvan er begin 2001 nog 147 overbleven – hebben tot niets gediend. Op 4 november 1918 namen de Duitse troepen er stelling in. Het Belgisch leger lag toen aan het kanaal Gent-Terneuzen en lag daar een week later nog, bij de wapenstilstand. Gelukkig maar: een week verder had het leger vermoedelijk tegenover de bunkerlinie gestaan. Dit en het verdere lot van de

bunkers wordt beschreven in het laatste hoofdstuk van het boekje. Elk hoofdstuk is zeer uitvoerig geïllustreerd met kleurfoto's. Verder komen er ook enkele bouwplannen in voor en kaarten. Het is vlot leesbaar.

Colofon

Auteur: VAN MEIRVENNE Raymond, m.m.v. Patrick Devos

Titel: De Duitse bunkerlinie van Steendorp – Vrasene 1917

Uitgegeven door het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, dienst 92 / Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium

Jaar van uitgifte: 2002

Formaat: 15 x 21 cm

Aantal pagina's: 59

Prijs: +/- 7,5 euro

Het werkje is verkrijgbaar aan de receptie van het Administratief Centrum van de provincie Oost-Vlaanderen, Woodrow Wilsonplein 2, Gent.

Deze bunker op de zuidzijde van de Moervaart hoorde bij de Hollandlinie.

1 Een andere versie spreekt van een linie tussen Nieuwpoort en Antwerpen. We veronderstellen dat deze de kustverdediging mee in rekening neemt. Van deze verdediging kunnen nog enkele zichtbare resten worden bezocht in het domein Raversijde bij Oostende.

JEUGDHERINNERINGEN AAN WACHTEBEKE

(1958-1968) Deel 1

Paul Van Kerckhove

In de nummers 2 en 3 van jaargang 33 van ons tijdschrift publiceerden wij het verhaal over de eerste twaalf levensjaren (1946-1958) van deze Wachtekenaar. De volgende delen 1958-1968, handelen over z'n tienerjaren en jongvolwassenheid.

Middelbaar onderwijs

De Plechtige Communie betekende het einde van de kindertijd. Gedaan met lering, straat- en klaplopen, gedaan met te voet naar de school in het Rechtstro te gaan, gedaan met kinderliedjes als "Ieffra Bracke, potjen kakke, potjen stront, rijdt er guël de weireld mee rond", of pestliederen als: "Rosten, hoeveel moe'e kosten, vijf frank veur ne rosten".

Er moest gekozen worden voor een middelbare school. Werd het Zelzate, Lokeren, Eeklo of Gent? Vrij onderwijs of rijksonderwijs? Naar de Broeders van Liefde? "Kon onzen bruinen dat trekken?" hoor ik moeder nog zeggen. Of werd het het Atheneum in Zelzate? Vader was als fabrieksarbeider enige kostwinnaar en intussen telde het gezin al vijf kinderen.

Het werden de "Broeders". Men kon er boeken overnemen van oudere leerlingen. En zij hadden een vernuftig systeem van rekruteren. Ze stuurden hun leerlingen naar potentiële leerlingen en per aangebrachte leerling kregen die een lot voor een tombola met als hoofdprijs o.a. een fiets. Zo kregen wij Ghislain Van Hoecke over de vloer. Met hem trok ik naar Zelzate ter kennismaking en werden de inschrijvingsformulieren in orde gebracht, wetend dat ook kameraden als Marc Celie, Jacques Tacq, Etienne Fermont, Jacques Ergo, e.a. hetzelfde hadden gedaan. Een enkeling trok naar Eeklo als intern of naar Sint-Lievenscollege in Gent. Anderen gingen naar het Atheneum.

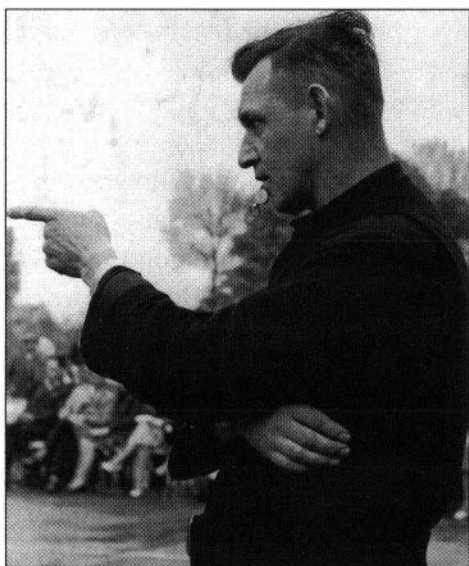
De Broeders in Zelzate

Op 1 september 1958 fietsten we langs "Steefken Sette" door de Wachtebeekse bossen, dan de Chalmetlaan, het Verbindingsstraatje en via de Patronagestraat naar het Sint-Laurensinstituut. We

leerden onze fiets aan de haak hangen en wachtten toen af om te zien bij wie we zouden terecht komen. Met ruim 40 man, trokken we het klaslokaal van Broeder Leopold (den "Pol") binnen. Een broeder in habijt, zoals dat in die preconciële tijd de mode was. We ontmoetten er leerlingen uit Zelzate, Ertvelde, Kluizen, Assenede, Oosteeklo, Moerbeke, enz.

's Middags aten we, in de turn- en feestzaal, die ook als refter dienst deed, onze "wakke" boterhammen met eierkoek op, die ons moeder had klaargemaakt.

Spoedig hadden we het ritme van de lessen te pakken, al vergde het enige aanpassing om verschillende leerkrachten per dag over de vloer te krijgen. Dit ging telkens gepaard met een krachtig "Dag, mijnheer Heye" (Ghislain Heye uit Ertvelde) of een schallend "Dag, broeder Leopold". In de klas ernaast bij Broeder Justinus, bijgenaamd "den Tsoep", kregen wij biologie. We leerden er zijn wandelende takken kennen en hij verraste ons met een levende kameleon. Zijn ratelende, snelle woordenvloed bezorgde ons vaak hoofdpijn, en zijn vraag naar illustraties deed ons regelmatig bij drukkerij Creve-Cheyns (van Wies Creve) belanden voor de gepaste "dierenprentjes". Broeder Osmondus ("den Osse"), turnleraar, joeg ons de eerste les al een paar keer rond het nabijgelegen veld van SLV Zelzate. Lichaamsbeweging hadden we daar genoeg: spelen was verplicht tijdens de recreaties. De jongste leerlingen speelden het gekende overloopspel "Barre", anderen deden aan volleybal en basketbal. Wie te lang in het toilet stond werd er door de aandachtige dienstdoende surveillant gesommeerd de spelers te vervoegen. 's Avonds reden we uitgehongerd de 6 km naar Wachtebeke terug, maar soms kochten we eerst een stuk "poddink" bij bakker Dhooge in de Patronagestraat.

Broeder Osmondus (den Osse), turnleraar

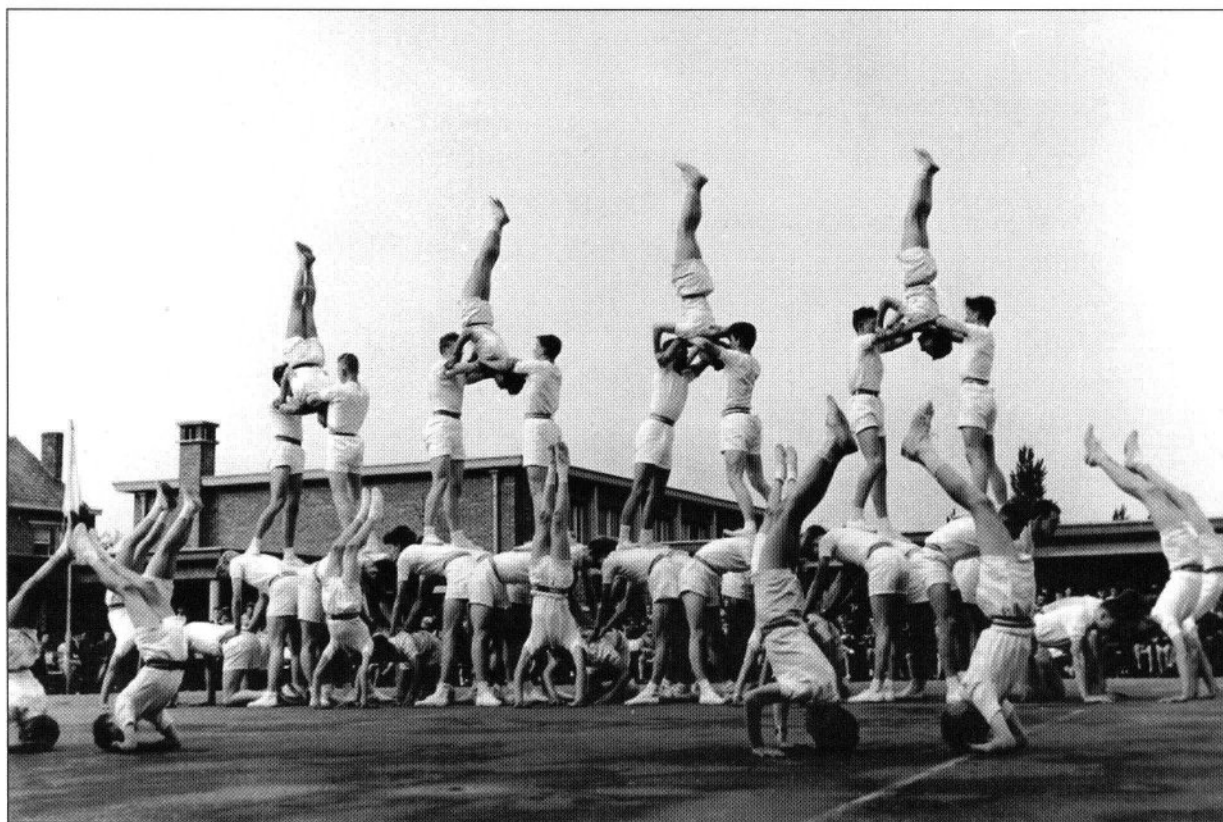
Spoedig leerden we de (bij)namen van de andere leerkrachten kennen: Br. Pacificus, de Vader Overste, een verwoed snuiftabakgebruiker, Petatjen (Br. Amalbert), de Slets (Br. Gereon), de Kubler (Br. Quintinus), den Bella (Br. Bellarminus), den Mol (Br. Hilduard)... Deze laatste verkocht tijdens de speeltijden "chokla mee nootjes" ten voordele van de basketbalploeg Silaba, een schoolploeg die in competitieverband

uit kwam en waar Wachtebekenaren als Marc Celie en Freddy Heirman later hoge ogen gooiden. Op de gronden van de school was er ook nog het terrein van SLV (Sint-Laurens-Voetbal).

De jaren '50 waren nog gekend voor hun zang- en turnfeesten. Aan beide ontsnapten we in Zelzate ook niet.

Regelmatig werden we na afloop van de lessen aangemaand om te oefenen in de zangkunst. Br. Leopold was dirigent. Met veel ijver en (ongetwijfeld) ook gezucht, oefenden wij o.m. het "Slavenkoor" van Verdi in. Het werd een ontroerend optreden. Ik herinner mij nog de slotzin van het in het Nederlands vertaalde koorwerk: "Wie zal het zijn, wie, die ik het liefst zie? Mijn lieve ou-ouders !"

Tegen het einde van het schooljaar was er ook het jaarlijks turnfeest, samen met de meisjes van de naburige school in de Kerkstraat. Niet dat we echt wild werden van die in blauwe pofbroeken gehulde meisjes, maar het was toch eens wat anders. In ieder geval slaagde Br. Osmondus erin een spektakel op touw te zetten: gewaagde piramides, grond- en toestel oefeningen, trampolinespringen met Wachtebekenaar Criel in de hoofdrol. Wie niet strak in het gelid stond, kreeg de zware bottines van "den Osse" in zijn achterste.

Turnfeest in het Sint-Laurensinstituut te Zelzate, bij de Broeders van Liefde.

Broeder worden?

De congregatie van de Broeders van Liefde zorgde ook voor haar eigen voortbestaan. De leerlingen van de zesde moderne (nu eerste humaniora) werden uitgenodigd op een dia- en filmvoorstelling over het leven van de Broeders en hun werk in binnen- en buitenland.

Waren het de beelden van Zuid-Afrika en “dat het daar negen maanden alle dagen goed weer was” die me overhaalden, ik weet het niet. In ieder geval mocht ik voor het tweede jaar in het middelbaar naar het Juvenaat Sint-Tarcisius trekken in Sint-Michiels-Brugge, achter de “Klokke” van Club Brugge. Daar belandde ik als intern met anderen uit Turnhout, Sint-Truiden, Zwijnaarde, Nederbrakel... “in het klooster”.

Voor mijn ouders was het een goede oplossing voor het al zware gezin met vijf kinderen en dan was er nog Marie-Louise (ons Wies) te verwachten. Voor een laag internaatsgeld was ik een jaar lang het huis uit. Na twee jaar Brugge volgde de normaalschool Sint-Aloysius in Zwijnaarde.

Na twee jaar normaalschool zou dan twee jaar noviciaat volgen in Sint-Maria-Aalter. Maar zover is het niet gekomen. Op een morgen in februari 1963 werd ik diskreet uit de rij naar de klas geplukt. Ik mocht in de studiezaal mijn boeken en op de slaapzaal mijn kleren in mijn valies steken. En na dat ik mijn “pakske” gemaakt had, was mijn roeping over.

Veel uitleg werd er niet gegeven en voor ik het goed wist zat ik op de bus naar Wachtebeke en kwam ik met mijn “osseknieën” of kloosterknieën (van de eelt veroorzaakt op de harde houten knielbanken) thuis. Omdat ik bij de Broeders van Liefde in de Wetenschappelijke B zat, een afdeling naast Wetenschappelijke A en de Economische, werd het zoeken om het schooljaar nog te kunnen beëindigen.

In Essen hadden de Broeders nog een school met Wet.B-afdeling, maar familie in Antwerpen zag het blijkbaar niet zitten om een opgroeiende puber een kamer te bezorgen. Het werd uiteindelijk het Sint-Amandusinstituut te Gent bij de Broeders van de Christelijke Scholen.

Na mijn humaniora in 1964 zou ik daar aan het werk gaan. Ik heb dus mijn humaniora in vier scholen en bij twee congregaties Broeders doorlopen.

Katholieke Studentenactie (K.S.A)

Als studerende jongeren hadden we kansen tot ontspanning en vorming in de KSA-afdeling die Wachtebeke telde, nl. de Sint-Hubertusbond. Volgens mijn toenmalig lidmaatschapsboekje had ik in 1963 de graad van “Banhoofdman”, de graad tussen “Hernieuwer” en “Bondsleider”. Nadien kwam daar ook het secretariatschap bij.

De activiteiten waren zeer verscheiden. We hadden ons lokaal achter de gemeenteschool in het Rechtstro, waar we vergaderden, zongen, leerden debatteren over allerlei onderwerpen. Zelf had ik het over “Federalisme” (en de Vlaamse grieventrommel). Soms werd er een stereo-installatie aangesleurd om de nieuwste kleinkunstplaten te beluisteren of de onemanshows van Toon Hermans, Wim Sonneveld, Fons Janssens (de Lachende Kerk), e.a. Er werden Vlaamse liederen gezongen en “meester Jan Houben” leerde ons het genre van de negrospirituels kennen. Uiteraard trokken we ook de straat op. Enkele malen werd er een Driekoningenstoet georganiseerd, waarvan ik mij herinner dat we zelfs tot Kalve en het begin van Peene gingen. Voor de jaarlijkse wielervedstrijd Gent-Wevelgem, een organisatie van de Gazet van Antwerpen, die langs Wachtebeke passeerde, hadden wij ons ingeschreven voor de animatiewedstrijd langs het parkoers. Het werd een uitgebreide gesjorde stelling die we plaatsten rechtover de gemeenteschool. Fietsen en fietswielen werden er in verwerkt. Maar blijkbaar was de constructie toch niet zo stabiel, want de renners waren amper gepasseerd toen ons kunstwerk in elkaar zakte. Toch behaalden we een prijs en twee keer een artikel in de krant.

Een dropping hoorde ook tot de activiteiten. Met de auto werden we naar een onbekende plaats gevoerd en met kaarten en summiere wegbeschrijving naar de plaats waar we moesten uitkomen, werden we per twee op weg gestuurd. Marc Celie en ik werden ergens in Schellebelle gedropt en voor middernacht hadden we toch ons doel, een jeugdlokaal in Erpe-Mere bereikt.

We durfden het ook aan om met de Hernieuwers en hoogstudenten van de KSA serieuze toneelstukken te spelen. Zo speelden we op zondag 9 januari 1966 in de zaal van het Cultureel Centrum van het meisjeslyceum het stuk, “Kent gij de melkweg” van Karl Wittlinger. Het was het levensverhaal van een patiënt in een tehuis voor

geesteszieken. Deze rol werd gespeeld door Jacques Tacq. De rol van de dokter werd verdeeld over vijf spelers: Marc Celie, Paul Van Kerckhove, Raf De Clercq, Chris Scheire en Freddy Van Petegem. De regie was in handen van E.H. Michel De Beer, een collega van E.H. Urbain Scheire, een van onze proosten.

Het jaar daarop, op 8 januari 1967 waagden we ons aan "Tien kleine negertjes" van Agatha Christie, een thriller in drie bedrijven. Dit bekende werk werd gespeeld door Chris Scheire, Ludo Struyf, Erik Van Rentergem, Etienne Fermont, Johan Veldeman, Ghislain Dierick, Freddy Heirman, Raf De Clercq, Paul Van Kerckhove en terug in de hoofdrol, Jacques Tacq.

Het decorontwerp was van Johan Veldeman en

werd uitgevoerd door Eric Coone, Etienne De Rouck, Arnold Roets, Maurits Van Brussel en Eric Van Goethem. De meubelen werden geleend bij het huis "Mechelse meubelen" van de familie De Bruyne. Jan Willems verzorgde de belichting en Rik Scheire het geluid. Grime: G. De Buck, souffleur: Guido Van Goethem. Regie: Jacques Tacq met advies van Drs. Julien Crommelinck, leraar aan het Sint-Laurensinstituut te Zelzate.

Blijkbaar hadden we het podium, in onze ijver om ons decor stevig vast te zetten, te veel met nagels bewerkt, want het jaar nadien waren we niet echt meer welkom. Ook de studies van de meeste deelnemers, de lieven e.d.m. zullen wel meegespeeld hebben dat het bij deze twee toneelstukken bleef. In ieder geval een leerrijke periode van organisatie, samenwerking en verantwoordelijkheid.

VLNR: Bovenste rij: Erik Van Rentergem, Johan Veldeman, Paul Van Kerckhove, Ghislain Dierick, Ludo Struyf, Jacques Tacq

Onderste rij: Freddy Heirman, Chris Scheire, Raf De Clercq, Etienne Fermont

Kamp en trektocht

Er werden ook regelmatig kampen georganiseerd. Als deelnemer herinner ik mij het kamp aan het Zilvermeer te Mol. De dag voor het eigenlijke kamp waren we met een aantal leiders met de fiets naar ginder getrokken. Na het opzetten van de tenten hadden we blijkbaar nog tijd om kennis te maken met de gocar mogelijkheden daar. Op het einde van de geslaagde kampperiode terug naar Wachtebeke met de fiets om 's anderendaags op 10-daagse trektocht te gaan naar Lisieux (Fr.)! Onder het waakzaam oog van onze proost E.H. Raf David, vertrokken Marc Celie, Raf De Clercq, Walter Delaruelle, Jef en Rik Scheire, Jean De Coninck, Jacques Tacq, ikzelf en ik meen Adriën Scheire aan het KSA-lokaal. Aan het Dr. Jules Persynplein draaide reeds een trui van Walter Delaruelle tussen z'n fietsketting. In Oudenaarde een eerste leuke band. Mijn zadel moest vastgezet worden maar de bout was afgebroken, maar de handige Harry's van dienst : Rik Scheire en Marc Celie losten dit vakkundig op door een vod in het frame te proppen. Aan een snelheid van meer dan 80 km/u reden wij Ronse binnen. Het einde van deze eerste dag was Lille (Rijsel), waar we kennismaakten met de jeugdherbergen : slaapzalen, koffie uit poeder (Nescafé), Franse WC's (een gat in de vloer)... 's Avonds een kleinigheid eten en veel Franse wijn drinken...tot Jean De Coninck en Raf De Clercq niet meer wisten van welke parochie ze waren en ons 's nachts wakker hielden met hun gekreun.

Via Arras, Amiens, Beauvais en Rouen zakten we steeds dieper Frankrijk in. Na een flinke klim over de Pont de Tancarville bereikten we uiteindelijk onze standplaats in Villersville aan de Atlantische oceaan, op enkele tientallen kilometers van Lisieux. Die eerste dagen waren een marteling over de hellingen en het

vals plat. Raf David en ikzelf hielden ons dikwijls in de achterste geledingen op.

Toen men 's anderendaags naar Lisieux ter kerke trok, nam ik wijselijk met een drietal reisgenoten een rustdag. En dat loonde. Op de terugtocht konden we met de besten mee. Dit keer ging het langs de Normandische kust richting Vlaanderen: Honfleur, Fécamp, Dieppe, Boulogne sur Mer. We genoten van wijn en Calvados en hielden de lokale bevolking wakker met ons gemarcheer door de straten op de tonen van: "One..... two..... three..... four! One, two, three, four! One, two, three, four! One..... two..... three..... four!" De afstand tussen Tielt en Gent legden we in recordtempo af en aan Pottershoekbrug namen we, na een laatste groepsfoto, afscheid. Een ervaring rijker.

Enkele jaren nadien deden we zulk een uitstap nog eens over. Ditmaal met de auto's van de twee "ierweerdigaards" Urbain Scheire en André Roets. Met elk drie jonge gasten in hun Volkswagens "Kever" trokken we dit keer naar de Vogezes: Ballon d'Alsace enz., waar we de rijkunsten van onze chauffeurs konden leren kennen. De streek van Metz, Strasbourg, Nancy, Ronchamps (met de kapel van de beroemde architect Le Corbusier), Verdun e.d.m. werd grondig verkend. De jaren bij de KSA waren boeiend, rijk aan ervaring, zeer divers en interessant.

De KSA op fietstrektocht naar Lisieux (F): Vlnr. Walter Delaruelle, E.H. Raf David, Marc Celie (op de rug), x, Paul Van Kerckhove, Jozef Scheire, Raf De Clercq, Jacques Tacq ergens uitblazend aan een kerk.

DE DIESELMOTOR VAN MAALDERIJ VAN DER EEDT ¹

Luc. De Maesschalck

Bij het woord “archeologie” denken de meesten onder ons aan het onderzoek van oude huizen, prehistorische vindplaatsen, opgravingen en dergelijke meer. Er bestaat echter ook wat men noemt “industriële archeologie”: het onderzoek en het instandhouden van gewezen industriële installaties. Dat kan gaan van bescheiden apparatuur tot ganse fabrieken. En deze hoeven geen honderden jaren oud te zijn. Het museum in de oude elektrische centrale van Langerbrugge is een voorbeeld van dit laatste. Maar zover hoeven we niet te gaan om ook bij ons dergelijke archeologie te vinden: de maalderij Van der Eedt bijvoorbeeld. Over de eigenlijke maalderij willen we het hier echter niet hebben: daar is vroeger reeds over gepubliceerd², maar wel over de aandrijving ervan.

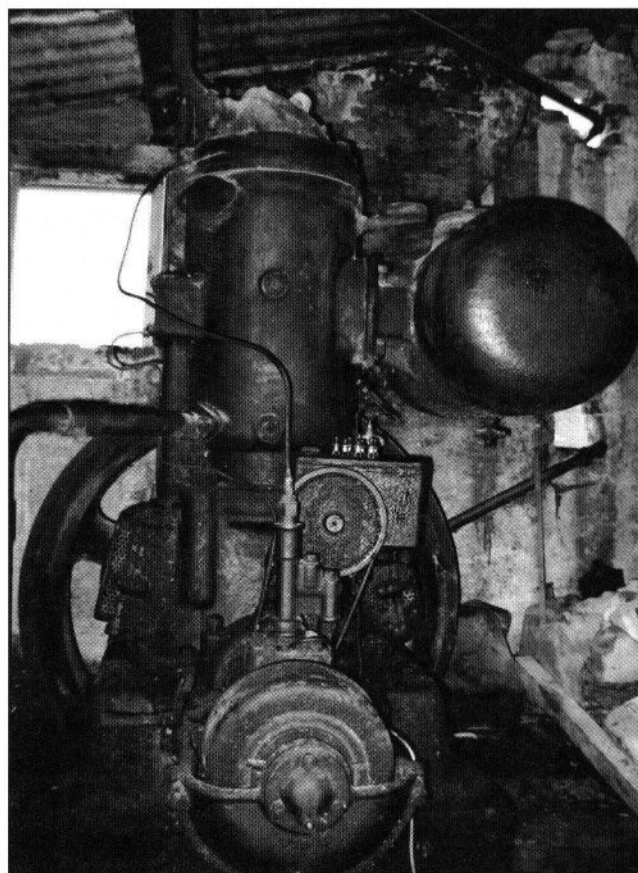
De maalderij is opgericht in 1933. Windmolens waren toen uit de tijd: er werden in elk geval geen nieuwe meer opgericht. In plaats van de wind kwamen de (elektro-) mechanische aandrijvingen. De maalderij David koos voor een elektromotor, die ondertussen verdwenen is. Maalderij Van der Eedt daarentegen, meer bepaald vader René, opteerde voor een dieselmotor. Hij was trouwens niet de enige: de maalderij L'Ecluse, gelegen in Vier Uitersten, draaide met eenzelfde motor. Dat bleek goedkoper uit te komen, voornamelijk omdat de nodige mazout toen nog aan een zacht prijsje kon worden aangeschaft. En soms werd een litertje meer geleverd dan er officieel op de factuur vermeld stond. Mogelijk waren ook de installatiekosten goedkoper. Het betrof immers een vermogen van 27 pk, of bijna 20 kilowatt. Niet bepaald een vermogen dat men zomaar van de straatleidingen kon aftakken, zodat we mogen aannemen dat de eventuele installatie van een elektrische motor nog bijkomende investeringen of kosten zou noodzakelijk maken.

De machine maakt nog steeds de trots uit van eigenaar Theofiel, zoon van René, in zoverre zelfs dat een bekomen aanbod om de motor te verkopen, nadat hij uit dienst was genomen, werd afgewezen. Hij staat opgesteld in een apart gebouwtje,

aangebouwd aan de eigenlijke maalderij. Vandaag zouden we dit eerbiedig de “machinekamer” noemen, maar de gangbare term tijdens mijn jeugdjaren was gewoon “motorkot”. En die naam is gebleven. Vanuit de eigenlijke maalderij kon men via een deur rechtstreeks bij de motor komen. Er was ook nog een buitendeur, waarbij – in open lucht – de nodige brandstof lag opgeslagen.

De motor, een robuuste monocylinder, is geplaatst op een stevige betonnen sokkel. Hij is ongeveer van manskootte. Naar Theofiel ons vertelde is het in oorsprong een scheepsmotor, die blijkbaar probleemloos ook voor andere taken kon ingezet worden. De constructeur staat op de kenplaat aangegeven:

Moteur MOES
Semi-Diesel
Waremmé / Belgique

**Vooraanzicht van de motor.
De cilinder rechts is de knalpot.**

Het typenummer is niet meer leesbaar. Het is een puur mechanische machine: enige vorm van elektrische hulpapparatuur komt er niet bij te pas. De cilinder staat verticaal, zoals het een echte diesel past. Zijdelings op de cilinder zit de uitlaat, waarop direct de knalpot zit gemonteerd. Ook al niet bepaald een klein model: ongeveer een halve meter diameter en een meter lang. Verticaal op deze knalpot stond de uitlaatpijp, die door het dak van het gebouw gevoerd werd. Dit was een ronde buis van ongeveer 15 cm diameter, die nu echter verdwenen is: ze was doorgeroest.

Zoals alle machines van dergelijk type is de motor uitgerust met een vliegwiel van respectabele afmetingen. Hieraan is eveneens de riemschijf gemonteerd om de maalderij aan te drijven. Het vliegwiel is geen massieve schijf, maar uitgerust met spaken, die trouwens noodzakelijk zijn om de motor te starten zoals uit ons verder verhaal zal blijken.

De motor betrok zijn brandstof uit een tank die op meer dan manshoogte bevestigd was binnen op de muur van het "motorkot". Toevoer naar de motor gebeurde immers puur door zwaartekracht: een mazoutpomp was onbekend. Deze tank heeft een inhoud van ongeveer vijftig liter en is nog steeds te zien.

De motor, meer bepaald de cilinder, werd watergekoeld. Daar kwam eveneens geen pomp bij te pas. Buiten het gebouw, op drie gemetste muurtjes, stond daartoe een groot cilindrisch vat opgesteld van tweeduizend liter, gevuld met water. Met twee leidingen, één bovenaan en één onderaan, stond dit in verbinding met de motor. Het door de motor opgewarmde water steeg via de bovenste leiding naar de koeltank buiten, koelde daar min of meer af zodat het bezonk, zodat automatisch via de onderste leiding koeler water aan de motor werd toegevoerd. Het was dus een zelfcirculerend systeem, zonder verdere poespas. De koeltank was bovenaan voorzien van een mangat. Tijdens het malen kwam dit vat toch vrij warm te staan. Radiatoren kwamen er immers niet bij te pas, zodat alle warmteafgifte via de wanden van het vat diende te gebeuren. Oorspronkelijk had het een rode kleur, maar daarna heb ik het lang zilverkleurig geschilderd geweten. Niet bepaald een kleur die bevorderlijk was voor de af te geven warmtestraling. Het opgewarmde water verdampte steeds gedeeltelijk

via het mangat. Vooral tijdens de winter kon men deze damp zien opstijgen. Het betekende ook dat regelmatig het vat moest worden bijgevuld, wat via een ladder met emmers diende te gebeuren. Naar verluidt is dit genoemde vat niet origineel, maar bestond de koeltank oorspronkelijk uit twee recht-opstaande vierkante vaten, vermoedelijk uit zink. Persoonlijk heb ik deze niet meer gekend. Het blijkt dat deze al vrij spoedig begonnen te lekken doordat er gaatjes in vielen. Gaatjes die vader René trachtte te stoppen met lucifers, tot de toestand onhoudbaar werd en de vaten dienden te worden vervangen door de tank waarvan hierboven sprake.

De gietijzeren kop die diende opgewarmd te worden om de motor te kunnen starten.

Rechts ziet men de staander waarop de brander diende te worden geplaatst.

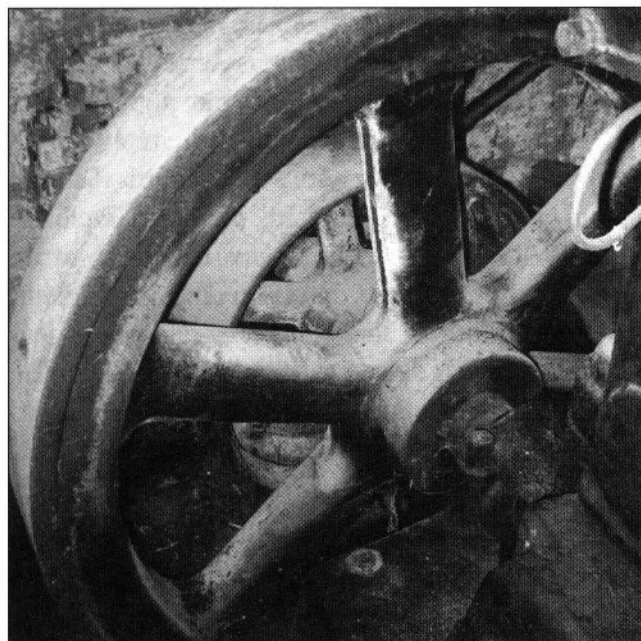
De dag van vandaag een diesel starten is een fluitje van een cent, maar met een machine uit de jaren dertig was dat wel even anders. Als kind heb ik de motor meerdere keren zien opstarten. Ik vond het steeds een boeiend spektakel: mijn interesse voor techniek zal daar wel niet vreemd aan geweest zijn. Allereerst diende voor de nodige brandstof – mazout – te worden gezorgd. Oorspronkelijk werd deze aangeleverd in vaten van 200 liter, zogenaamde E-vaten (vaten verstevigd met ringen). Deze

lagen buiten het “motorkot” op de grond, in open lucht. Buiten deze vaten lag er ook nog een gewoon 200 liter vat (drum) met olie, want de machine moest natuurlijk ook gesmeerd worden. De hoger vermelde brandstoftank diende dus te worden gevuld. Dit gebeurde met een gewone emmer, die gevuld werd door één van de voorraadvaten over de grond te rollen tot de vloeistof uit het geopende uitlaatgat stroomde. Doorgaans in de emmer, maar dat er ook al eens gemorst werd kon niet worden vermeden. In de loop der jaren was het ganse terrein dan ook veranderd in wat men nu “een vervuilde zone” zou noemen. De emmer werd daarna in de tank aan de muur gekieperd, waarbij men een laddertje op moest. Dit proces werd voldoende keren herhaald, tot de tank vol was. In de loop der jaren werd dit systeem vereenvoudigd. Er werden toen, tegen de zijgevel van de maalderij, twee grote ronde tanks half ingegraven, die door een tankwagen met een voorraad mazout werden gevuld. Deze voorraadvaten stonden onderaan met elkaar in verbinding, zodat ze steeds hetzelfde vloeistofpeil hadden. Het vullen van de brandstoftank gebeurde nu niet meer met een emmer, maar door middel van een handpomp, gemonteerd op de muur binnen het motorkot. Dit maakte niet alleen het werk lichter, maar daardoor werd ook het morsen van de mazout vermeden. De E-vaten verdwenen. Ik hoor Theofiel nog altijd antwoorden op mijn vraag wat met het vrijgekomen terrein zou gebeuren. “Gras zaaien!” was zijn antwoord. Toegegeven: de dag van vandaag groeit er inderdaad gras, zelfs zonnebloemen.

Zoals bekend heeft een diesel een “warm plekje” nodig om te kunnen starten. Een moderne machine is daartoe uitgerust met een elektrische gloeidraad, maar de semi-diesel had deze niet. Niks van elektriciteit! In de plaats daarvan stond bovenop de motor een gietijzeren kop gemonteerd, die vooreerst warm diende te worden gestookt. Dat gebeurde met wat een “lamp” genoemd werd, een brander zoals in die tijd schilders gebruikten om verf af te branden. Maar deze brander diende op zijn beurt eerst te worden opgewarmd. Dit ging zo. Vooreerst werd de brandstof – benzine – in de tank van de brander door middel van een ingebouwd pompje onder druk gebracht. Wanneer toen achteraan de brander een kraantje werd opengedraaid, spoot een fijne straal brandstof uit de kop van het toestel. René hield de palm van zijn hand voor de kop,

waardoor de uitgespoten benzine in een onder hangend bakje terecht kwam. Eens het bakje gevuld werd de kraan dichtgedraaid en de opgevangen benzine in brand gestoken. Na enkele minuten was de branderkop voldoende warm. Werd toen de kraan opnieuw opengedraaid, dan verdampte de vloeistofstraal onmiddellijk door de hitte van de kop. Werd deze damp op zijn beurt aangestoken, dan vormde dit – onder het nodige geraas – een geel en blauwe steekvlam. De brander werd nog eens goed opgepompt en dan op de diesel geplaatst, voor de gietijzeren kop waarvan boven sprake. Er werd gestookt tot de kop roodgloeiend was, wat toch wel enige tijd in beslag nam. En dan kon men eindelijk de diesel starten. De mazouttoevoer werd opengezet en de kunst was nu de machine aan het draaien te brengen, zonder startmotor wel te verstaan, want die was er evenmin. Het was een kwestie van puur handwerk, of beter gezegd: voetenwerk. Vooreerst diende de maalderij zelf, tijdens het starten, afgekoppeld te zijn van de motor. Dit gebeurde reeds op het einde van de vorige maalbeurt, tijdens het uitlopen van de motor, waarbij de aandrijfriem aan maalderijzijde door middel van een ijzeren stang op een losse riemschijf werd geduwd. Dit was vrij ongevaarlijk, want de aandrijfriem liep binnen de maalderij in een afgesloten koker, waar genoemde stang uitstak. Het vliegwiel waarmee de motor was uitgerust, was, zoals gezegd, voorzien van spaken. René – of later: Theofiel – plaatste zijn voet op een spaak, duwde deze naar beneden, herhaalde dit eventueel snel met de eerstvolgende spaak en trok toen vliegensvlug zijn voet terug, voor de motor terugsloeg. Het was door deze terugslag dat de motor startte. Met wat geluk al bij de eerste poging, maar er konden er ook meerdere nodig zijn. Bij elke mislukte poging werd een respectabele hoeveelheid rook uitgebraakt. Het was en bleef een gevaarlijk werkje, maar een ongeval lijkt er nooit te zijn gebeurd. Eens de motor gestart, werd de aandrijfriem van de losse riemschijf overgebracht naar de vaste riemschijf, waardoor de molenstenen begonnen te draaien. Meestal, en zeker tijdens de zomer, bleef de buitendeur van het “motorkot” open staan. René plaatste wel een ijzeren hekje in het deurgat, vermoedelijk om al te avontuurlijke kinderen de toegang te beletten...

De ganse opstartprocedure nam gemakkelijk een half uur in beslag. En dan ging het nog goed, want

Het vliegwiél. Aan de achterzijde bemerkt men de riemschijf.

het kon ook tegenvallen. Vooral de winter kon problemen stellen. Het was geen sinecure een ijskoude motor op te starten. Zo kwam het voor dat er niet voldoende benzine in de brander aanwezig was om de kop voldoende op te warmen, zodat een tweede poging moest ondernomen worden. Er dient hier wel te worden vermeld dat het opwarmsysteem met brander, zoals boven beschreven, in latere jaren werd vervangen door een zelf gebouwd systeem werkend met gas, wat de opstartprocedure heel wat korter maakte. Ook het in gang trappen van de motor blijkt niet zo eenvoudig te zijn geweest als het er wel uit zag. Er waren maar weinig personen die het konden: men moest er het juiste gevoel voor hebben. Het kwam ook wel eens voor dat de machine reeds aansloeg bij het trappen, waardoor de motor achteruit draaide. Op zichzelf niet erg, maar het betekende natuurlijk tijdverlies aangezien de startprocedure moest worden herhaald. Het koude winterweer kon nog wel voor ergere moeilijkheden zorgen. Zo stond de motor bevroren op sinterklaasdag in 1936. Het koelwater kon weliswaar worden afgelaten, maar klaarblijkelijk had René een dergelijke koude nacht niet verwacht want dit was niet uitgevoerd. Er werd een mecanicien bijgehaald, maar toen deze arriveerde was het reeds te laat: de koelmantel rond de cilinder was gebarsten. Dit maakte een demontage noodzakelijk, waarna de mantel kon worden opgelast. Het zal duidelijk zijn dat een motor van dergelijk

kaliber, ook al stond er een respectabele knalpot op gemonteerd, nogal wat gedreun veroorzaakte. Wij woonden een kleine honderd meter van de maalderij vandaan, maar het gebeurde regelmatig dat door het “doek-doek-doek” van de machine het raam, gekeerd naar de maalderij, stond te trillen.

De motor was een traaglopende machine: 360 toeren per minuut. Dit bracht met zich mee dat hij weinig sleet maakte en het onderhoud miniem was. Wel diende af en toe de dichting bovenaan de cilinder te worden vervangen. Begon die door te laten, dan sloegen de vlammen uit de machine. De diesel betrok zijn verbrandingslucht via beweegbare luchtkleppen, die openden en sloten per toer van de motor. Deze dienden regelmatig te worden vervangen. Het gebeurde wel eens dat René er geen meer in voorraad had. Zoon Theofiel diende dan op de fiets te springen om te gaan informeren bij maalderij L'Ecluse of deze nog exemplaren in huis had. Daar was immers, zoals gezegd, eenzelfde motor in dienst. Het moet daar zijn dat Theofiel voor de eerste maal zijn latere vrouw Maria ontmoette. Of deze toen al veel oog had voor die witbestofte mulderszoon hebben we maar niet gevraagd ...

Om het gemalen graan af te leveren bij de boeren uit de omtrek, en om nieuw graan af te halen, dienden verscheidene ophaalrondes te worden afgelegd. Tot 1970 gebeurde dit met paard en wagen. Dat jaar besloot Theofiel zich een tractor aan te schaffen. Dit zou de duur van een ronde gevoelig kunnen inkorten. Tevens werd besloten om deze tractor ook te gebruiken om de maalderij aan te drijven, wat eveneens tijdswinst zou betekenen aangezien de ganse opstartprocedure zou wegval- len. Via zijn aftakas kon de tractor immers rechts- treeks de as van de vaste riemschijf aandrijven. De losse riemschijf deed toen geen dienst meer. Daarbij was het tractorvermogen groter dan dit van de diesel. Na bijna veertig jaar trouwe dienst werd de bestaande machine bijgevolg uit dienst genomen. Hij staat echter nog steeds rustig op zijn sok- kel, een beetje roestig geworden in de loop der voorbije jaren, maar nog steeds present voor wie hem wil bezoeken.

- 1 Met dank aan Theofiel Van der Eedt voor de verstrekte inlichtingen.
- 2 HOEBEKE G.: *Molens te Wachtebeke*. Jaarboek nr. 11 Heemkundige Kring “Oud Wachtebeke”, -91.

foto1

Bovenstaande foto werd genomen op de hoek van de langste gevel van de Vierschaar, met de Sint-Catharinakerk van Wachtebeke op de achtergrond. Op een paar na, werden alle namen van de jeugdige Wachtebeekse meisjes die bij de BJB (Boeren Jeugd Bond) waren aangesloten en die hier poseren, ons doorgespeeld door ons medelid Irène Celie. Zij vermoedt dat de groep werd bijeengebracht bij het afscheid als leidster van Camilla De Letter, die trouwens op de eerste rij in het midden heeft post gevat. Als dat zo zou zijn, is de foto zeker vóór 1950 genomen. Camilla liet het leiderschap aan iemand anders over, omdat zij ging trouwen met Frans Buysse. En... tweede zittende van links zien we Irma De Letter, ook kort nadien getrouwd met Raymond Noë: in 1949 was zij al moeder. Zijn wij er ver naast als wij denken dat de groep hier iets vóór 1948 samengekomen is?

Bovenste rij, van links naar rechts: Gaby De Letter; Diane De Bruyne; Diane Van Assel; Leona Celie; Odette Buysse; Maria Dhondt; Simonne Verplancke; Cecile Van Loo; Julienne Van de Voorde; Maria Verplancke.

Middenrij, van links naar rechts: Mariette Celie; ??; Margriet Verplancke; Cecile De Bruyne; Margriet Verhegghe; Cecile De Mey; Imelda Bonte; Simonne Van Heirsele; Bernarda Steel; x Roets; Hilda Van Heirsele; Rosine Ryckaert; Irène Ryckaert; Bertha Buysse; Yvonne Celie; Agnes De Bruyne; Yvonne Van Loo; Marie-Rose De Vos; Valentine Thijs.

Zittend van links naar rechts: Maria De Coninck; Irma De Letter; Madeleine Poppe; Maria De Letter; ??; Camilla De Letter; Louise De Letter; Cecile Celie; Maria Geerts; Coralie De Letter; Judith Criel.

Camilla De Letter, om wie het hier blijkbaar ging, is helaas al overleden intussen. En zoals het steeds gaat wanneer je een groep aantrekkelijke jonge meisjes bijeenbrengt, zijn er nogal enkelen van hen die hier in de lens kijken, na hun huwelijk van onze gemeente verhuisd naar andere oorden.

Deze foto toont ons een groep zevenjarige Winkelse kinderen anno 1933. Waar die foto werd genomen is niet precies duidelijk, maar aangezien er zowel meisjes als jongens poseren is er een vermoeden dat dit wel eens een groep communicantjes zou kunnen zijn. De foto werd ons toegezonden door Margriet Wijnants (derde onderaan), die al meer dan vijftig jaar in Overijse woont. Onderstaand lijstje werd aangevuld door Arthur De Bruycker, die zichzelf direct herkende in het deugnietengezicht van het vierde kereltje bovenaan.

VLNR:

Boven: Gilbert Bontinck; Georges Goossens; Maurice Ongenae (†); Arthur De Bruycker; Leonee D'Haenens; Jules Bauwens; Roger Rottier (†).

Midden: Gerard Ongenae; Victor De Baets; Clement Van de Voorde (†); Gabrielle Van de Voorde (†); Paul De Bruycker (†); Clement Rijckaert (†); Jozef Lafaut (†).

Onder: Maria De Wispelaere (†); Martha De Smet (†); Margriet Wijnants; Rosa De Meester (†); Germaine Slock; Rosa Van Poucke; Angèle Bruggeman (†); Maria Van de Walle.

Wie meer weet over deze foto's mag ons altijd contacteren.

Reactie van onze lezers.

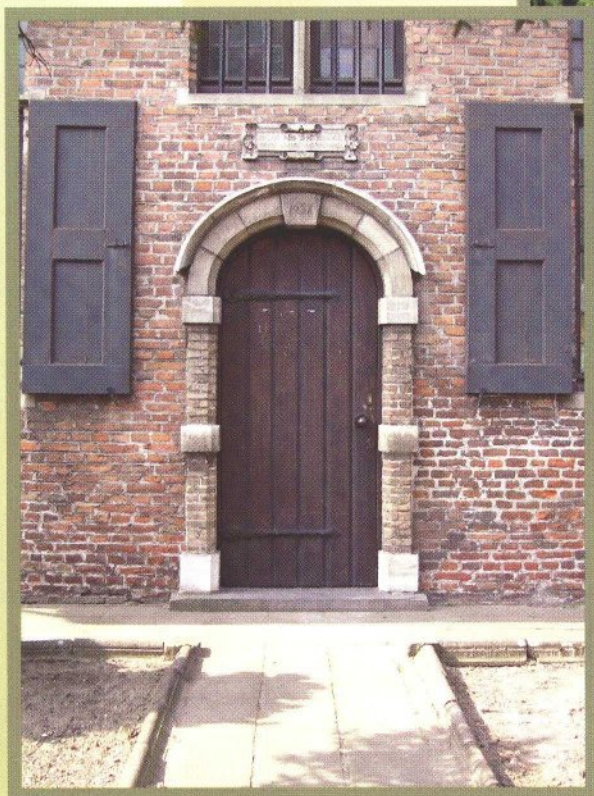
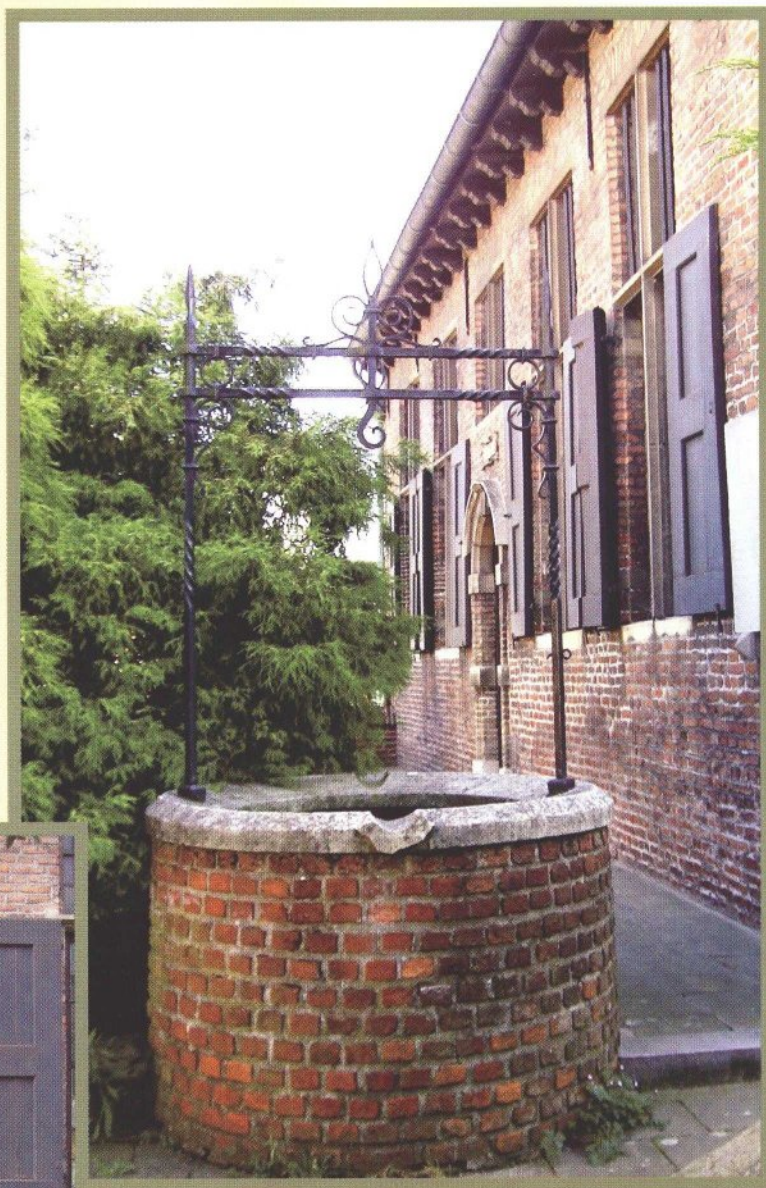
In ons 2e tijdschrift van vorig jaar verscheen een foto van het reserve-elftal van SK Wachtebeke anno 1948-49, waarbij op de bovenste rij, geflankeerd door Victor Clemminck en keeper Raf van de Capelle, een voor ons onbekend persoon stond. Volgens Romain Haemers, een Zelzatenaar die al geruime tijd in Wachtebeke woont, zou dit Etienne Meyvaert uit de Knikkerstraat te Zelzate zijn. Etienne is een familielid van Romain Haemers en was later ook postmeester te Zelzate

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING DE VIERSCHAAR vzw

Guy Hoebeke <i>Voorzitter</i>	Walderdonk 62 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 38 guy.hoebeke@telenet.be
Eddy Van Acker <i>Vice-voorzitter - redactie</i>	Geraniumlaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 64 04 eddy.van.acker@pandora.be
Luc. De Maesschalck <i>Secretaris</i>	Marcel Herpelinckstraat 28 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 07 23 brigitte.dm@skynet.be
Jacques De Smet <i>Penningmeester</i>	Molenhoek 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 08 55 jacquesdesmet@scarlet.be
Wies Creve	Winkelwarande 76 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 72 27
Cesar David	Azalealaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 01 62 cesardavid@skynet.be
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 03 62
Guy Trangez	Melkerijstraat 42 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 94 51
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5 9060 Zelzate	Tel. 09 345 00 38
Rita Veldeman	Azalealaan 3 9185 Wachtebeke	Tel. 0485 16 75 91

Lid worden kan door betaling van 10 EUR per jaar aan één van onze bestuursleden
of op rekening 448-2594321-57 van de Heemkundige Kring De Vierschaar vzw te Wachtebeke.
Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift.
Elke 1e zondag van de maand van 10 tot 12 uur is ieder lid welkom in onze praatherberg « Den Dhust »
en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis « De Mey ».

De Vierschaar

De Vierschaar in Wachtebeke 2006

Foto's: Eddy Van Acker

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter <i>Guy Hoebeke</i>	p. 1
Nieuws van de redactie <i>Eddy Van Acker en Cesar David</i>	p. 5
Overlijdens <i>Eddy Van Acker</i>	p. 7
Het gemeentehuis van Wachtebeke, een schenking van Clementina Van de Calseyde <i>Eddy Van Acker</i>	p. 9
Herinneringen aan Expo 58 <i>Cesar David</i>	p. 15
Ons genealogisch hoekje; Lijkrede van gemeenteraadslid Livinus Bruggeman <i>Eddy Van Acker</i>	p. 17
Opsporing verzocht <i>Wies Creve en Eddy Van Acker</i>	p. 19

Beste heemkunde-vrienden,

Op 10 maart jl. werd Cesar gehuldigd door de bestuursleden en de werkende leden om zijn 27 jaar tomeloze inzet voor onze heemkundige kring. Door die inzet heeft hij al die jaren onze kring samengehouden en bezield. Het was dan ook een warm en innig afscheid van het voorzitterschap van Cesar. Door de ontspannen sfeer die er heerste werd ook een verrassend tipje opgelicht van de sluier die het zeer vroege verleden van onze vroegere voorzitter bedekt. Hierna volgt zijn verhaal:

Cesar en eerste-minister Gaston Eyskens

In 1960 ging het niet zo goed met België:¹ stijgende werkloosheid, sluiting van een aantal kolenmijnen in Wallonië en stijgende staatsschuld. Om hieraan iets te doen, lanceerde de regering Gaston Eyskens einde 1960 de **Eenheidswet**. Die wet beoogde verhoogde belastingen (tien miljard frank), besparingen in het leger en het onderwijs en controle op de werkloosheidsuitkeringen en het pensioenstelsel voor sommige ambtenaren. Er kwam felle tegenstand vanuit verschillende hoeken. Ondergetekende was op dat ogenblik in het leger en gekazerneerd te Bensberg bij Keulen. Op een bepaald ogenblik was de toestand zo ernstig dat we opgeroepen werden ons klaar te houden om naar België te vertrekken en gebeurlijk de Rijkswacht bij te staan. We bleven vol spanning wachten in de mess tot na middernacht, maar dan kwam het bericht dat alles afgeblazen werd. Toeval of niet maar op datzelfde ogenblik werd in het verre Wachtebeke een dappere inwoner – we kenden mekaar toen nog niet – ingeschakeld om de rust te bewaren. Dit was de eerste keer dat eerste minister Eyskens ons samenbracht in een gemeenschappelijke actie. En nu met navolgend verhaal gebeurt dat een tweede maal.

Voor mijn afscheidsviering als voorzitter had Guy zijn licht opgestoken bij mijn zonen. Daar kwam hij aan de weet dat ik ook hulpgendarme was. Dit feit verraste hem zozeer dat ik nadere uitleg verschuldigd was. Daarom dit relaas.

Als soldaat had ik reeds tweemaal kamp gedaan, toen ik vernam dat ik in aanmerking kwam om inge-

lijfd te worden bij de reserve van de rijkswacht. Gedaan dus met kamp doen, en als het oorlog werd moest ik niet naar het front, maar werd ik ingekwartierd bij de rijkswacht dicht bij huis. Ik dacht de duivel bij zijn been te hebben en aarzelde niet om van dienstplicht te veranderen.

KERSTDAG 1960. In de vroege ochtend belden twee rijkswachters aan bij Cesar David, Rechtstro 31. Het buitenlicht floepte aan en gerustgesteld omdat de bewoners dus blijkbaar thuis waren, wachtten zij af. Helaas, geen mens te bespeuren. Dan maar geloerd naar het venster van de slaapkamer en het licht viel uit. Nog maar eens gebeld, licht aan met hetzelfde vruchteloze resultaat. Lichtelijk verbolgen trokken zij dan maar naar het huis ernaast, bij vader Victor. Konden zij weten dat in het terras een pedaal verborgen zat, die het buitenlicht aanklikte zodra iemand voor de bel stond. Na enig getrommel op de blaffetuur van de voutekamer kwam moeder Marie verschrikt de deur opendoen. Ze moesten Cesar hebben. Wij, mijn vrouw en ik, waren naar Limburg naar mijn schoonouders en Ma dacht natuurlijk dat er ons ginds iets ergs overkomen was. Het bleek echter dat alle hulpgendarmen werden opgeroepen wegens de perikelen rond de eenheidswet. De wetsdienaars zouden dan maar contact opnemen met de rijkswacht van Lanaken. Ma kon hen echter overtuigen dit niet te doen. Zij zou ons zelf verwittigen dat ik stantepede naar Gent moest. Rond 9 uur – wij waren naar de nachtmis geweest en blijven uitslapen – kwam ma Timmermans ons wekken met de vraag of ik hulpgendarme was. Gebuur-douaneagent Giddelo had telefoon gekregen van ons Ma dat ik dringend moest terugbellen, maar dat alles met hen goed was. Heel het relaas kwam er op neer dat ik opgeroepen was als rijkswachter en om 2 uur verwacht werd in de Rijkswachtkazerne in Gent, Ridderstraat. Meteen steeg ik in de achting van mijn schoonvader. Dat zijn schoonzoon in feite ook staatsambtenaar was, zij het dan pseudo-, verheugde hem als hoofdbrigadier bij de douane in hoge mate. Voor het eerst, en bij mijn weten ook voor het laatst, werden de hulprijkswachters opgeroepen. Het land stond op zijn kop door de staking tegen de eenheidswet. De socialisten hadden een algemene staking uitgeroepen maar het ACV deed niet mee. De gemoederen raakten danig verhit en in Brussel, maar vooral in

1 Uit Actuapedia op Internet.

Wallonië, zat het er bovenarms op. De reguliere rijkswachters werden naar de brandhaarden gedetacheerd en de effectieven dienden dus aangevuld met de reserve. Onmiddellijk vertrekken was er echter niet bij. Ma Timmermans had zich de pleuris gewerkt aan een lekker kerstmaal en dat ging voor. Na de middag dus terug naar huis, mijn echtgenote afgezet, even bij ons Ma aangelopen voor het laatste nieuws en dan naar Gent. Daar kreeg ik een rijkswachtkostuum aangepast met de melding dat ik mij 's anderendaags om 7 uur moest aanmelden bij de rijkswacht in Zelzate. Leuk is anders, pas gehuwd, winter en dus druk in de maalderij, maar niets aan te doen. Maurits, de muldersknecht, moest het maar alleen zien te klaren. Samen met Verstraeten, een landbouwerszoon uit Sint-Kruis-Winkel, werd ik ingekwartierd bij mevrouw Van De Walle op de Asseneedsesteenweg. Zij zorgde 's middags voor eten en moest er al eens een nacht gedaan worden, dan konden wij er ook terecht. 's Avonds mocht ik wel naar huis, maar om 7 uur moest ik terug op post zijn. Het was nog geen 10 uur of ik kreeg telefoon van thuis dat mijn vader overleden was. Blijkbaar had het nachtelijk kabaal en het gedoe met de maalderij te veel gevegd van zijn zwakke hart. De pastoor was 's morgens op bezoek gekomen en toen Ma op de voutekamer zijn bezoek wou aankondigen gaf Pa geen teken van leven meer.

Vlug de dokter gebeld en de pastoor om het Heilig Oliesel in extremis, maar niets kon baten. Ik kreeg verlof tot na de begrafenis en zo kwam ik iets later in de routine terecht.

Onder leiding van rijkswachter Berckmoes trokken wij de wacht op bij het wisselen der ploegen aan de Kuhlmann. Voor de poort in Klein Rusland stonden aan de ene kant van de straat steevast een ganse groep joelende betogers, die de werkwilligen uitscholden voor ratten en dies meer. Aan de andere kant stonden enkele ACV-ers te applaudisseren om hun werkmakkers moed in te spreken. Wij drieën stonden daar, met het wapen op ons kadaver, met enige argwaan, om niet te zeggen schrik, het gedoe gade te slaan. Berckmoes stelde ons echter gerust. Zolang er geen betogers van elders kwamen, hoefden wij niets te vrezen. De betogers wisten ook wel dat zij nu en later zwaar het gelag zouden betalen indien het uit de hand liep. Livien Danschutter, toen afgevaardigde van het ABVV, kwam na afloop eens langs. Hij was allerm minst opgezet met de herrie, maar hij moest natuurlijk de richtlijnen van de vakbond volgen. Hij trachtte wel met alle middelen te vermijden dat betogers van elders de zaak zouden komen verzuren. Naarmate de dagen vorderden

slonk de groep roepers en groeide de groep handeklappers aan. Wij hadden intussen onze intrek genomen in het portiershuisje, wat heel wat comfortabeler was dan buiten aan de poort. Nadat een week of wat later het eerste stakingsgeld was uitbetaald, kwam - toen voor- en tegenstanders terug naar huis waren - een arbeider schoorvoetend vragen of hij terug naar zijn werkplek mocht. Geen sprake van! Eerst de ploegbaas bellen en voor de poort blijven wachten. Uiteindelijk mocht hij toch binnen en 's anderendaags was hij daar terug met zijn knapzak. Steeds meer kwamen er bedeesd vragen om terug aan het werk te mogen en trouw belden wij telkens hun ploegbaas. Het viel mij wel op dat het precies de grootste roepers van het eerste uur waren die langs kwamen. Het stakingsgeld was immers niet zo vet en ik kan mij inbeelden dat het er bij moeder thuis wel eens zal gestoven hebben. Op 12 januari '61, voor de tweede maal een onheilstelefoon: grootvader Alois Creve was overleden. Terug legde ik mijn uniform af, zij het slechts voor één dag, de dag van de begrafenis.

Een steeds terugkerend ritueel was het bezoek aan het douanekantoor aan het kanaal. Dagelijks kwam er een lijst toe met gezochte personen, auto's en schepen. Wij moesten controleren of er geen gemeld schip aangemeerd lag. Strabante of levensbedreigende zaken heb ik niet meegemaakt. Waren de boetes niet zo hoog, het gezag van de rijkswacht was des te groter. Niemand zou het toen in zijn hoofd gehaald hebben het gelijk van een rijkswachter in twijfel te trekken. Ik kan niet zeggen dat het een leuke tijd geweest is, daarvoor waren de zorgen om vrouw en maalderij te groot, maar achteraf heb ik er wel een bijzondere band met de Zelzaatse rijkswacht aan overgehouden. Baatte het niet, schaden deed het allerm minst. Ik meen dat heel de herrie zowat drie weken geduurd heeft. In Wallonië waren er intussen een paar doden gevallen. De eenheidswet werd afgeschaft (maar prompt weer onder een andere naam ingevoerd) en klaar was kees. De doden waren dood en de politiciers leefden nog lang en gelukkig...

CESAR DAVID

Algemene Vergadering

Een andere primeur in het voorbije kwartaal was de eerste Algemene Vergadering van onze vzw De Vierschaar op maandag 14 april. Ook hier waren de bestuursleden en de werkende leden aanwezig. Luc., onze secretaris, had alles volmaakt voorbereid, zodat alles vlekkeloos en volgens de wet verliep. Onze kring is gezond en er wordt geestdriftig gewerkt, o.a. aan het herinrichten en opknappen van onze lokalen, maar we zouden wel enkele bijkomende schrijvers kunnen gebruiken. Een goede stap in die richting was de opname in het bestuur, van Jozef Kinget. Hij houdt zich voor het ogenblik bezig met onderzoek van de bundels "Patentables" uit het midden van de jaren 1800, die deel uitmaken van het Gemeentelijk Archief Wachtebeke. Alle mensen die een zelfstandige beroepsactiviteit ontplooiden, wevers, tappers, kappers, beenhouwers, timmerlieden, notarissen,... waren verplicht een belasting te betalen, "patent" genoemd, om hun beroep te mogen uitoefenen. Deze "patenten" werden reeds ingevoerd onder de Franse overheersing rond de jaren 1800. Jozef Kinget ontdekte een geleidelijke spreiding van handelsactiviteiten vanuit de kern van Wachtebeke naar de rand toe. We wachtten met spanning op de resultaten van zijn onderzoek.

Jubileumviering 10 jaar CC Wachtebeke

Dit jaar bestaat het Cultureel Centrum van Wachtebeke (CCW) tien jaar en dat wordt gevierd. In dit kader werd een tentoonstelling van de Europese Kunstverdiensite georganiseerd op 1 maart. Cultuurfunctionaris René de Pauw opende de tentoonstelling met een toespraak waarin hij zijn visie uiteenzette van cultuurbeleving over de grenzen heen. Twee Wachtebeekse kunstenaars, Frans Wuytack en Lieve De Schodt (echtgenote van Albert De Creus), vertoefden er in een select Europees gezelschap. De tentoonstelling liep de ganse maand maart en er waren prachtige dingen te zien: schilderijen, keramiek, brons, beelden. Dit was beslist de moeite waard.

In het kader van de jubileumviering is het de bedoeling elke maand één of meer culturele activiteiten in het CCW te organiseren. Onze kring wil deelnemen door films, indertijd gemaakt door onze kineasten Hubert De Maesschalck en Arthur Du Cheyne en nu op DVD gezet, te vertonen in het CCW in de loop van november. We werden ook aangezocht door de vereniging "The heavy brigade" om met enkele oude documenten uit de tijd van Napoleon, deel te nemen aan een tentoonstelling in september. De vereniging beschikt over 16.000 soldaatjes en

benodigdheden, waarmee ze opstellingen maken van beroemde veldslagen, zoals de slag bij Waterloo. Dit alles onder voorbehoud van goedkeuring door het gemeentebestuur en dhr. de Pauw.

2008: Jaar van het culturele erfgoed

Aansluitend op het "Woord" in De Vierschaar 2008-1 met de oproep om zoveel mogelijk van het onmiddellijke verleden te bewaren, volgende noodkreet. Op vrijdag 29 februari stelden de professoren Magda De Vos en Jacques Van Keymeulen van de faculteit Letteren en Wijsbegeerte, vakgroep Nederlandse Taalkunde (Univ. Gent), in de Koninklijke Academie van Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL) de publicatie voor van de delen over voedsel en kippen van het Woordenboek van de Vlaamse dialecten. Professor De Vos stelde dat de dialecten uitsterven en dat het nu al zo ver gekomen is, dat het niet meer mogelijk is te onderwerpen over de woordenschat van bepaalde beroepen, omdat er niemand meer is die ze nog uitoefent. Nog in verband met dialecten wordt er op 6 juni e.k. in Rilland, in het zuidwesten van Nederland, een ganse dag gewijd aan dialecten m.m.w. van de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland en onder impuls van mevrouw Veronique De Tier van de universiteit Gent. Ook het dialect is de moeite van het bewaren waard, wat bewezen wordt door de dubbele universitaire belangstelling.

Dat we niet alleen staan met onze bekommernis voor het behouden van ons volksculturele erfgoed blijkt ook uit het project "Lokaal Geheugen", dat ondersteuning biedt aan iedereen met een collectie lokaal erfgoed. Er wordt o.a. dieper ingegaan op de toepassing van mondelinge bronnen. Dit project gebeurt in samenwerkingsverband van 'Heemkunde Vlaanderen vzw' met de provinciebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie, 'FARO. Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed vzw' en 'Volkskunde Vlaanderen vzw'.

Daarom herhalen we de oproep: als iemand nog iets weet over gewoonten en gebruiken en woordenschat van vroeger of nog een voorwerp of gereedschap heeft waarvan hij/zij weet hoe het gebruikt wordt, dit niet onherroepelijk te laten verloren gaan en ons te contacteren.

In verband met het bewaren van het culturele erfgoed van Wachtebeke, bereikte ons het bericht dat het meubilair van de raadzaal van het gemeentehuis, niet teruggeplaatst zal worden. Het zou spijtig zijn moest dit stijlvolle interieur verdwijnen. Hopelijk

blijft het beschikbaar voor het publiek, b.v. in een museumlokaal.

Een voorbeeld van het bewaren van cultureel erfgoed is een **naald**, waarschijnlijk gebruikt om balen (zakken) te naaien, door ons werkend lid, André De Vliegheer, aangebracht. Hij kreeg ze van de heer Iterbeke, waarvoor onze beste dank. Wie kan ons vertellen hoe ermee gewerkt werd?

Een praktische manier om korte of langere verhalen uit het recente verleden te verzamelen, blijkt een bezoek te zijn aan de gezellige bijeenkomst elke eerste zondag van de maand (10-13 u) in ons praatcafé Den Dhust. Zo beloofden:

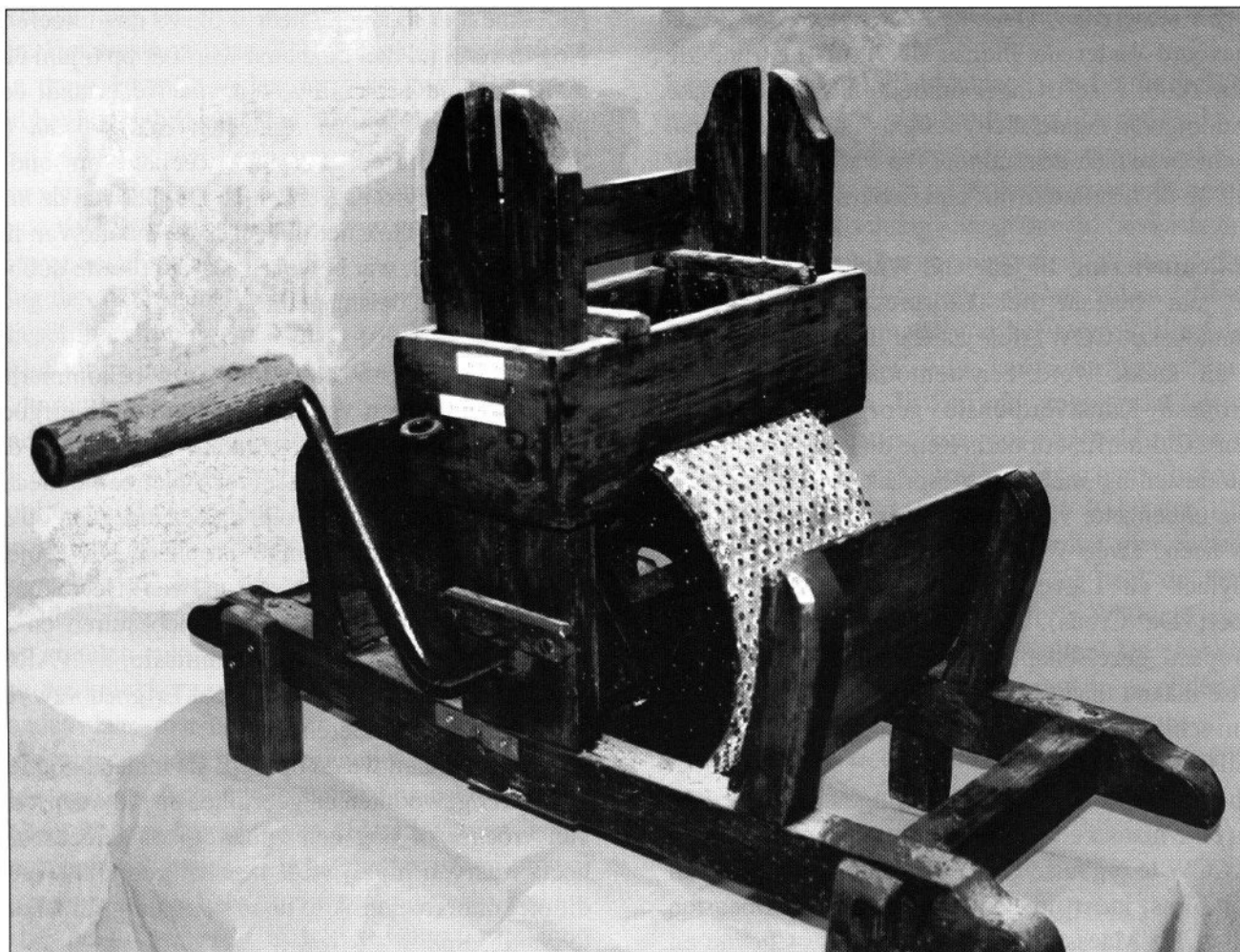
- ° medelid Antoine Acke een stukje over de schippersfamilie Mussche uit Wachtebeke;

- ° een ander medelid, mevrouw Erna (echtgenote

mijnheer André Masson) een verhaal over hun boerderij tijdens de Tweede Wereldoorlog;

- ° mijnheer Roger Creve (echtgenoot mevrouw Verswalm) wetenswaardigheden over de school en over een fietstocht in Alaska.

Tot slot een volledige verrassing: onder impuls van de heer Bart De Gussem heeft van zaterdag 31 mei tot woensdag 9 juli 2008 in het CCW een tentoonstelling plaats van een – ons tot nog toe onbekende – Wachtebeekse kunstenaar, nl. Andreas Renatus Van Bambost. Meer daarover leest men in het gemeentelijke Informatieblad, Mei-Juni 2008. Deze tentoonstelling is een enige kans om met de kunstenaar kennis te maken. Na contact met de heer De Gussem, zou het best kunnen dat er een artikel volgt met de levensbeschrijving van de kunstenaar.

We zijn ook op zoek naar mensen die nog iets weten over hoe het volk zijn plan trok tijdens de Tweede Wereldoorlog, en in het bijzonder hoe **“patattenblomme”** gemaakt wordt. Er staat een werktuig om die aardappelbloem te maken in ons museum (zie foto), maar niet alle fazen van het proces zijn duidelijk. Wie helpt?

Jaarlijkse Algemene Vergadering – Zoals in het Woord van de voorzitter vermeld, had op maandag 14 april de algemene vergadering van onze kring plaats in ons praatcafé Den Dhust. Naast het bestuur worden hier ook de actieve leden uitgenodigd. Na de verwelkoming van onze voorzitter en de besprekingen van het vorig verslag, het financieel verslag en de budgettering voor het werkjaar 2008, werd er gestemd voor de uitbreiding van de Raad van Bestuur met de Jozef Kinget. Dit werd met eenparigheid van stemmen goedgekeurd. Verdere belangrijke punten waren de oprichting van een zevenkoppige werkgroep die zal instaan voor een heroriëntering van onze tentoonstellingsruimte, en het besluit voor een verdere uitbouw van ons genealogisch hoekje. Hier kunnen onze leden altijd terecht met vragen over stamboomonderzoek. Dit hoekje omvat naast de klappers van de parochieregisters, ook een verzameling bidprentjes en doodsbrieven die in een later stadium zullen kunnen geconsulteerd worden. Hierbij maken we van de gelegenheid gebruik om al onze leden er nog eens aan te herinneren dat we jullie oude bidprentjes en doodsbrieven nog steeds in dank zullen aanvaarden. (EVA)

VLNR: Jacques De Smet, penningmeester - Eddy Van Acker, ondervoorzitter en hoofdredacteur - Guy Hoebeke, voorzitter - Luc. De Maesschalck, secretaris

Nieuw bestuurslid – Nadat we in ons vorig tijdschrift Hugo Delaruelle mochten aankondigen als nieuw actief lid, kunnen we, zoals hierboven vermeld, met vreugde melden dat ook het bestuur

met Jozef Kinget wordt uitgebreid. Jozef, of Jef, was al eerder actief in onze vereniging. In 1981 en 1982 verschenen er in ons tijdschrift een zevental artikels van zijn hand over Natuur en Heemkunde. En we mogen aannemen dat hij zijn schrijverstalent nog niet kwijt is. Jef is meteen in het oud gemeentearchief gedoken en vond daar al vrij vlug enkele heel interessante boeken; materiaal waaruit best een of meerdere artikels te puren zijn. En daarom is Jef Kinget nu al een verrijking voor onze heemkundige kring. (EVA)

Jaarboek 2008 – Terwijl onze leden al enkele maanden in ons 40e jaarboek de geschiedenis van het Davidsfonds te Wachtebeke en te Sint-Kruis-Winkel tot zich kunnen nemen, zijn wij al meer dan anderhalf jaar drukdoende met het volgende jaarboek. Dit wordt, naar analogie van ons 30e jaarboek, een fotoboek over Wachtebeke en Sint-Kruis-Winkel. Er wordt opnieuw een selectie gemaakt uit enkele postkaartenverzamelingen, aangevuld met een aantal foto's uit ons eigen archief. Het grote verschil met ons 30e jaarboek is niet alleen dat enerzijds de lay-out iets moderner zal ogen en anderzijds dat nu ook het Sint-Kruis-Winkel van het eerste kwart van de 20e eeuw aan bod komt, maar vooral dat we over nieuw, oud fotomateriaal beschikken. Om deze redenen kan het best mogelijk zijn dat, naast onze leden, er nog personen zijn die eventueel belangstelling voor dit boek zouden hebben. Daarom durven we jullie vragen om in jullie familiekring of bij kennissen en burens, een beetje reclame te maken voor dit drukwerk. Geef ons tijdig een seintje zodat wij eventueel de oplage kunnen aanpassen. (EVA)

Derde tijdschrift: 10 jaar in de nieuwe bib – In 'Nieuws van de redactie' in ons vorige tijdschrift kon je lezen dat het dit jaar precies tien jaar geleden is dat het CCW werd geopend en dat er, om dit te vieren, in de loop van 2008 een waaier van activiteiten zal georganiseerd worden. De meest succesvolle afdeling van het CCW is ongetwijfeld de POB, onze Plaatselijke Openbare Bibliotheek. Het ijverige team van de bib heeft voor oktober een rist van activiteiten samengesteld voor jong

en oud. Daarbij hebben ze ook de heemkundige kring gevraagd of wij niet bereid zouden zijn om een artikel over de bib te schrijven. Zo is Wies Creve nu al enkele maanden druk bezig alle wetenswaardigheden uit te pluizen over de bib sinds het ontstaan van de Openbare boekerij Sint-Vincentius, ergens in de jaren twintig van de vorige eeuw, en ze in een rijk gestoffeerd artikel te gieten. Dit artikel zal dan ons volledige derde tijdschrift voor dit jaar vullen, zodat enkele vaste rubrieken zullen doorgeschoven worden naar begin 2009. (EVA)

Met dank aan onze leden - Na de nieuwjaarsdrink in Den Dhust, op de eerste zondag van januari met cava geoffreerd door de uittredende voorzitter, werden wij de eerste zondag van februari door Mevr. Bundervoet-Windey uit Scheldewindeke vergast op Balegemse jenever, waarvoor welgemeende dank. Dank ook aan de milde schenkers, Raf David voor de boekenrekken, Wies Creve voor de klasseerkast, Gilbert De Waele voor een reeks oude gebruiksvoorwerpen, Willy Veldeman voor 2 mooie glazen deuren en, last but not least, Jacques Van Den Berghe voor de

2 prachtige CD's over de jubileumsafarkensmarkt. Nog tal van andere giften mochten wij ontvangen maar helaas was Guy Trangez, die alles zorgvuldig bijhield, om gezondheidsredenen vaak afwezig zodat een en ander de mist is ingegaan. Niettemin, hartelijk dank aan alle schenkers.

Nu wij door de herschikking van onze lokalen de linkse benedenvleugel volledig te onzer beschikking hebben, hebben wij de gang naar de lokalen afgesloten met een dubbele deur. In deze gang kan ook een deel van onze museumstukken zijn plaats vinden. Met een ploeg medewerkers zijn wij elke donderdag op post om onze lokalen op te frissen. De papierwinkel komt stilaan in orde en thans zijn wij met veel moed bezig aan het museum. Proper is het er al, nu nog alles ordenen, naam geven en alle stukken met foto op computer zetten. (CD)

Het bestuur van de H.K. De Vierschaar en haar actieve leden.

VLNR: Achteraan: Yvonne De Maesschalck-De Coene; Andrea De Vetter; André De Vlieghe; Hilair Van Rompu; Hugo Delaruelle; Luc. De Maesschalck; Cesar David; Jacques De Smet; Wies Creve; Jozef Kinget. **Midden:** Rita Veldeman; Jacqueline Van Paemel; Viviane Geerts; Guido Van Kerckhove; Bea Haemers; Cecile Coppens. **Vooraan:** Arlette Moens; Guy Hoebeke, Guy Trangez. **Ontbreken:** Margriet Bouvry; Eddy Van Acker (fotograaf)

Overlijdens Wachtebeke (30/01/2008 – 27/04/2008)

David Henri Blancquaert	Kalve 13 B	° Lokeren † Terneuzen (NL)	29/08/1978 30/01/2008
Henricus Seraphinus Dellaert Echtg. Georgette De Maesschalck	Langelede 81	° Wachtebeke † Wachtebeke	21/06/1932 11/02/2008
Kamiel Amedé Van Laere Echtg. Lisette Fermont	Stationsstraat 96 A	° Wachtebeke † Gent	20/04/1938 14/02/2008
Denise Leontine Rogiest Echtg. Remi Van de Velde	Verbeuldestraat 3	° St.-Kruis-Winkel † Gent	15/03/1932 16/02/2008
Judith Augusta Criel Wed. Albertus Veldeman	Godshuisstraat 13	° Wachtebeke † Gent	03/10/1926 21/02/2008
Alice Maria Van Vaerenbergh Wed. Albert Bracke	Meersstraat 31	° Overmere † Wachtebeke	23/05/1922 22/02/2008
Marcellus Emilius De Meyer Wedn. Johanna Krüger	Meersstraat 31	° Zaffelare † Wachtebeke	24/01/1923 24/02/2008
Mariette Rachel Verbeelt Wed. Gentiel Adriaenssens	Meersstraat 84	° Wachtebeke † Gent	28/10/1921 24/02/2008
Adriana Rosalia Soetaert Wed. Ceril Audenaerd	Meersstraat 31	° Wachtebeke † Gent	03/05/1923 03/03/2008
Anna Maria De Vuyst Wed. Lodewijk Willocx	Meersstraat 31	° Oostakker † Gent	12/09/1921 06/03/2008
Irma Marie Vandriessche Wed. René Van De Velde	Meersstraat 31	° Moerbeke-Waas † Wachtebeke	12/06/1925 09/03/2008
Romain Gustaaf Thibo Echtg. Georgette De Schaepmeester	Meersstraat 31	° Melle † Gent	20/07/1927 11/03/2008
Roger Hendrik Coleman Wedn. Denise Sabbe	Godshuisstraat 13	° Wachtebeke † Gent	12/01/1928 15/03/2008
Irma Sidonie De Cock Wed. Albertus Verstraeten	Oudeburgse Sluis 26	° Zelzate † Eeklo	10/02/1911 22/03/2008
Cecilia Van Loo Wed. Omer Van Nieuwenhuyze	Overslagdijk 26	° Wachtebeke † Gent	23/03/1932 23/03/2008

Bernice Camilla Demaret Wed. Roger Van Laere	Meersstraat 31	° St.-Kruis-Winkel † Eeklo	18/05/1936 23/03/2008
Ruth Eveline Brühl Wed. Jozef Brühl	Godshuisstraat 13	° Duisburg (D) † Wachtebeke	20/03/1927 30/03/2008
Laura Antoinette Pieters Wed. Albert Debbaut	Meersstraat 31	° Eeklo † Wachtebeke	30/10/1926 01/04/2008
Fernand Joseph Delante Echtg. Georgette Troch	Spechtstraat 19	° Alleur † Gent	17/06/1928 01/04/2008
Celina Bouvry Wed. Theophiel De Baets	Godshuisstraat 13	° Wachtebeke † Wachtebeke	16/07/1923 02/04/2008
Michel Theofiel De Bruyne Wedn. Diana Hillaert	Stationsstraat 7	° Wachtebeke † Gent	08/04/1932 09/04/2008
Elza Nathalie Cocquet Wed. Roger Smet	Meersstraat 31	° Eksaarde † Sint-Niklaas	05/05/1924 09/04/2008
Christiane Gabrielle Helskens	Merelstraat 12	° Mendonk † Gent	09/02/1948 20/04/2008
Germana Marcella Van Hoecke Wed. Albert De Iaruelle	Godshuisstraat 13	° Wachtebeke † Wachtebeke	30/03/1919 27/04/2008

Overlijdens Sint-Kruis-Winkel (01/03/2008 – 23/04/2008)

Joannes De Pauw Wedn. Maria Batsleer	Albert De Smetstraat	° St.-Kruis-Winkel † St.-Kruis-Winkel	02/02/1921 01/03/2008
---	----------------------	--	--------------------------

1. Aangezien deze lijst werd overgenomen uit het parochieblad van Sint-Kruis-Winkel is het best mogelijk dat niet alle overlijdens worden vermeld. Anderzijds zijn de personen, oorspronkelijk van Sint-Kruis-Winkel, maar die op het tijdstip van hun overlijden te Wachtebeke woonden (vb. Moervaartheem of rusthuis De Mey), in de lijst van Wachtebeke terug te vinden.

HET GEMEENTEHUIS VAN WACHTEBEKE

EEN SCHENKING VAN CLEMENTINA VAN DE CALSEYDE

Eddy Van Acker

Wachtebeke heeft er jaren over gedaan om te beslissen hoe zij de gemeentediensten in een aan deze tijd aangepaste, maar betaalbare, huisvesting zou onderbrengen. Er werden plannen gemaakt voor zowel een nieuwbouw als voor een renovatie van het bestaande gemeentehuis. Uiteindelijk werd in het voorjaar van 2005 gekozen voor een combinatie van deze twee mogelijkheden. De voorgevel van het bestaande gebouw werd gerestaureerd, maar de binnenzijde werd omgevormd tot een moderne kantoorinfrastructuur. Het aanpalende gebouw, dat reeds deel uitmaakte van het gemeentehuis, werd door een nieuwbouw vervangen. Ook achter het oude gemeentehuis werd een nieuwe, onderkelderde vleugel, bestaande uit één bouwlaag opgetrokken. Dit nieuwe deel, waar ook de nieuwe ingang van het gemeentehuis werd voorzien, krijgt de functie van een grote loketruimte waarin o.a. de dienst bevolking wordt ondergebracht. De oude ingang, aan de gerestaureerde voorgevel in het Dorp, zal enkel nog voor ceremoniële plechtigheden worden gebruikt. Voor deze werken werd een bedrag voorzien van € 1 500 000, een prijs waarmee ook de oppositie vrede kon nemen. En ook wij, als heemkundige kring, konden het best appreciëren dat de voorgevel van dit oud herenhuis het Wachtebeeks dorpsgezicht ook in de toekomst zal blijven sieren.

De opening van dit vernieuwde gemeentehuis leek ons ook een goed moment om even na te gaan hoe het gemeentebestuur na de Belgische onafhankelijkheid hier te Wachtebeke gehuisvest was.

In de 18e en de 19e eeuw vonden de raadsvergaderingen van het gemeentebestuur plaats in het gebouw in het dorp, dat nu gesplitst is in de bakke-

rij Veerle & Bart en de pittazaak 't Zeepaardje. Hier werd al in 1777 het *schepenhuis* opgetekend¹. Dit gebouw, dat eigendom was van de gemeente, en waar een plaats was vrijgehouden voor de gemeenteraden, werd in 1810 deels gepacht door Jacobus Van de Calseyde, geboren te Wachtebeke op 3 juni 1781, en zijn echtgenote Monica De Letter, geboren te Wachtebeke op 9 april 1787. Beroepshalve was Jacobus Van de Calseyde timmerman, maar hij baatte hier, samen met zijn echtgenote, ook een herberg uit. We vinden Jacobus Van de Calseyde in 1829 terug als lid van de Confrérie van de H. Ambrosius (Bros). In zijn herberg mocht hij tussen 1838 en 1864 meermaals instaan voor de jaarlijkse feestmaaltijd van de confrérie. Hoe deze herberg precies heette wordt niet weergegeven, maar Jacobus werd omschreven als *erbergier* in het *gemeentehuis*.²

In 1864, Jacobus was toen 83 jaar en Monica 78, vroeg het echtpaar aan het gemeentebestuur een vermindering van pachtgeld. Aangezien hun hoge leeftijd bestond hun inkomen toen enkel nog uit de opbrengst uit de herberg.³ Twee jaar later, in 1866, overleed Jacobus.⁴

Naast het gezin Van de Calseyde vinden we in het bevolkingsregister van 1846 tot 1856 nog enkele bewoners.

Livinus Van de Calseyde: *schrijver*. Livinus werd in 1836 voorlopig benoemd tot gemeentesecretaris en was toen klerk bij de ontvanger der directe belastingen, douanen en accijnzen. In 1837 kreeg hij zijn definitieve benoeming, maar overleed in 1854 op 45-jarige leeftijd.⁵ In 1853 werd hier Eduardus Evrard (?) ingeschreven als ontvanger der directe belastingen. Verder woonden hier een aantal ongehuwden: Charles-Louis Daeseleire,

1. WERNER DE CONINCK: Langs Wachtebeekse wegen, Een heemkundige wandeling anno 1662, in: *Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke'*, jb. 23, 1989, blz.21.

2. WIES CREVE: Confrérie van de H. Ambrosius te Wachtebeke 1754, in: *Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke'*, jb. 25, 1991, blz. 37 e.v.

3. Gemeentearchief Wachtebeke: Beslissing van de gemeenteraad, september 1864.

4. WIES CREVE: Confrérie van de H. Ambrosius te Wachtebeke 1754, in: *Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke'*, jb. 25, 1991, blz. 57.

5. DRS. ALBERT VERVAET: Sociale hulpverlening van de gemeente Wachtebeke 1830-1925, in: *Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke'*, jb. 24, 1990, blz.25.

douanier; Josephus Desiré Robot, douanier; Henricus Faché, zonder beroep; Leopoldus Hellinck, koewachter; Juliana Van de Calseyde, zonder beroep; Rosalie L'Ecluse, dienstmeid; Joannes-Baptiste Bylmaeker, dienstknecht; Maria-Catharina De Neve, dienstmeid; Marie-Thérèse De Rijcke, dienstmeid; Nathalie Geldolf, dienstmeid; Livinus Nimmegeers, landbouwwerkman.⁶

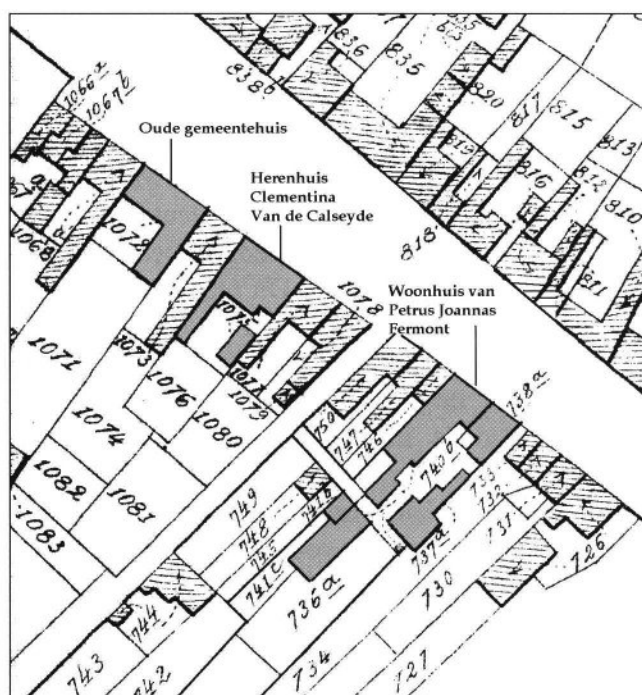
Voor dit verhaal gaan we ons verder toespitsen op een van de kinderen van Jacobus Van de Calseyde en Monica De Letter: Clementina Van de Calseyde.

Clementina Van de Calseyde werd geboren op 20 augustus 1824 en was in haar eerste huwelijk de echtgenote van Guilieminus Dominicus Peeters.⁷ In het bevolkingsregister van 1846-1856 vinden we Guilieminus Dominicus Peeters en Clementina Van de Calseyde terug als bewoners van het statige herenhuis in het dorp, twee huizen verder dan Clementina's ouders. Daar staat vermeld dat Guilieminus, of Willem, in 1808 geboren werd te Leuven en dus zestien jaar ouder was dan zijn echtgenote. Beroepshalve stonden beiden genoteerd als grondeigenaars. Guilieminus Peeters baatte ook en stokerij uit in de Meersstraat.⁸ Naast het echtpaar woonden in het herenhuis ook drie ongehuwde dienstmeiden: Angelina Vervae, Francisca Geldolf en Francisca L'Ecluse, en de beroepsloze Marie-Louise Faché. Guilieminus Peeters overleed in 1847 op amper 39-jarige leeftijd en Clementina, toen pas 23 jaar, bleef als jonge weduwe achter.⁹

In 1864 werd notaris Hyppolite Maximilien Terlinden, geboren te Zeveneken op 5 oktober 1815, voor het eerst te Wachtebeke ingeschreven in het herenhuis even voorbij de Meersstraat van Petrus-Joannes Fermont en Sophia Van Pottelberghe in het dorp. Voordien woonde notaris Terlinden te Lochristi. Petrus-Joannes Fermont was koopman, Sophia winkelierster.¹⁰ Naast het grote herenhuis bezaten Petrus-Joannes en Sophia te Wachtebeke nog een twintigtal andere huizen en

hadden zij achter hun woning een grutterij.¹¹ Petrus-Joannes Fermont werd in 1851 voor het eerst verkozen tot gemeenteraadslid en fungeerde ook in de Kerkfabriek. Samen met hem trachtte notaris Terlinden enige politieke macht te verwerven in het toen meer liberale gemeentebestuur van burgemeester Karel Van Waes, iets wat beiden niet lukte.¹²

Waar dat in het gemeentebestuur niet lukte vinden we Hyppolite Terlinden, als goed katholiek, wel terug als lid van de Confrérie van de H. Ambrosius. Hij werd voor het eerst lid in 1865, maar in 1866 werd hij al tot hoofdman verkozen.¹³ Bovendien had hij ook Clementina Van de Calseyde ingepalmd en werd hij haar tweede echtgenoot. Maar

Kaart van Popp rond 1855-1860.

Het Dorp met het oude gemeentehuis, het herenhuis van Clementina Van de Calseyde en de eigendommen van Petrus Joannes Fermont, waar notaris Hyppolite Maximiliaan Terlinden in 1864 werd ingeschreven.

6. Gemeentearchief Wachtebeke: Register van Bevolking 1846-1856 Deel I, blz. 58.

7. DRS. ALBERT VERVAET; Sociale hulpverlening van de gemeente Wachtebeke 1830-1925, in: *Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke'*, jb. 24, 1990, blz. 164.

8. DRS. ALBERT VERVAET; Sociale hulpverlening van de gemeente Wachtebeke 1830-1925, in: *Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke'*, jb. 24, 1990, blz. 161.

9. Gemeentearchief Wachtebeke: Register van Bevolking 1846-1856 Deel I, blz. 60.

10. Gemeentearchief Wachtebeke: Register van Bevolking 1846-1856 Deel I, blz. 78.

11. Kadastrale legger Popp, Wachtebeke, rond 1855. Later behoorde dit huis aan de familie Van Pottelberghe.

12. DRS. ALBERT VERVAET; Sociale hulpverlening van de gemeente Wachtebeke 1830-1925, in: *Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke'*, jb. 24, 1990, blz. 161.

13. WIES CREVE: Confrérie van de H. Ambrosius te Wachtebeke 1754, in: *Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke'*, jb. 25, 1991, blz. 57 en 58.

ook dit geluk was van korte duur. Hyppolyte Terlinden overleed op 13 augustus 1868 na een langdurige ziekte.¹⁴

Clementina Van de Calseyde werd dus op 44-jarige leeftijd voor de tweede maal weduwe en in beide huwelijken bleef zij kinderloos. Aangezien haar beide echtgenoten meermaals genoteerd werden als *bijzonderen* en/of *grondeigenaar*, wat erop neer komt dat zij alles behalve onbemiddeld waren, bleek Clementina zeker geen arme weduwe te zijn. Aan de hand van haar eigendommen die zij bezat te Wachtebeke, Zelzate, Lochristi, Moerbeke en Koewacht (NL), waaronder zaailanden, weiden, bossen en huizen, met een totale oppervlakte van meer dan 43 ha, kunnen we makkelijk besluiten dat Clementina Van de Calseyde een vrij gefortuneerde dame was geworden. Aangezien zij kinderloos was maakte ze op 10 augustus 1870 haar testament op, waarbij een groot deel van haar bezit aan het Wachtebeekse Bureau van Weldadigheid en de Kerkfabriek zou worden geschonken. Clementina overleed op 48-jarige leeftijd, op 10 februari 1873. Aan de erfenis waren enkele voorwaarden verbonden. De eerste voorwaarde was dat zij een uitvaart kreeg met *hoogste dienst en dertigsten*. Een tweede voorwaarde was een jaarlijkse uitdeling aan de armen van 10 zakken (100 liter) tarwe verbakken tot brood. Deze broden waren in de eerste plaats bestemd voor de allerarmsten die niet op de armenlijst werden vermeld. De pastoor werd belast om naar eigen believen deze sukkelaars op te zoeken. Een derde voorwaarde was dat er jaarlijks 1000 fr. aan de pastoor werd overgedragen, die hij aan 'goede werken' moest besteden. Het herenhuis in het dorp en een tweede huis in de Meersstraat, schonk de weduwe aan de Kerkfabriek van Wachtebeke, met de bedoeling hier de pastorie in onder te brengen. Maar het gemeentebestuur had in 1872, tussen de opmaak van het testament en het overlijden van Clementina Van de Calseyde, al beslist om een nieuwe pastorie te bouwen op de plaats van de oude. Hiervoor had de Kerkfabriek zelfs een bijdrage van 2500 fr. geleverd. Door de teruggave van dit bedrag deed de Kerkfabriek afstand van het herenhuis van Clementina Van de Calseyde en kwam het gebouw aan de gemeente toe.¹⁵

Ondertussen verkeerde het toenmalige gemeentehuis, waar Clementina's ouders die herberg hielden, in een vrij slechte staat, zodat het logisch was dat het herenhuis tot nieuw gemeentehuis zou omgevormd worden. Dit vinden we dan ook terug in een brief van het gemeentebestuur van 22 februari 1882 aan de gouverneur, met het antwoord op de vraag van de gouverneur wat er met het legaat van Clementina Van de Calseyde gebeurd was, schreef men:

.... betrekkelijk de bestemming van het huis gelegateerd door de weduwe Terlinden hebben wij de eer uE ter kennis te brengen dat het gebouw gegeven door Madame Terlinden is door haar gebruikt geweest volgens hare testamentaire schikking gegeven voor pastorie, aan de gemeente is overgegaan naar de aanvaarding van den 13e 7ber 1874 door de gemeenteraad gemachtigd opvolgendelijk tot de bewaring der gemeente archiven door den gemeenteraad in bezit is genomen tot gemeentehuis dat er spoed bestond om zonder uitstel de archiven der gemeente over te brengen welk blootgesteld waren aan natte door het slechte dak van het oud gemeentehuis welk laatste als nu herschappen is in eene gemeentemeisjesschool.

*Burgemeester en Schepenen get. D. J. Fermont
Vanwege 't kollegie de secretaris get. E. Van
Waesberghe^{16 17}*

Het lijkt er dus op dat het herenhuis van Clementina Van de Calseyde op geen beter ogenblik aan de gemeente kon worden overgedragen.

14. WIES CREVE: Confrérie van de H.Ambrosius te Wachtebeke 1754, in: *Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke'*, j.b. 25, 1991, blz. 62.

15. DRS. ALBERT VERVAET: o.c.

16. Gemeentearchief Wachtebeke: Briefwisseling 1882, nr.35, (22-02-1882)

17. De oprichting van een gemeentelijke meisjesschool in het oude gemeentehuis gebeurde in het kader van de nationale schoolstrijd van 1879-1884.

Rond 1905: Links het gemeentehuis met daarnaast de woning waar op het einde van de 19e eeuw notaris Van Waesberghe woonde. Dit gebouw is nu opgenomen in het vernieuwde gemeentehuis. Het aanpalende gebouw was tot rond 1874 het gemeentehuis en de herberg van timmerman Jacobus Van de Calseyde. Nu zijn hier de bakkerij 'Veerle & Bart' en de pizzeria 't Zeepaardje' gevestigd.

Rond 1855 waren de eigenaars van deze huizenrij VLNR: 1) Weduwe Clementina van de Calseyde; 2) Leo De Caluwe, zaakwaarnemer; 3) de gemeente; 4) notaris Adolphus Jacobus Bosschaert, burgemeester van Wachtebeke tussen 1848 en 1853 (nu dokter Veerle Bruggeman); 5) Eustache Stevens, bakker (eerste deel is nu drukkerij Geers-Meskens, tweede deel verdwenen door een brand in de jaren 50 van de vorige eeuw).

In de marge

Hoewel Clementina Van de Calseyde kinderloos bleef, zijn er nu nog in Wachtebeke een aantal nakomelingen terug te vinden van de familie Van de Calseyde. We beperken ons hier tot haar zuster Celiana.

Celiana Van de Calseyde huwde te Wachtebeke voor de kerk op 16/06/1851 met Petrus Augustinus Cloeckaert. Hij was vleeshouwer, zij beenhouwster. Eén van hun kinderen was Emilius Franciscus Cloeckaert. Net als zijn ouders was hij beenhouwer, en huwde op 02/02/1888 te Sint-Kruis-Winkel met de herbergierster Mathilde Rogiers. Uit dit huwelijk werden negen kinderen geboren. Eén ervan was Joannes Jozef Cloeckaert, gehuwd met Alice Soeting. Zij hadden twee zonen: Eduardus Cloeckaert, gehuwd met Suzanna Vermeulen, de ouders van Marie-Louise Cloeckaert, Ann Cloeckaert en Jozef Cloeckaert. De tweede zoon is Emiel Cloeckaert, gehuwd met Simonne De Coninck.

Een dochter van Emilius Cloeckaert en Mathilde Rogiers, Antoinette Cloeckaert huwde met Hector De Maesschalck. Zij waren de ouders van ons voormalig bestuurslid Hubert De Maesschalck.

Het gerestaureerde gemeentehuis geflankeerd door de frituur Pol Patat. Gelukkig is dit een zwart-wit foto zodat ons de schreeuwlelijke groene kleur van de frituur bespaard blijft. Misschien heeft het gemeentebestuur nog enkele keteltjes grijze verf in overschot?

Fragment van het nieuwe gedeelte.

De nieuwbouw achteraan vormt een mooi geheel met het 19e-eeuwse heren-
huis.

HERINNERINGEN AAN EXPO 58

Cesar David

Te allen kante worden herinneringen opgehaald naar aanleiding van het 50 jaar Expo in Brussel. Tijd dus om als heemkundige mijn eigen ervaringen ter zake op schrift te stellen.

De oorlog was gedaan en de gevolgen van deze wereldbrand waren stilaan weggeëbd. Het normale leven nam terug zijn gewone gang, hoewel het "Amerikanisme" een gevoelige verandering had teweeggebracht in de levenswijze. Er was nog wel de koude oorlog en de dreiging van een atoomramp, maar gaandeweg werd dit ervaren als een ver-van-mijn-bed-show. En toen kwam Expo '58. Een gedurfd en lumineus idee van onze regering om de eerste wereldtentoonstelling na de oorlog te organiseren. Dit reuze idee zou nog vele jaren nazinderen en België voorgoed op de wereldkaart zetten. In 1955 begonnen de bouwwerken. Als door een wesp gestoken leefde de economie op, en een grenzeloos optimisme maakte zich van de bevolking meester. Brussel werd omgewoeld en autostrades werden in ijlt tempo aangelegd om de verwachte volkstroom te kanaliseren. Naarmate de tijd vorderde kwam men tot het besef dat er dringend nood was aan veel meer logies voor de massa's buitenlanders die dit evenement zouden bezoeken. Geen nood, in allerijl werden logementhuizen gebouwd, kwistig gefinancierd door kapitaalkrachtige burgers. Ook enkele beter gesitueerde Wachtebekenaren hebben zich toen in dit avontuur gestort. Sommigen hebben er een goede zaak aan gedaan, maar anderen hebben er zich lelijk de vingers gebrand. Allen echter waren achteraf fier dat zij meegewerkt hadden aan een evenement dat maandenlang het wereldnieuws zou halen. Bij dit alles moet men rekening houden dat reizen niet zo vanzelfsprekend was. Weinig landgenoten waren reeds naar het buitenland geweest, laat staan een reis buiten Europa. Voor de overgrote meerderheid beperkte het zicht op de wereld zich tot een landkaart in hun schooltijd, een film van een of andere missionaris in de parochiezaal of de cinema, met in hoofdzaak Amerikaanse films die dan nog meestal de oorlog betroffen. Wereldcultuur, vliegen van hot naar her, emigranten, zij behoorden zelfs nog niet tot onze toekomstdromen. Geen wonder dus dat het voor de meeste expobezoekers

een shock was die zij heel hun verder leven met bewondering en genoeg in hun herinnering zouden bewaren.

Zelf heb ik er onvergetelijke herinneringen aan overgehouden. Bij het begin van de expo had ik de 13 jaar oude Morris Eight van mijn broer overgenomen om mee naar Brussel te rijden. Steevast nam ik enkele familieleden mee die voldoende betaalden om mijn inkomticket te vereffenen. Zo ben ik 13 maal expo-waarts getrokken. Geen enkel paviljoen is door mij onbetreden gebleven. Het Amerikaans paviljoen genoot daarbij zeker mijn voorkeur, er was altijd wel iets nieuws te beleven en vooral, de toiletten waren gratis, zodat een dagelijks bezoek zich opdrong. In het Russisch paviljoen ging men dan weer met enige schroom binnen. Of dit was door de anticommunistische hetze of door het eerder plumpe reusachtige gebouw weet ik niet, maar helemaal gerust voelde ik mij er toch niet. De Spoetnik stond er te blinken om het technisch kunnen van de Sovjet-Unie in de verf te zetten. Het Franse paviljoen was dan weer andere koek, luchtiger, frisser en met als blikvanger een prototype van de Citroen DS; ongezien futuristisch voor die tijd. Elk paviljoen had zo wel iets eigens, van de rijkste Europese landen tot de minst geëmancipeerde uit Afrika en Midden-Amerika. Een caleidoscoop van verschillende volkeren ook, in alle kleuren van zwart, bruin of geel. Frêle prachtige jonge dames uit Azië, zwarte parels uit Afrika, woest uitzijnde Papoea's uit Nieuw Guinea en bronzen schoonheden uit Zuid-Amerika, men raakte er niet op uitgekeken. Om

dan nog maar te zwijgen over de klederdrachten. Oogverblindende sarongs, veelkleurige panen, amper iets verhullende raffiarokjes, stijfdeftige heren en dames van stand, te veel variatie om allemaal op te noemen. En dan de vele evenementen zoals kunstige steelbands uit Polynesië, waar ik nooit genoeg van kreeg, beroemde jazzorkesten voor het Amerikaans paviljoen, wilde krijgdsansen uit Papoea, dansen van rijzige Toetsi uit Rwanda, czarda uit Hongarije en uitbundig feestende Zuid-Amerikanen. Dit alles was een streling voor oog en oor. Om beurt was er een dag waarop een land zich extra in de verf kon zetten. Zaak was het om na te gaan welk land er aan de beurt was, want daar was altijd wel iets speciaals te beleven. En dan was er ook nog "Vrolijk België", een pret-park avant-la-lettre, met cafés, wafel- friet- en pannenkoekenkramen. Al wat men zich maar aan "ietwat deftig" amusement kon indenken. Na een vermoeiende expodag kon men zich hier tot in de late uurtjes amuseren. Dikwijls ben ik er niet geweest, de dag was zwaar genoeg geweest en mijn passagiers wilden naar huis.

Ons land bleef ook niet achter op gebied van moderne bouwkunst. Vooreerst was er natuurlijk het Atomium, een bouwkundig wonder, waar steevast een lange rij bezoekers stonden aan te schuiven om te zien wat er in de binnenkant van de bollen te bewonderen was. Ook de pijl van de burgerlijke bouwkunde was een uiterst gedurfd staaltje. Steunend op één sokkel wees een betonnen pijl vele meters ver schuin de lucht in. Hieraan hing dan weer een loopbrug van waarop men een beeld van België in miniatuur kon bewonderen. Als tegengewicht een betonnen bol waar de voornaamste verwezenlijkingen van de Belgische aannemers te zien waren. Verder nog tal van paviljoenen waar de Belgische grootindustrie haar waren en kunnen aan de wereldbevolking kon tonen. Na de beroemde periode van de Art Nouveau was de Belgische bouwkunst precies in een lethargische slaap gesukkeld en plots verrezen hier nu de meest onwaarschijnlijke bouwwonderen. Enkel de Heizelpaleizen, een overblijfsel van een vorige wereldtentoonstelling, het Atomium, dat aanvankelijk zou afgebroken worden na de expo, en het Amerikaans theater hebben het overleefd. De pijl van de burgerlijke bouwkunde is nog een zekere tijd blijven staan en enkele paviljoenen zijn nadien nog voor andere doeleinden gebruikt maar verder herinnert niets meer aan deze glorierijke tijd.

Bij heel het expogebeuren wil ik dan nog niet uitweiden over de economische gevolgen en de massa mensen die er tijdelijk werk vonden. Mijn neef Lucien De Clercq, pas afgestudeerd als Doctor in de Rechten, vond werk bij Logexpo, gespecialiseerd in het bezorgen van logies aan de vele buitenlanders. Eva Maria, die later beroemd werd als zangeres en haar radio- en tv-reeksen met Weense muziek, was hostess in het Oostenrijks paviljoen en is blijven plakken aan Ludo Diercksens, het latere parlamentslid voor Agalev. Over deze menselijke faitsdivers zijn er beslist ook boeken vol te schrijven.

Op 19 oktober was alles gedaan. De afbraak kon beginnen. Wij waren toen juist bezig aan de bouw van ons huis in het Rechtstro. Heel wat mooi afbraakmateriaal werd te koop aangeboden en wij waren er als de kippen bij om een hele pak mooie binnendeuren in te pikken voor ons nieuwe huis. Er is toen nogal wat afgesjacherd en gesleurd. 'n Dergelijke kans zou zich immers nooit meer voordoen en vele vluggerds hebben toen een goede slag weten te slaan. Men zegt wel eens, iemands dood is iemands brood. Buiten de 5 mensen die overleden zijn op de expo zelf, weet ik van geen doden bij de afbraak ervan. Velen hebben er echter hun brood verdiend, sommigen misschien ook hun brood verloren, pech.

ONS GENEALOGISCH HOEKJE

Lijkrede van gemeenteraadslid Livinus Bruggeman

Eddy Van Acker

Onder impuls van **Bea Haemers** en **Guido Van Kerckhove** en zijn echtgenote **Viviane Geerts**, krijgt ons genealogisch hoekje steeds meer vorm. Om hun werk een beetje meer in de schijnwerpers te plaatsen, is het de bedoeling om met regelmaat een artikeltje te publiceren over de genealogische vondsten die zij o.a. uit de Wachtebeekse archieven hebben bijeen gesprokkeld. De aanleiding voor dit eerste artikeltje is een teruggevonden lijkrede van één van de voorvaders van Viviane. Hieruit blijkt dat de takken van een stamboom aardig kunnen kronkelen.

Het verhaal begint bij **Petrus Bruggeman**. Hij werd geboren te Evergem op 19 maart 1809 en huwde daar met **Seraphina D'hooge** uit Sleidinge, geboren 17 mei 1810.

Van twee zonen van dit echtpaar zijn er nakomelingen in Wachtebeke terug te vinden.

1) **Livinus Bruggeman**, geboren te Evergem op 16 november 1839, en overleden te Wachtebeke op 6 april 1894. Hij huwde op 26 juli 1865 met **Francisca De Poorter**, geboren te Wippelgem op 21 februari 1841, en overleden te Wachtebeke op 24 juni 1912. Hun kerkelijk huwelijk had plaats op 12 augustus 1865. Volgens onderstaande lijkrede was Livinus 22 jaar gemeenteraadslid in Wachtebeke.

Op 12 juli 1870 werd in Wachtebeke hun dochter, **Ida Maria Bruggeman** geboren. Ida trouwde op 25 november 1891 hier te Wachtebeke met **Augustinus Josephus Criel** uit Evergem, waar hij geboren werd op 16 maart 1856.

Ida en Augustinus woonden in Evergem, waar op 7 juni 1896 hun zoon **Gentil August Criel** het levenslicht zag.

Gentil August Criel huwde op zijn beurt met de Wachtebeekse **Marie Octavia Cloeckart**, geboren te Wachtebeke op 12 november 1895, en dochter van **Emilius Franciscus Cloeckart** en **Mathilde Rogiers**. In 1932 woonde dit echtpaar op Ramonshoek.

Een van de kinderen van **Gentil August** en **Marie Octavia** was **Edith Julia Augusta Criel**. Zij werd te Wachtebeke geboren op 13 juni 1924 en huwde hier op 10 februari 1948 met **Achiël Emiel Geerts**, geboren te Wachtebeke op 20 november 1920 en zoon van **Alfons Jozef Geerts** en **Irma Roets**.

Een van hun kinderen is **Viviane Geerts**, gehuwd met **Guido Van Kerckhove**.

2) Naast Livinus had Petrus Bruggeman nog een zoon, **Benedictus Franciscus Bruggeman**. Ook van hem zijn nu nog nakomelingen te Wachtebeke terug te vinden.

Benedictus Franciscus werd op 21 mei 1844 te Evergem geboren. Hij huwde er met **Hortensia De Bruyne** die op 10 oktober 1853 te Zaffelare was geboren.

Op 18 mei 1875 schonken zij te Evergem het levenslicht aan hun zoon **Livien Bruggeman**. En ook deze Livien zocht en vond zijn geluk in Wachtebeke. Hij huwde hier op 9 november 1904 met **Philomena Hesters**, geboren te Wachtebeke op 27 oktober 1880, dochter van **Marcel Hesters** en **Rosalia Van Nieuwenhuyze**. Twee jaar later, op 16 juni 1906, werd dit koppel de trotse ouders van een zoon: **Guillieminus Bruggeman**, de voormalige Wachtebeekse verzetsstrijder.

Guillieminus huwde op 5 oktober 1933 met **Julma Seyssens**, geboren te Wachtebeke op 12 april 1911. Zij kregen samen vijf kinderen, waarvan er nog twee te Wachtebeke wonen: **Daniëlla Bruggeman** en **Noëlla Bruggeman**, onze huidige schepen van landbouw, ontwikkelingssamenwerking, burgerlijke stand, toerisme en jeugd.

Noëlla treedt dus niet alleen in de voetsporen van haar overgrootoom **Livinus Bruggeman**, zij doet het als schepen zelfs net iets beter.

Met een ontroerd hert en treurnis in de ziel, kom ik op den boord van het nijdige graf eene dankbare hulde brengen aan de nagedachtenis onzen duurbaren vriend, den heer LIVINUS BRUGGEMAN.

De heer BRUGGEMAN werd, op 17 November 1839, geboren. Hij behoorde tot eene deftigste en vroomste familiën zijner gemeente. Door zijne ouders in deugd en eer opgevoed ontwaarde men welhaast in Hem eenen jongeling, die veel beloofde. Van kindsbeen af onderscheidde hij zich door zijn goed gedrag en ware vreugden; hij had een buitengewoon verstand en toonde vroeg veel aanleg om de levensbaan welke hem aangewezen werd, eervol te bewandelen; alles voorspelde in hem eenen man bekwaam om gewichtige diensten aan de samenleving te verleen.

Doch het is nog meer in onze omgeving onder onze oogen dat wij hem zijnen werkkring zien voortzetten en uitbreiden, zijn verstand kunnen waardeeren en zijn naasteliefde zien uitschijnen. 22 jaren geleden trad hij op als gemeenteraadslid van Wachtebeke. In deze hoedanigheid toonde hij eenen schranderen geest, een rijp overleg en eene vaste wilskracht en menigmaal brachten zijne collégas eene ware en welverdiende hulde aan het gezond oordeel, welke hij in alle moeilijke omstandigheden aan den dag legde. Ook bekleedde hij deze gewichtige een eervolle plaats tot eenieders voldoening, want gansch die lange tijdruimte was hij met hert en ziel aan den plicht verkleefd welke dien post hem oplegde; ja zelfs zien we hem in zijne kwijnende en pijnlijke ziekte den weg naar het stadhuis [sic] inslaan, om daar zijne laatste krachten aan het belang en welzijn zijner medeburgers op te offeren.

Zoo ver brengt het plichtsbesef wanneer het met onbaatzuchtigheid en naastenliefde gepaard gaat. Het is echter niet alleen in het openbaar maar vooral in het bijzonder leven, dat zijne groote verdiensten uitschijnen. Ik herinner mij nog de aangename stonden welke ik bij hem doorbracht! Hoe voorkomend en gezellig was hij niet! Hoe vriendelijk waren zijn gesprekken! Hoe kon hij door zijn voorbeeld de neerslachtigen opbeuren! Met welke vrolijken geest was hij begaafd! Hoe schoon, hoe nederig, hoe eenvoudig was zijn karakter! Hoe gelukkig was men niet in zijn aanwezigheid! Helaas! al die zalige stonden zijn voorbij, en voor ons blijft er niets meer op aarde dan het koude lijk van onzen duurbaren vriend.

Doch, verheffen wij het hert en zien wij in het verre verschiets, daar dagen voor ons schoone werken op.

Onnoodig hier de lange reeks, weldaden op te sommen welke hij zijnen evenmensch in het maatschappelijk leven bewees. Geen vriend noch kennis kon hem naderen of hij vond hem steeds tot dienst bereid. De armen bijzonderlijk waren zijne vrienden, en deze zullen beter dan eenig ander begrijpen, welk zwaar verlies zij heden ondergaan. Ja, goed Vriend, menigmaal waren wij getuige uwer schoone giften, ofschoon gij steeds eene, welberekende voorzorg aan de dag legdet om ze geheim te houden.

Maar indien zij allen spraken, zij, die het voorwerp eener genegenheid zijn geweest, dan zouden zij voor ons een gansche leger zien oprijzen, die ten teken van dankbaarheid, de handen naar u zouden uitstrekken.

Maar neen, dit mag niet; een dichte sluier moet het geheim bewaren, wil men er eens de ware vergelding voor ontvangen.

Ziedaar Echtgenoot, Kinderen en Vrienden, de bron, de bron die de Heer u aanbiedt, om u er aan te laven in uw smartelijke droefheid.

En nu, diepbetreurde Vriend, rust zacht in den schoot van den H. grond! Zie neêr van uit uw nieuw verblijf! Bij uw graf staan wij allen, en verblijd u nogmaals als op aarde in de uitgestrektheid onzer liefde tot u.

En nu, vaarwel! duurbare Vriend! Vaarwel tot in het betere Vaderland.

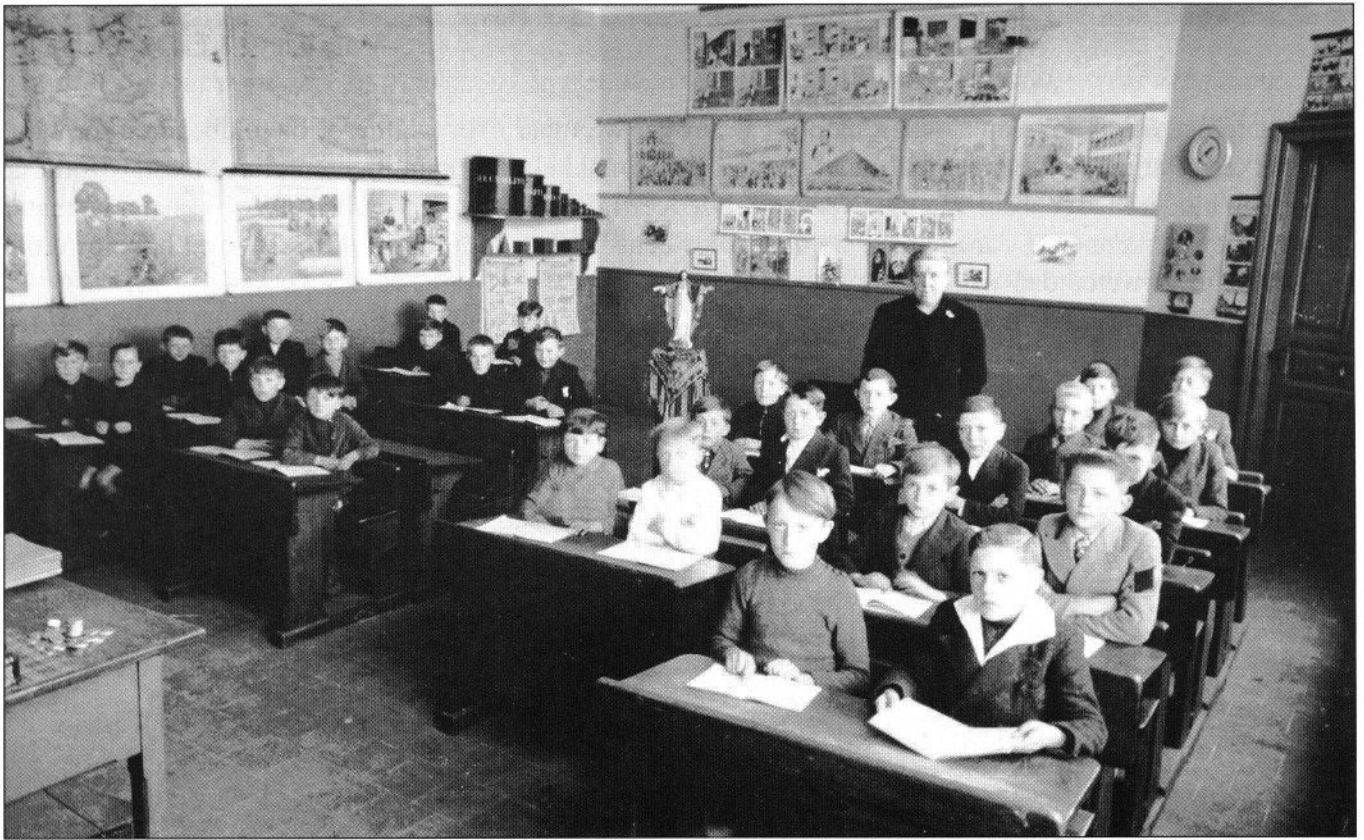
In ons archief zitten nog een aantal klasfoto's waarover we maar over weinig of onvoldoende informatie beschikken. Dergelijk fotomateriaal moet m.i. toch vrij makkelijk te identificeren zijn. Meestal wordt er een groep kinderen afgebeeld van ongeveer dezelfde leeftijd, zodat het verwonderlijk zou zijn dat niemand zichzelf zou herkennen. Daarom doen wij nog maar eens beroep op jullie medewerking en hopen we dat jullie veel meer weten dan wij.

foto1

Dit is een foto, vermoedelijk van het 7e en 8e studiejaar anno 1943-44 van de meisjesschool in de Molenhoek. Deze jonge dames zijn dus geboren rond 1930. Jammer genoeg hebben we maar weinig personen teruggevonden. De jonge dame met het strikje vooraan is Yvonne Criel, met naast haar Jacqueline Van de Wiele uit de Meersstraat net voor de Overledebrug. Een derde persoon die we herkennen, links van de kachelbuis, is Andrea De Vetter, echtgenote van onze Wies. De onderwijzeres is Zuster Veneranda. Wie weet meer??

foto 2

Over deze foto weten we dat hij genomen is in de Gemeentelijke Jongensschool in de Schoolstraat te Overslag. De onderwijzeres is Irma Marquenie, echtgenote van Jozef Dierick, en aangesproken als Mevrouw Dierick. In 1945 werd zij op 55-jarige leeftijd, omwille van gezondheidsredenen vervangen voor een nieuwe leerkracht. Dit betekent dan dat deze foto vermoedelijk dateert van net voor, of tijdens de Tweede Wereldoorlog. De leerlingengroep vertegenwoordigt meerdere leerjaren, zodat we de geboortejaren van deze studenten in de buurt van 1930 moeten situeren. Wie zichzelf of anderen op deze foto herkent, gelieve ons te berichten.

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING DE VIERSCHAAR vzw

Guy Hoebeke <i>Voorzitter</i>	Walderdonk 62 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 38 guy.hoebeke@telenet.be
Eddy Van Acker <i>Ondervoorzitter - Redactie</i>	Geraniumlaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 64 04 eddy.van.acker@pandora.be
Luc. De Maesschalck <i>Secretaris</i>	Marcel Herpinckstraat 28 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 07 23 brigitte.dm@skynet.be
Jacques De Smet <i>Penningmeester</i>	Molenhoek 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 08 55 jacquesdesmet@scarlet.be
Wies Creve	Winkelwarande 76 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 72 27
Cesar David	Azalealaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 01 62 cesardavid@skynet.be
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 03 62
Jozef Kinget	Dorp 52 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 96 52
Guy Trangez	Melkerijstraat 42 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 94 51
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5 9060 Zelzate	Tel. 09 345 00 38
Rita Veldeman	Azalealaan 3 9185 Wachtebeke	Tel. 0485 16 75 91

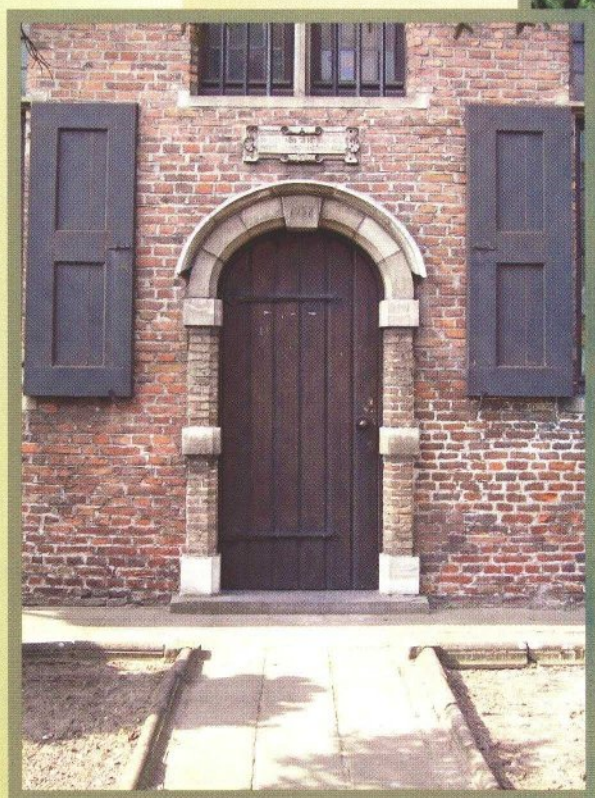
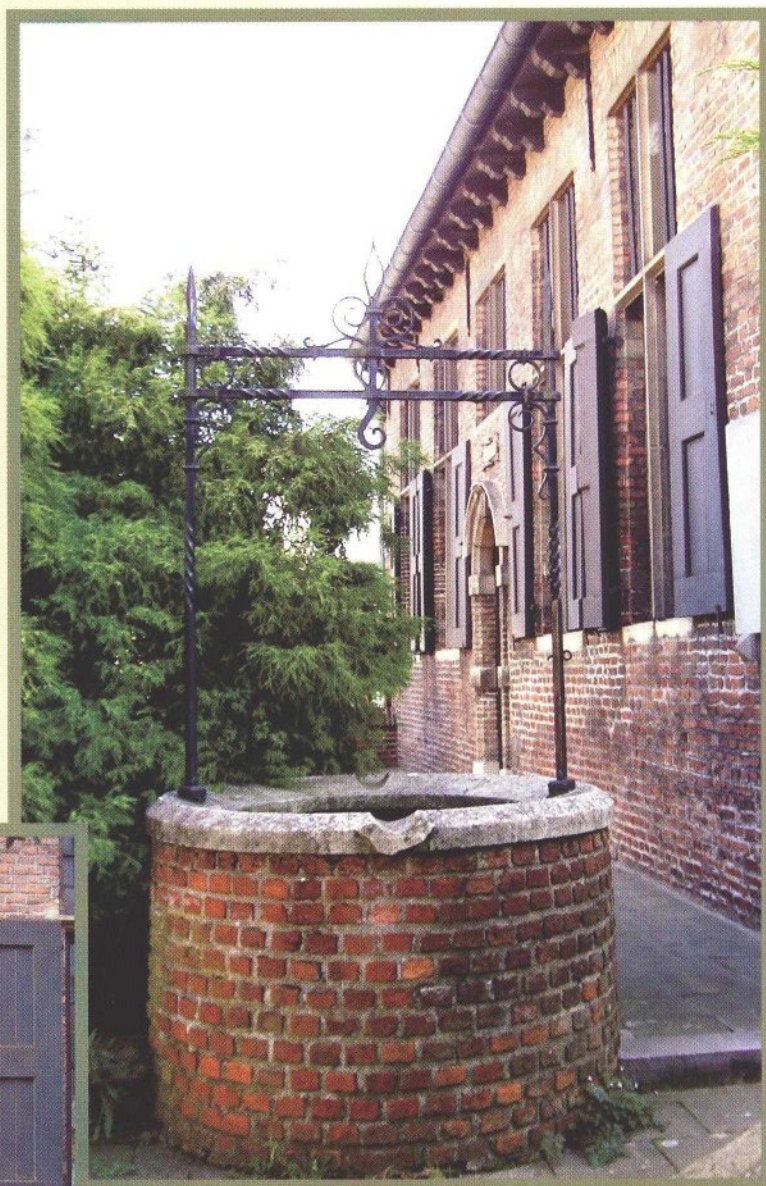
Lid worden kan door betaling van 10 EUR per jaar aan één van onze bestuursleden
of op rekening 068-2294367-53 van de Heemkundige Kring De Vierschaar vzw te Wachtebeke.

Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift.

Elke 1e zondag van de maand van 10.00 tot 13.00 uur is iedereen welkom in onze praatherberg « Den Dhust »
en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis « De Mey ».

Verantwoordelijke uitgever : Eddy Van Acker.
Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn eigen bijdragen

De Vierschaar

De Vierschaar in Wachtebeke 2006

Foto's: Eddy Van Acker

De Plaatselijke Openbare Bibliotheek van Wachtebeke op het Dr. Jules Persynplein.

Nummer 3 van ons viermaandelijks tijdschrift *De Vierschaar*, is een bijzonder lijvig nummer. Het is helemaal gewijd aan de geschiedenis van de Plaatselijke Openbare Bibliotheek van Wachtebeke. Een artikel van deze omvang hoort normaal thuis in een jaarboek, maar de datum voor de viering van het tienjarig verblijf in het Cultuurcentrum besliste er anders over.

Wie beter dan Wies Creve kon hierover schrijven? Hij was jarenlang verbonden met de bibliotheek en zijn fenomenale kennis over de gebeurtenissen te Wachtebeke in het nabije verleden, maakten van hem de ideale schrijver. Opzoekingen in de parochiale archieven en interviews met betrokken mensen, zoals meester De Mol, hebben geleid tot dit artikel over het Wachtebeekse culturele verleden. Uiteraard kreeg Wies ook de volle medewerking van de Wachtebeekse bibliotheek, onder leiding van mevrouw Sabine Hoekman.

Eigenaardig genoeg knoopt dit artikel aan met onze verzameling Wachtebeekse sagen over het bijgeloof. Boer Van Himme van de Langelede was indertijd berucht als 'tovenaar' en bezat heel

wat boeken. Daarbij waren er die tegen de kerk gericht waren, vooral uit Frankrijk afkomstig, maar Van Himme had ook boeken voor de gewone mensen, o.a. van Hendrik Conscience. In die tijd was boekenbezit eerder zeldzaam, maar Van Himme leende zijn boeken uit aan de mensen die erom vroegen. Hij 'leerde de mensen van de Langelede lezen', zoals Conscience indertijd 'zijn volk leerde lezen'. De werken tegen de katholieke kerk leende hij niet uit. Er was ook sprake dat hij beschikte over toverboeken, gezien de rare streken die hij uithaalde, zoals melk in water veranderen en rondlopen met een 'duvelsjongsken' in een doosje. Naar het schijnt zouden die boeken nog bestaan, maar het is ons niet bekend wie ze nu in zijn bezit heeft. Feit is dat pastoor Camerman indertijd Van Himmes boeken trachtte te bemachtigen. Hij ging naar het hof van Van Himme, toen hij wist dat die niet thuis was, en probeerde de boeken van vrouw Van Himme los te krijgen. Maar zij was banger van haar man dan van de pastoor en zo kon Camerman onverrichter zake terugkeren. Uit het voorgaande blijkt dat onze openbare bibliotheek wel een, indertijd, zeer

bekende voorloper had. Vergeleken met nu is er een enorme weg afgelegd en is de Plaatselijke Openbare Bibliotheek een vlot draaiend en efficiënt bedrijf, dat niet weg te denken is uit het culturele leven van onze gemeente. We wensen de bibliotheek en de ganse schare geestdriftige en vakbekwame medewerkers nog een lange en bloeiende toekomst.

WOORD VOORAF

De Bib, 10 jaar later...

Jarenlang vond de Wachtebeekse Bibliotheek een onderkomen in de centraal gelegen "Vierschaar", een historisch waardevol pand dat ondanks zijn charmes gaandeweg niet meer beantwoordde aan de noden van de tijd. In 1998 werden op het Dr. Jules Persynplein het Cultuurcentrum en de daaraan gekoppelde Bib plechtig geopend door onze vorsten: een nieuw tijdperk brak aan voor het boekenminnend volkje van onze gemeente.

Anders is niet altijd beter, maar in ons geval bood de nieuwe locatie niet enkel meer licht en lucht. Vooral de mogelijkheid om de collectie aanzienlijk uit te breiden, in combinatie met een gebruiksvriendelijke en overzichtelijke opstelling, gaf de gebruiker een lekker luxueus gevoel en lokte zelfs lezers van buiten onze gemeente. De Bib werd een ware ontmoetingsplaats waar het fijn is te vertoeven.

De bibliothecaris en haar medewerksters mochten zich al die jaren geruggensteund voelen door een enthousiaste beheerraad en een gemeentebestuur dat zich steeds bereid toonde om de nodige fondsen ter beschikking te stellen, teneinde bij te blijven in een snel evoluerende wereld. Het tijdig verwijderen van oubollige en versleten boeken, het telkens opnieuw inspelen op nieuwe tendensen zoals video's, CD's, DVD's, het internet, hielden de collectie aantrekkelijk, en de aanschaf van nieuw meubilair, boekenscans, computers en eenvoudige zoekprogramma's, verschaften de

Dominique Mestdagh
Voorzitter Beheerraad Bib Wachtebeke

gebruikers een hoger comfort. Gedreven, attent en permanent gevormd personeel maakte het plaatje af.

De Bib mag met fierheid terugkijken op 10 jaar werking op het Dr. Jules Persynplein en viert dit op 10-11 en 19 oktober onder de noemer "Bibfestival" met een tentoonstelling: "Van volksboekerij tot hippe bib: over de geschiedenis van de bibliotheek", een stilaan traditionele verwendag, een bibquiz en een lezing door Tom Lanoye.

Wij danken de Heemkundige Kring "De Vierschaar" voor zijn medewerking aan de tentoonstelling en voor de speciale editie van zijn tijdschrift gewijd aan de geschiedenis van de bibliotheek, tekst die u hierna aantreft.

Dit wou ik vooraf kwijt:

Zonder de welwillende medewerking van Evarist De Mol, Chris Scheire en bibliothecaris Sabine Hoekman was de samenstelling van deze uitgebreide bijdrage niet mogelijk geweest. De twee eerstgenoemden diepten uit hun geheugen zomaar details op, die in geen enkele notitie op papier nog te vinden zijn, maar toch wel in deze bladzijden bewaard moeten worden. De huidige bibliothecaris van haar kant heeft alles wat nog aan archief te vinden is, ter beschikking gesteld om het verder uit te vlooien. Bovendien hebben Sabine, samen met haar assistentes Greta, Francine, Dominique en Inge, een permanente vrolijke bezorgdheid aan de dag gelegd toen ik moest afgehaald en teruggebracht worden, toen ik de trap moest opgaan en ook weer afdalen, toen archiefdozen en boekdelen moesten bovengehaald worden, toen ik 's namiddags rond vier uur dorst kreeg. Ik ben de laatste paar jaren nu eenmaal niet zo wendbaar meer.

Voor hen allen is een oprecht dankwoord hier op zijn plaats, niet alleen van mijn kant uit, maar ook vanwege het bestuur van de Heemkundige Kring en van alle lezers die dit boekje in handen zullen krijgen.

Wies Creve, juli 2008

DE WET JULES DESTRÉE (1921)

Heel vaak hebben we al kunnen lezen dat het de politicus Jules Destrée is geweest die er een wet heeft doorgedrukt die het oprichten van openbare – d.w.z. voor het brede publiek toegankelijke – bibliotheken eindelijk verplicht maakte. Toen noemde men die instellingen in Vlaanderen nog “boekereien” – het woord komt alleszins nog in het Groene Boekje voor.

Het mag verwondering wekken dat we die wet op de openbare bibliotheken precies te danken hebben aan de radicale Waalse bestrijder van de Vlaamse Beweging, de socialistische minister van Kunsten en Wetenschappen uit het arrondissement Charleroi, Jules Destrée (1863-1936). Hij was vóór de Eerste Wereldoorlog (toen nog niet als minister) al een overtuigd federalist, om niet te zeggen separatist. En bij iedereen nu nog altijd en meer bekend om zijn beruchte uitspraak uit 1912, toen hij zich tot koning Albert I richtte: “Sire, il n’y a pas de Belges”. Minder bekend, en als mop bedoelde sneer naar de Vlamingen, was zijn verhaaltje over het antwoord van een Waalse pastoor aan een Vlaamse boer die zich verontschuldigde omdat zijn Frans niet zo goed was: “Vlaming zijn is geen zonde, mijn zoon, het is een ongeluk”. Zijn

bezorgdheid om de belezenheid sproot dus zeker niet voort uit een grote bekommernis voor alleen maar de ‘Vlaamse boerkes’. Eerder omdat hij inzag dat alle inwoners van het koninkrijk een ernstige achterstand hadden op gebied van cultuur, en dat het hoog tijd werd om daaraan iets te verhelpen. Hij was trouwens zelf een zeer gecultiveerd mens, die heel wat literair werk heeft gepubliceerd. Om eerlijk te zijn moeten we daaraan toevoegen dat de anti-Vlaamsheid van Destrée afnam met de jaren. Hij had bij het einde der twintiger jaren goede contacten met een van de “drie kraaiende [Vlaamse] hanen”, zijn partijgenoot Camille Huysmans, en de vervlaamsing van de Gentse universiteit in 1930 heeft hij zeker niet met lede ogen zien aankomen.

VÓÓR DE WET DESTRÉE

Bij wat voorafging kunnen we ons afvragen wat er gelezen werd vóór er eigenlijk overal bibliotheken moesten bestaan. Een vraag die te vroeg komt. Konden de mensen, pakweg bij het einde van de Eerste Wereldoorlog, wel lezen?

Vandaag gaan we ervan uit dat iedere volwassene toch zeker wel kan lezen – én schrijven. Maar dat is zelfs vandaag het geval niet! Niemand kent het juiste cijfer, maar ‘men’ schat dat toch nog 2% van

de (autochtone) bevolking volslagen analfabeet is. Er zijn nog veel meer functionele analfabeten. Dat zijn dan mensen die door hun maatschappelijk verkeer quasi nooit verplicht worden iets grondig door te nemen, of schriftelijk mee te delen. De gehate formulieren laten ze door anderen ontcijferen en invullen.

In de vijftiger jaren van de vorige eeuw maakte ik het mee dat 29 jonge mensen in het roemruchte Grenadiersbataljon van toen niet in staat waren in de krant te lezen wie de zoveelste rit van de Ronde van Frankrijk had gewonnen! De getalsterkte van een bataljon kan grofweg op zo'n 750 man geschat worden. Ongeveer 4% van die jonge sterke mannen was dus niet in staat te schrijven (naar hun lief bv.) of zelfs maar nieuws uit de krant te plukken.

Uit een rapport van de Nederlandse Taalunie (2007!) blijkt dat 800.000 Vlamingen niet goed kunnen lezen, schrijven of rekenen – en we willen het dan nog niet hebben over het overweg kunnen met computer of tikautomaat in banken en handelszaken. Het inwonersaantal van Vlaanderen wordt bij benadering altijd op 6 miljoen geschat. Wat betekent dat ruim 13% van de volwassen bevolking bij deze laaggeletterden kan gerekend worden! Erger is dat vandaag de dag nog ongeveer 7% van alle schoolverlaters niet in staat is een eenvoudige tekst begrijpend te lezen. Dit onthutsend cijfer wordt bevestigd door het Centrum voor Basiseducatie te Gent.

Zelfs sommigen die zich actief bezighouden met sociaal werk – laten we hopen dat dit niet het geval is wanneer het om cultureel werk gaat – verspreiden publicaties die iedere 'geletterde' prikkelbaar maken. In de maand april 2008 bezorgde men in alle huizen van een deel van het werkgebied van onze Heemkundige Kring een brochure waarin de activisten voor een beter leefmilieu laten merken dat ze ervan op de hoogte zijn (?) dat zoiets als een 'dt-regel' bestaat. Letterlijk schrijven ze: "... krijgen we het volgende antwoordt", en een bladzijde verder: "... antwoord men ons"!!! Als voorbeeld van laaggeletterdheid kan dit tellen.

De oorzaken hiervan kunnen we moeilijk achterhalen, en die zullen individueel altijd wel heel verschillend geweest zijn. Kinderen met leerstoornissen zijn er altijd geweest, zonder dat daaraan kon verholpen worden. Anderen, kinderen van varen-den of forensen, konden zich niet altijd aanpassen aan de lessen die ze noodgedwongen op steeds

maar andere plaatsen moesten volgen. Sommigen ook vergaten gewoon wat ze geleerd hadden. Ze werden op veertienjarige leeftijd uit werken gestuurd, waar ze gewoon moesten uitvoeren wat hen werd opgedragen. Want laten we het niet vergeten: de leerplicht liep tot de leeftijd van 14 jaar. En die leerplicht, die nu ondertussen werd verlengd, werd pas in mei 1914 ingevoerd!...

Nu komen we er. Onze ouders of grootouders, geboren voor of net na de eeuwwisseling van de 19e naar de 20ste eeuw, waren gewoon niet verplicht om school te lopen! In gezinnen die het financieel niet gemakkelijk hadden, werden jonge kinderen al heel vroeg gedwongen om mee te helpen. Dat meehelpen kon er vaak in bestaan dat ze buitenshuis moesten gaan werken, bijvoorbeeld als hulpje in een of ander bedrijf, of als dienstmeisje bij meer gegoede burgers, of als veehoeder ('koe-wachter') bij een of andere boer. Het waren in die omstandigheden dan wel sterke geesten die er uit zichzelf toe kwamen hun analfabetisme af te schudden.

Maar het waren precies die boer, of die beter gesitueerden, die erop stonden én er konden voor zorgen dat hun kinderen in dat opzicht beter af waren. Zij liepen dus wel school. We kunnen nog vandaag brieven voorleggen, die frontsoldaten achter de IJzer naar huis schreven in een prachtig handschrift, dat velen onder ons niet meer kunnen evenaren! En die ouders hier hadden dan dikwijls wel enkele gedrukte boeken in huis. Veel stelde dat gewoonlijk niet voor. Alleen enkele academisch gevormden, dokters, notarissen, en vanzelfsprekend pastoors, hadden een beter gevulde boekenkast in hun salon. Bij deze beperkte reeks moeten we ook nog de onderwijzers van die tijd voegen. Toch zijn er ook gevallen bekend van enkele mensen, belangrijke boeren of groothandelaars soms, die tot verwondering van diegenen die er in de 'betere kamer' konden doordringen, over een beperkte of soms zelfs tamelijk omvangrijke letterkundige verzameling beschikten. Meestal waren deze boekenbezitters ook nog geabonneerd op kranten en/of tijdschriften.

Drs. Albert Vervaeke vermeldt in zijn werk "De Zusters van de H. Vincentius a Paulo van Wachtebeke 1841-1991" op blz. 395, dat er in het dekanaal verslag over de parochie van 2 oktober 1905 reeds een bibliotheek vermeld wordt, opgenomen in een batterij katholiek geïnspireerde orga-

nisaties zoals een toneelkring, twee patronaten, de onderlinge bijstand, veeverzekeringen en andere genootschappen, alle gericht tegen het toen ontluikende en vanzelfsprekend verfoeide 'socialisme'. Dit verslag werd opgesteld precies op de datum dat bisschop Stillemans pastoor Cornand liet vervangen door de nieuwe pastoor Emiel Van Wesemael. Het toont aan dat men wel oog had voor de stand van zaken. We kunnen ons echter moeilijk voorstellen welke omvang en welke invloed deze 'bibliotheek' toen wel al had. Onrechtstreeks besluiten wij daaruit dat er elders ook wel 'goddeloze' boekerijen bestonden, maar dat zal dan wel in de steden geweest zijn. Het is weinig waarschijnlijk dat die ook te vinden waren in onze landelijke gemeenten, waar de parochiepriesters het meestal bijna uitsluitend voor het zeggen hadden.

Na het invoeren van de schoolplicht groeide het aantal 'geletterden' bijna onvermijdelijk snel aan, en daarmee samengaan ook de leeshonger, zelfs bij wie men toen nog 'de gewone man' noemde. Het was weerom vooral de diocesane kerkelijke overheid die de parochiale geestelijkheid ertoe aanzette een 'boekerij' op te richten of in stand te houden en voor haar volgzame schapen open te stellen. Het spreekt vanzelf dat het assortiment lectuur heel zorgvuldig geselecteerd werd. Een groot aantal werken, heel bekend in de wereldliteratuur, kwam nooit in de aangeboden keuze voor gewoon omdat ze beschouwd werden als 'zedelijk' schadelijk. We moeten erbij voegen dat de 'Vlaamse' literatuur, en de hele Nederlandstalige uit die periode, helemaal niet rijk was wanneer het dergelijke te mijden geschriften betrof. Het ging veelal over Franse auteurs, soms ook over Engelse of Duitse, maar vertalingen naar het Nederlands waren hoogst zeldzaam. Zeker wanneer het de Franse literatuur betrof, hadden de gecultiveerden van die tijd geen vertaling nodig: hun volledig studieverloop, zeker vanaf de middelbare school, verliep in het Frans. Onder onze ouderen van vandaag zal men zeker nog mensen vinden die plaatselijke notabelen gekend hebben die het Frans, zowel bij wat de 'grammaire' betrof als bij diepgaand debat of conversatie, véél beter machtig waren dan hun eigen Nederlands, of wat daarvoor moest doorgaan.

We zullen verder trouwens kunnen zien dat restricties bij het toevertrouwen van bepaalde lectuur nog zeer lang in het plaatselijk bibliotheekbeleid gehandhaafd werden, zelfs als het om onze eigen auteurs ging.

Er was dus, om een groot woord te gebruiken, wel degelijk 'censuur'. Die werkte dubbel. Aan de ene kant was niet iedereen zomaar welkom in die bestaande privéboekerijen, in vele gevallen omdat hij/zij niet behoorde tot de kring van de vele godsvruchtige genootschappen, confreries, jeugdverenigingen en andere bonden die door de geestelijkheid werden bestuurd. Mensen die tot die recalcitrante groepjes behoorden kwamen trouwens al niet vanzelf bij de geestelijkheid aankloppen. Anderzijds besliste de 'uitlener', wie hij ook was, privébezitter of verantwoordelijke voor de parochiale boekenschat, er soeverein over of een bepaald boek wel geschikt kon geacht worden voor het beoordelingsvermogen van de gretige aanvrager. De wet Destrée kwam in 1921 dus niet te vroeg.

1923

Elke Belgische gemeente is bij de wet van 17 oktober 1921 verplicht geworden over een 'erkende' bibliotheek te beschikken. Geen gemeentebestuur werd verplicht zelf de nodige stappen te doen om daarvoor te zorgen. Men kon net zo goed een reeds bestaande boekerij zodanig organiseren dat zij erkend werd. Of men kon trachten kleinere afzonderlijke initiatieven samen te voegen om tot een aanvaardbaar en werkbaar geheel te komen.

Voor die laatste mogelijkheid is hier in Wachtebeke gekozen. De "Volksboekerij Wachtebeke" werd gesticht op 8 maart 1923, en door de Staat erkend op 2 mei van hetzelfde jaar.

Uit wat wij konden opdiepen uit de archieven die in de vandaag bestaande bibliotheek nog voorhanden zijn, kunnen wij opmaken dat de uitleningsboekerijen die reeds actief waren vóór de wet Destrée, werden beheerd door het onderwijzend personeel.

Dat blijkt uit het feit dat het Ministerie van Wetenschappen en Kunsten aan het gemeentebestuur een brief richtte in juli 1922, via de gemeentesecretaris. En het is niet datzelfde gemeentebestuur dat bij de hogere besturen heeft geïnformeerd hoe het nu zat met de uitvoeringsbesluiten van die wet van de maand oktober 1921. Het college van burgemeester en schepenen heeft aan hoofdonderwijzer Vermeulen gevraagd om daarover de nodige inlichtingen in te winnen. De heer Vermeulen is later trouwens de schoonvader geworden van de toenmalige schepen Prosper Van Pottelberghe, die

dan nog een viertal jaren later als burgemeester is benoemd. Zijdelings kunnen we daaruit afleiden dat het praktische beleid van de plaatselijke 'boekeringen' inderdaad was toevertrouwd aan het onderwyzend personeel. Behalve dan wellicht van een parochiale boekerij 'Sint-Vincentius', die onder de voogdij stond van de parochiepriesters. Hoewel de jongensscholen, in het centrum en op Overslag, gemeentelijke scholen waren, is het in de 20e eeuw altijd zo geweest dat het onderwyzend personeel benoemd werd, door een katholieke meerderheid in de gemeenteraad, binnen een kring van uitsluitend katholieke leerkrachten. Te allen tijde werden dus in die scholen de kerkelijke voorschriften gevolgd, die nogal vanzelfsprekend ook golden in alle andere scholen van de gemeente, die zonder uitzondering ressorteerden onder de geestelijke overheid.

Wij laten hier in extenso de handgeschreven brief volgen die het Wachtebeeks gemeentebestuur ontving. Alleen de hoofding in de linkerbovenhoek werd in druk uitgevoerd.

MINISTERIE VAN WETENSCHAPPEN EN KUNSTEN

Toezichtsdienst der Openbare Bibliotheken

Antwerpen, den 14 – VII – 1922.

Geachte Heer Sekretaris,

Ingevolge het schrijven van den Heer Hoofdonderwijzer Th. Vermeulen, heb ik de eer Ued. de inlichtingen betreffende de herinrichting der Boekerijen mede te deelen.

1°) Er zijn te Wachtebeke drie Boekerijen: twee gemeentelijke, A. Center, B. Overslag en eene vrije Center.

Ik acht het voordeelig voor den goeden gang der zaken de drie Boekerijen onder eene hoofdleiding te stellen: 't is te zeggen, ze te versmelten. Zulks beduidt in geen en deele dat ik van de drie Boekerijen eene enkele wil maken; neen, iedere boekerij behoudt hare eenzelveigheid. Enkel gaat de gemeente boekerij van het Center over in hetzelfde lokaal als de Vrije boekerij, in het gebouw de "Oude School". De gemeenteböekerij van Overslag blijft in haar lokaal.

Voor de praktische uitvoering van dit voorstel zal het gemeentebestuur overleg moeten plegen met

het bestuur der Vrije Boekerij. De Hoofdbibliothekaris, verantwoordelijk tegenover het Ministerie, zal zijn de Heer Ryckaert Amaat, onderpastoor, dewelke alleen een diploma heeft voorzien bij Art. 6.9 van de wet van 17 X 1921 op de Openbare Boekerijen.

B) De verplichtingen der gemeente ten aanzien der Boekerijen door haar gesticht of aangenomen zijn bepaald bij Art. 4 der voornoemde wet. De gemeente heeft dus een krediet van 0,25 fr. per inwoner op hare begrooting uit te trekken voor het onderhoud en de uitbreiding der Boekerij. De vergoeding van den bibliothekaris mag dus niet op die som genomen worden. Voor de gemeente Wachtebeke zou dus een krediet van fr. 1.375.- aan de Boekerij moeten besteed worden. Dit krediet wordt verdeeld tusschen de verschillende Gemeentelijke en Aangenomen Boekerijen.

C) De door mij voorgestelde versmelting met de "Vrije Boekerij" is volstrekt noodig. Want anders kunnen de Gemeenteböekerijen de staatstoelagen niet genieten: daar zij of het minimum getal boeken, of het minimum getal uitleeningen niet bereiken. De Vrije Boekerij alleen voldoet aan de vereischten der wet; en als de Gemeenteböekerijen er mede versmolten zijn worden zij aanzien als afdeelingen van eene Boekerij die aan de wettelijke vereischten voldoet. Daar dus feitelijk de Vrije Boekerij de twee Gemeenteböekerijen redt, ware het misschien voordeelig de Vrije Boekerij aan te nemen, dan zou zij haar deel van het gemeentekrediet kunnen genieten. Voor de gemeente zouden de uitgaven dezelfde blijven, namelijk: 1.375 fr.

Alle officieele inlichtingen en oorkonden zult Ued. vinden in het Bulletin der Openbare Bibliotheken, door het Ministerie van Wetenschappen en Kunsten uitgegeven.

Indien Ued. verdere inlichtingen wenscht ben ik steeds t' Uwer beschikking.

*Met oprechte Hoogachting
De Inspekteur der Openbare Boekerijen
Lodewijk Delhays
11 Leopold De Waelstraat – Antwerpen*

De naam van de ondertekenaar is afgeleid uit zijn

handtekening, die moeilijk een andere lezing toelaat.

Gezien de wet nieuw was, kon zijn aanstelling zeker niet anders dan van zeer recente datum zijn. De man is wel heel zeker van zijn stuk; hij moet wel een belezen iemand geweest zijn, in een tijd dat vele officiële bescheiden nog in het Frans gesteld waren, durft hij bij zijn 'Vlaams' in woorden, waar iedereen een 'c' schrijft, een 'Vlaamse' 'k' te gebruiken: "bibliothekaris", bijvoorbeeld, en "sekretaris"!

Wij weten nu in ieder geval dat de Wachtebekenaren, reeds vóór de wet Destrée in voege trad, op drie verschillende locaties lectuur konden vinden. Niet alleen de parochiale geestelijkheid, maar ook onze vroege vaders van die tijd hadden al vóór Destrée ingezien dat het nodig was aan de steeds groeiende vloed van nieuwe geletterden 'leesvoer' aan te bieden. De vraag blijft: waar waren deze drie 'boekerijen' te vinden? De verwijzingen naar die lokalen, voor zover die voorkomen, blijven altijd uiterst vaag. En vandaag zijn er geen mensen meer die deze beginperiode nog bewust hebben meegemaakt.

Wij kunnen alleen maar veronderstellen dat de twee gemeentelijke boekerijen waren gesitueerd in de twee gemeentescholen, die van 'Walderdonk' (die nota bene in het Rechtstro was gelegen!) en die in de Schoolstraat op Overslag. Dat waren trouwens de enige twee plaatsen waar de heer Vermeulen, gemeentelijk hoofdonderwijzer, en zijn collega De Maesschalck ginds tegen de grens, zeggenschap hadden. Beide instellingen hadden blijkens de brief hierboven, maar een mager debiet. Ze voldeden langs geen kanten aan de wettelijke voorschriften om erkend te worden en financiële hulp vanwege de Staat te krijgen. Het aantal boeken was zeer beperkt, en heel veel lezers kwamen er niet op af.

De "Vrije Boekerij", zeg maar het parochiaal initiatief, schijnt veel meer in trek geweest te zijn. Ze was gevestigd in wat hier de "Oude School" genoemd wordt. Was die gehuisvest in het klooster? We weten alleen maar wat pastoor Dhont in zijn Liber Memorialis van de parochie schreef: op 1 oktober 1896 werd de katholieke aangenomen meisjesschool verplaatst naar nieuwe lokalen aan de Molenhoek. Daar is nu het Jeugdeluubhuis gevestigd. De boekerij van de parochie zat dus waarschijnlijk nog steeds in het klooster, in de

"Oude School", onder de hoede van een onderpastoor, die vlakbij in de pastorie verbleef.

Gezien het deze Vrije Boekerij was die de beide kleine gemeentelijke afdelingen gered heeft, vinden wij hier het begin van het christelijk georiënteerd bestuur, dat tot de overdracht van de bibliotheek aan de gemeente in 1989, steeds het heft in handen heeft gehad. Pas in dat laatste jaar is de bibliotheek 'gemeentelijk' geworden, voordien was zij alleen door de gemeente 'aangenomen'. In 1930 noteert pastoor Charles Camerman in dezelfde Liber Memorialis – bij zijn enige notitie ooit over de bibliotheek – dat het bestuur daar in handen was van "2 vic.", met wie hij de twee onderpastoors bedoelde.

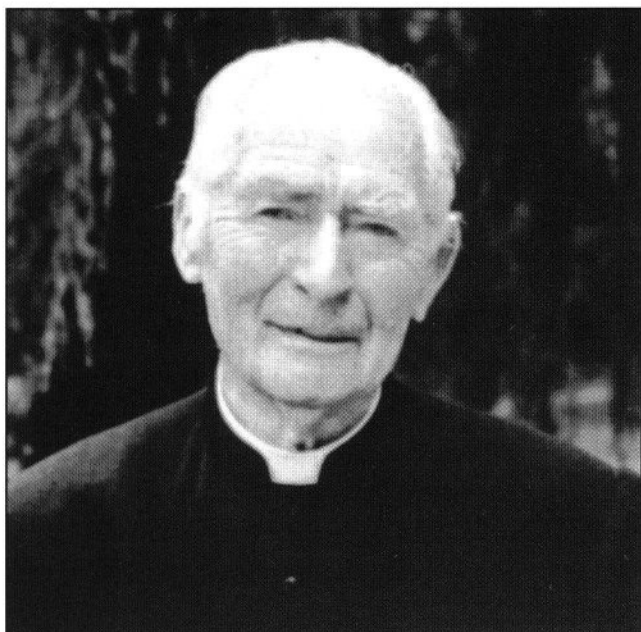
De inspecteur daar in Antwerpen liet al direct weten dat het niet anders kon. Onderpastoor Amaat Ryckaert (hier in Wachtebeke van 28 november 1920 tot 29 november 1923) werd naar voor geschoven als de enige die het door de wet vereiste diploma kon voorleggen om voor de dagelijkse leiding van de bibliotheek in aanmerking te komen. Werd er dan een zodanig hoog peil vereist? Priester Ryckaert had seminarie (hoger godsdienstonderwijs) gelopen, zoals alle priesters trouwens. Hij was vóór zijn aanstelling te Wachtebeke leraar geweest aan het Sint-Vincentiuscollege te Eeklo. Voldeed een diploma van onderwijzer toen niet? We kunnen toch niet veronderstellen dat Th. Vermeulen een hoofdonderwijzer zonder diploma was? Moeten wij daaraan toevoegen dat amper een tiental jaren later, de bibliotheek bekwaam en dynamisch werd geleid, achtereenvolgens door twee plaatselijke onderwijskrachten, die er niet weinig hebben toe bijgedragen dat de instelling gestaag bleef groeien in interesse en in aanzien. Maar dat zien we verder nog wel.

Uit de nauwkeurige berekening van de inspecteur weten we dat de bevolking van Wachtebeke op exact 5500 inwoners werd geschat. Aan een kwartje (0,25 fr.) per persoon wordt dat precies de som van 1.375.- fr. die de gemeente als toelage moet voorzien. Hoe de bibliothecaris zelf voor zijn inzet moet vergoed worden blijft een klein mysterie. Moest voor dat ambt een tomeloze vrijwilliger gevonden worden, die zich belangeloos inspande voor de goede zaak?

Dit zal bibliothecaris Ryckaert een zorg geweest zijn! Hij heeft het nauwelijks nog meegemaakt dat de samengesmolten boekerijen door het gemeente-

bestuur werden aangenomen in 1923. In het betreffende jaar werd hij op 29 november op de parochie vervangen door Jozef Aelterman. In het oudste schriftje, dat we straks onder handen zullen nemen, komt geen enkele andere naam van een verantwoordelijke voor.

Charles Camerman was op dat ogenblik al goed bezig aan zijn nooit geëvenaarde 'cursus honorum' van 69 jaren aan één stuk in onze parochie. Sedert 31 januari 1902 was hij hier al onderpastoor, en vanaf 1919 tegelijkertijd directeur van de Zusters van de H. Vincentius a Paulo, van het klooster zeg maar. Is hij de man die, bij het vertrek van Amaat Ryckaert, de verantwoordelijkheid over de bibliotheek ook nog eens daarbij nam? Zijn handschrift, goed bekend uit de reeds vermelde Liber Memorialis, komt in elk geval niet voor in het eveneens genoemde schriftje. Toch is het merkwaardig dat niet de nieuwkomer onderpastoor Aelterman daar verder ooit nog als eerste in verschijnt, maar wel onderpastoor Valère Van der Guchten, die hier in november 1927 aankwam, als opvolger van... onderpastoor Camerman, die in diezelfde maand als pastoor benoemd werd door bisschop Honoré Coppieters! Van der Guchten heeft trouwens de leidsels in handen gehouden tot januari 1938, toen hij werd overgeplaatst naar het Instituut Caritas te Melle.

Pastoor Charles Camerman

In de tussentijd, gedurende de jaren 1924 tot en met 1927, vinden we het handschrift terug van een vijftal verschillende personen. Men kan daarbij veronderstellen dat de eigenlijk verantwoordelijke,

Charles Camerman dus, de tijd niet vond om er iets aan te doen, en het hele zaakje dan maar overliet aan enkele vrijwilligers, wellicht mensen uit het onderwijzerskorps. Om het vermoeden dat (toen nog) onderpastoor Camerman een nijpend gebrek aan tijd had, nog meer kracht bij te zetten, moeten wij er volledigheidshalve aan toevoegen dat zijn pastoor, Alfons Vanderstée, al vanaf 1920 constant veel medische zorgen nodig had. Hij liet trouwens alle administratief werk gewoon liggen waar het was, en noteerde praktisch nergens nog één letter. Tot zijn dood, in 1927, was Camerman al die jaren al wat men toen noemde, "deservitor", dus plaatsvervanger, en droeg hij de facto eigenlijk al, samen met zijn nieuwe collega Aelterman, alle lasten van het parochiale leven. Noch in de archieven van de parochie, noch in die van de bibliotheek zelf, is over deze aanloopjaren veel meer uitsluitsel te vinden.

DE AANGENOMEN BIBLIOTHEEK ONDER AMAAT RYCKAERT

Hieronder volgt een (waar nodig verkorte) beslissing van de Wachtebeekse gemeenteraad.

"Uittreksel uit het register van de Gemeenteraad van 8 maart 1923. Tegenwoordig burgemeester Poullier, schepenen Scheire en Van Pottelberghe, leden De Letter, Creve, Picha, Bauwens, Willems, Van Himme, Martens; secretaris Hillaert. Afwezig: Neyt. Besluit: [de Boekerij Sint-Vincentius wordt door de gemeente aangenomen, gezien de wet van 17 oktober 1921, om samen met de gemeentelijke boekerijen onder een hoofdleiding] elk hun eigen eenzelveigheid te bewaren. Bibliothecaris E.H. Ryckaert, onderpastoor. Hulpbibliothecaris afdeling Overslag schoolhoofd De Maesschalck. Beheerraad: Prosper Van Pottelberghe, schepenen van onderwijs; De Maesschalck Gustaaf voornoemd, vertegenwoordiger Lager Onderwijs; Picha en Martens, leden van de gemeenteraad. [De beschikbare gelden zullen na aftrok van de kosten gelijk verdeeld worden onder de drie afdelingen; het gemeentebestuur behoudt hierover de controle]."

Hoewel we nu weten dat het gemeentebestuur pas in 1923 het nodige besluit nam om de bestaande boekerijen aan te nemen en dus te betoelagen zoals de wet voorschreef, heeft onderpastoor Ryckaert heel alert geanticipeerd op dit besluit. Blijkbaar was hij goed op de hoogte van de brief van de

bevoegde inspecteur Delhays d.d. juli 1922, want hij steekt nauwelijks een maand later reeds van wal. In augustus 1922 opent hij een schriftje, in de scholen van toen goed bekend als 'cahier', een dun ding met een zwart kaftje, dat hij nogal pompeus het opschrift "Register" meegeeft.

Vooraf heeft hij een stempel in ovaalvorm laten maken, die bovenaan de eerste bladzijde prijkt:

VOLKSBOEKERIJ WACHTEBEKE

en daaronder legt hij uit wat in dit 'register' zal te vinden zijn:

REGISTER

*van al de Uitgaven en Inkomsten
gedaan voor de Volksboekerij Wachtebeke
bestaande uit:*

I. Afdeling "St. Vincentius à Paulo"

II. Afdeling Gemeenteboekerij: Center

III. Afdeling Gemeenteboekerij: Overslag

Vanaf augustus 1922 worden al bestellingen gedaan en uitgevoerd. Allerhande zaken die er voordien blijkbaar nog niet waren, worden aangeschaft. Eerst en vooral een tweede stempel, die moest dienen voor de afdeling van de parochie: "*Volksboekerij St. Vincentius a Paulo*" (en ditmaal géén fout in de schrijfwijze: "a Paulo" en niet 'à' zoals in het opschrift voorkomt). Hierbij hoorden vanzelfsprekend een "tampon" (stempelkussen) en "tamponinkt", plus nog een "numéroteur", d.i. een roterende cijferstempel, die klaarblijkelijk moest dienen om de aanwezige boeken een volgnummer te geven.

Onder die laatste stempel, die op een afzonderlijk schriftje werd aangebracht, is achteraf door iemand geschreven: "1923/1932". Hieruit kunnen we besluiten dat onderpastoor/bibliothecaris Van der Guchten de bedoelde afzonderlijke afdeling heeft laten versmelten met de twee andere delen, waardoor vanaf 1933 slechts nog één "Volksboekerij" bestond.

Er werd ook een "stoof" (kachel) gekocht "voor de zaal". Was dat die zaal in de "Oude School", waar de afdelingen zoals aangekondigd moesten verenigd worden? Bij een zekere Jozef Aernaut uit Zelzate werd daarvoor een voorraad hout aangeschaft. Een raadselachtige post die nog in 1922 voorkomt, is een "vervoer naar Wachtebeke en Langelede": 5 frank. We hebben er het gissen naar wat er eigenlijk naar de Langelede moest vervoerd

worden. Van boekerijlokalen daar is nooit sprake geweest.

Vanaf januari 1923 wordt de uitrusting aangevuld met allerlei zaken die we nu kantoorbenodigdheden zouden noemen. Dat waren onder andere 4 schrijfboeken voor registers, 600 etiketten en 3 "handen bruin couverturepapier". (Dat roodbruin kaftpapier, bij de ouderen onder ons nog goed bekend, werd in geplooid vellen van ongeveer 64 op 42 centimeter per 'hand' verkocht. Een 'hand' was een typische oude maat. Honderd geplooid vellen was zowat het volume dat in één 'hand' genomen kon worden: vandaar). Daarbij werden ook nog 12 boekensteunen aangekocht, want ten slotte moesten de boeken toch enigszins ordelijk opgeslagen en getoond worden. En zoals het "register der uitgaven" aangeeft, werden er inderdaad "boekdeelen" aangekocht. Hoeveel en welke? Dat mogen we blijkbaar niet weten.

Ondertussen werden de drie afdelingen echt door de gemeenteraad overgenomen. Het bestuur was verplicht geworden, reeds voor 1922 toelagen te verlenen. Op 1 april 1923 was die subsidie al uitbetaald: 1.255,25 fr. De vroede vaders van die tijd moeten hun inwoners wel héél precies geteld hebben, bang als ze waren een paar franken te veel uit te geven: als men het bedrag door 0,25 fr. deelt, komen we op 5021 personen uit. De inspecteur uit Antwerpen had 5500 inwoners in rekening gebracht, maar daar liepen onze spaarzame bestuurders niet in!

Onderpastoor Amaat Ryckaert maakt dus voor de eerste maal in de geschiedenis van de bibliotheek een financiële balans: hij noteert die 1.255,25 fr. als inkomsten, en berekent de uitgaven op 778,22 fr. Dus, besluit hij, heel ernstig en niet bij wijze van aprilgrap, op 1 april 1923, hebben wij 477,03 fr. in ons bezit.

In het geheel van die uitgaven vinden we nog een post die niet verder verklaard wordt: "overbrengen" van boeken van Walderdonk. Waarheen? Er wordt verondersteld dat dit door iedereen gekend is, dit wordt niet nader verklaard. We kunnen alleen maar denken dat het deel "gemeentelijke boekerij" onder de hoede van meester Vermeulen in de Walderdonkschool gevestigd was, en nu naar de "Oude School" moest komen, waar de hele afdeling "Center" onder leiding van de onderpastoor werd samengevoegd.

Vanaf mei gaat het steeds maar beter. De gemeen-

telijke toelage voor dat jaar is reeds in kas gekomen: 1.257,50 fr. dit keer (er zijn dus 5 inwoners bijgekomen!). Bovendien komt er ook geld binnen vanwege de ontleners. We kunnen moeilijk uitmaken wat voor elke uitlening precies moest betaald worden. Omdat we cijfers vinden zoals 1,40 en 2,75 fr., 1,50 en 0,70 en 1,60 fr., kunnen we alleen maar denken dat het bedrag afhing van het type boek, van de leeftijd van de ontleners, en wellicht ook van de duur van de uitlening.

Er waren nu middelen genoeg voor verdere uitrusting. Een ijzeren plaat met opschrift "Boekerij" werd opgehangen en er werd een heuse boekenkast aangekocht. Een deel van de boekenschat werd naar Overslag gebracht. En men trachtte op de hoogte te blijven van wat in de uitgavenwereld gebeurde en eventueel te koop was: een abonnement op het Davidsfonds alleen al kostte niet minder dan 7,75 fr., en er kwam ook een catalogus van de "Vlaamsche Boekenhalle".

En nieuwe boeken werden ook aangekocht! Brave boeken meestal. We vonden er zelfs een met als titel: "Fabiola". Veel werken van de toen immens populaire August Snieders (1825-1904), die bijna gespecialiseerd leek in (zeer katholiek getinte) volksromans. Omdat hij redacteur was van de grootste Vlaamse krant "Het Handelsblad" had hij ook een zeer grote invloed, die nog afstraalde op het werk van zijn oudere broer Jan († 1888). Dat beiden literaire concurrenten waren van de nog meer bekende Hendrik Conscience, kwam de omvang van hun verkochte oplagen ten goede. Van ietwat jongere datum waren de veelgelezen werken van priester Joris Eeckhout (1887-1951). Die verzamelde naast zijn eigen producties ook nogal wat werkjes van zijn collega's-priesters in bloemlezingen, die in alle (katholiek geïnspireerde) boekerijen te vinden waren. Tot het midden van de vorige eeuw werden deze anthologieën in de middelbare scholen nog warm aanbevolen. De voorbeeldige boekjes van de welopgevoede mevrouw Courtmans (1811-1890) waren in die dagen zeer geliefd. Hoewel het heel oppervlakkige werken waren, handelden ze dikwijls over maatschappelijke en familiale toestanden hier in onze eigen streek, wat dus onze gemeentenaren van toen heel bekend voorkwam.

Er werd zorg voor gedragen dat de verzameling er netjes bleef uitzien: er zijn verschillende rekeningen te vinden van een boekbinderij Juliaan

Bauwens, die veelgelezen banden van een nieuwe omslag moest voorzien. Bij de papierhandel De Baets uit Adegem werden weerom twee handen bruin kaftpapier besteld, en ook twee handen blauw "goudronné". Dit 'geteerd' papier had inderdaad een zwart-gepekte binnenlaag, wat het sterker maakte dan het normale kaftpapier. Ik herinner mij dat de twee kleuren kaftpapier tot na de Tweede Wereldoorlog nog steeds gebruikt werden. Om welk onderscheid te maken? Die vraag zullen wij pas later ontraadselen.

We sluiten het jaar 1923, én de ambtsperiode van onderpastoor Ryckaert, af in december 1923.

Toen bezat Sint-Vincentius 405 boeken, de afdeling Center 431, en de afdeling Overslag 59 exemplaren. Het totale boekenbezit bedroeg dus 895 stuks, alfabetisch gecatalogeerd volgens niet verder gestipuleerde genres van A tot G.

VERDERE UITBOUW

De activiteiten van de gecentraliseerde boekerij worden nu, in 1924, en eigenlijk al in december van het vorig jaar, even nauwkeurig bijgehouden, maar dan wel in een ander handschrift.

Als we het eindresultaat bekijken, moet het boekenbestand in die maanden zonder ophouden uitgebreid zijn, en ook aan de uitrusting van de boekerij werd nogal wat zorg besteed. Heel wat leveranciers van alles wat zo binnenkwam zijn voor de ouderen onder ons nog heel bekende namen. Bij de weduwe Jozef Coppens werd een kachelbuis besteld, het huis Ceriez leverde hout en kolen (wie van ons herinnert zich Staf Ceriez niet?), meubilair kwam van Maurice Leroux, er werd getimmerd door Jozef Tacq en Van Quaquebeke uit de Stationsstraat, en Jules en Jos De Caluwé werden ingeschakeld om de hele boel netjes te verven en op te knappen.

Het boekenbestand werd meestal aangevuld door bestellingen bij het Davidsfonds, de Standaard Boekhandel, de Katholieke Boekhandel te Antwerpen, de Sint-Franciscusdrukkerij te Mechelen, het Algemeen Secretariaat van Katholieke Boekerijen, eveneens uit Antwerpen, de Vlaamsche Boekencentrale.

De keuze werd hoofdzakelijk bepaald door wat men in de "Boekengids" kon vinden. Het is dus bijna vanzelfsprekend dat de edities van een Cyriel Verschaeve, van August Van Cauwelaert en van pater Emiel Fleerackers bij voorkeur aangeschaft

werden. Waarmee maar wil gezegd worden dat nauwkeurig werd toegezien op het ethisch en religieus 'gehalte' van wat aangekocht werd. Zelfs een vrijwel onbekend werkje van Louis Paul Boon komt onder de aankopen voor: "Het leven van Peerken Donders"! Boon kon bij het uitgeven van zijn latere werken niet onmiddellijk op zoveel waardering rekenen! Uitzonderlijk succes bij de lezers vonden ook de "Duimpjes uitgaven", een soort maandelijks feulletons met fantasievolle maar makkelijk herkenbare volksverhalen, waarop de boekery geabonneerd was. De gestage uitbreiding van de verzameling bracht heel wat werk mee voor de boekbinderij van Juliaan Bauwens: die heeft ettelijke rekeningen binnengebracht.

DE "BOEKENGIDS"

Bij het einde van het jaar 1924 had Sint-Vincentius 628 werken in bezit, het Center 494, of een totaal van 1122! Daarvan werden 147 exemplaren als "vakboeken" ingeschreven. Dat was dan de categorie E. Over het bezit van Overslag wordt met geen woord gerept.

Men kan zich afvragen waar de centen vandaan kwamen voor al deze aankopen en activiteiten. Ja, de gemeente heeft 1.261,25 fr. toelage gegeven, en voor de eerste maal kwam er ook een bijdrage van het provinciebestuur: 131 fr.! Nergens wordt uitgelegd hoe men dan op 31 december 1924 tot het volgende resultaat kwam: in kas: 845,84 fr.!

Veel nieuws valt er in 1925 niet te rapen. Behalve misschien dat het aantal uitleningen met sprongen stijgt; dat er in de boekhouding geen sprake is van een gemeentelijke toelage, daarentegen wel van een toelage vanwege de Provincie: 83 (drieëntachtig) gehele franken! En hoewel het boekenbezit opnieuw aangevuld wordt, heeft de bib einde 1925 nog 43,35 fr. in kas.

Zoals gezegd, werd de keuze van de aankopen zorgvuldig overwogen, aan de hand van de quoteringen die men in de BOEKENGIDS kon vinden. De jaarlijkse uitgaven van de Boekengids zijn vanaf de jaargang 1923 al bijgehouden en nog steeds te raadplegen. Tot ver in de jaren zeventig van de vorige eeuw kunnen we daarin een evolutie van de waarderingen volgen, die stilaan van zéér streng naar ietwat meer soepelheid evolueerden.

Die quoteringen zagen er als volgt uit: *I. Absoluut verboden lectuur – II. Streng voorbehouden lectuur – III. Boeken met een licht voorbehoud – IV. Alleen*

voor volwassenen – V. Voor allen – VI. Lectuur voor kinderen. Men kan zich afvragen waar het verschil ligt tussen *licht voorbehoud* en *alleen voor volwassenen*.

Zo merken wij op dat, in 1923, "Charelke Dop" van Ernest Claes in de categorie III terecht kwam, en "De Witte" in IV. Wij voegen er onmiddellijk bij dat deze laatste waarderingen werden uitgesproken en op papier gezet door diezelfde priester Joris Eeckhout, wiens deugdzame andere literaire voortbrengselen hierboven reeds ter sprake kwamen. Het boek van Herman Teirlinck, "Vertraagde Film", kreeg een II als brandmerk. Het werd omschreven als "ontaarde kunst" (waar hebben we deze kwalificatie in de dertiger jaren nog ontmoet?), "rotte literatuur over een perverse historie". "Anna Marie" van Felix Timmermans kreeg een III; het nog altijd wijd en zijd bekende "Pallierter", dat nochtans al in 1916 het licht zag, is in de Boekengids zelfs niet terug te vinden! Te melden, waarschijnlijk.

Om het toch nog even bij de Boekengids te houden, lopen wij nu eigenlijk ietwat te snel in de tijd, alleen al om het verdere verloop ietwat overzichtelijk te houden.

In 1929 bleven de normen nog zeer streng, gemeenten naar wat wij vandaag over literatuur in alle media meekrijgen. Absoluut verboden lectuur waren onder andere "Lente" van Cyriel Buysse, "Verliefde Ezel" van Couperus, "Het Leven der Ruimte" van Nobelprijswinnaar Maurice Maeterlinck, en gelijk welke productie van Tsjechow! Bij de streng voorbehouden (II) lectuur vinden we van diezelfde Cyriel Buysse "Het Bolleken", de gedichten van Willem Kloos, "Van het Westelijk Front geen Nieuws" van Erich Maria Remarque, "De Teleurgang van de Waterhoek" van Stijn Streuvels, bijna alles wat Maurice Roelants schreef, en ook nog heel wat werken van de toen heel geliefde Scandinavische schrijvers: Knut Hamsun, Selma Lagerlöf, Sigrid Undset, en daarbij ook nog de wereldberoemde grote Russen Tolstoj en Dostojewski.

Wat mochten de volwassenen, misschien met *licht voorbehoud*, dan toch wel lezen? Wij moeten bijwijken achterover leunen in onze stoel, als wij nu vaststellen wie na rijp beraad toch nog toegelaten werden: Conscience nota bene, Maurits Sabbe, "De Vlaschaard" van Streuvels (!), Filip de Pillecyn, Willem Elsschot en het meeste van Jozef Simons!

Wij zijn hier hoegenaamd niet volledig.

In diezelfde categorie werden ook de ontelbare wensdroomwerken van Hedwig Courths-Mahler (1867-1950) gerangschikt (liefde, rijkdom, pracht en praal, kastelen, villa's en parken, verblijf in de hogere kringen). Meer dan 30 miljoen exemplaren heeft deze Duitse dame verkocht gekregen, en we kunnen er donder op zeggen dat niet één man onder haar lezers te vinden was. Het waren de romantische dames van die tijd die haar hevigste fans waren. Meestal dan nog de reeds getrouwde dames, veel meer in aantal nog dan de bakvisjes. Het kan ons te denken geven over de graad van geslaagtheid die ze aan hun eigen huwelijk hadden toegemeten...

De boeken die na rijp beraad eigenlijk nog niet "voor allen" (V) geacht werden, werden dan maar in de categorie IV gesekwestreerd: "alleen voor volwassenen".

Het Romeinse cijfer V (voor allen) werd eerder voorbehouden voor schrijvers, van wie er velen vandaag reeds totaal vergeten zijn. Behalve de Sniedersen en anderen die we hierboven reeds hebben vermeld, vonden ook nog vele andere auteurs genade in de ogen van de recensenten. Caesar Gezelle bijvoorbeeld (niet te verwarren met Guido, die in die tijd toch al tot een idool verheven was), Hilarion Thans, Edward Vermeulen, Marie Belpaire, Ernest Van der Hallen, Emiel Van Hemeldonck, Stephanie Claes-Vetter, zelfs de protestantse (!) Abraham Hans. Diens populariteit was in die dagen immers zo algemeen, vooral bij de jeugd, dat men hem niet kon negeren. Daarbij kwam dan nog – óók voor de volwassenen – een typische jeugdschrijver als Lode Lavki (pseudoniem van priester Ludovic Van Winkel). Wie vandaag nog een van deze schrijvers goed weet te situeren, mag de vinger omhoog steken! Opnieuw: we vergeten er met opzet nog velen, want de reeks kan nog zeer veel langer uitgesponnen worden.

Eén auteur, die we bijna allen zeer goed gekend hebben, werd reeds in de twintiger jaren in het boekenbestand opgenomen, en mocht onder ieders ogen komen, ook onder die van de jeugd: onze reeds vaak genoemde pastoor Camerman, met zijn standaardwerk: "De Taal en het Leven der Vogels"!

In de oorlogsjaren, vooral vanaf 1941, komen opvallend veel Vlaamse en Nederlandse schrijvers het assortiment boeken aanvullen. Wij vinden daar de namen van André Demedts, Armand Boni,

Valère Depauw, Gaston Duribreux, René De Clercq, bijna vanzelfsprekend ook weer Cyriel Verschaeve, Frederik van Eeden, Multatuli, Anne de Vries, Arthur van Schendel, Jan de Hartog... tussen nog vele anderen. De Scandinavische schrijvers die ik hierboven reeds vermeldde, maar die enkele jaren voordien nog met de grootste reserve werden bekeken, komen nu vlot binnen, aangevuld met nog anderen, onder wie de toen bijna op handen gedragen Trygve Gulbrandsen. Men zou het in die periode bijna niet verwachten, maar ook nu reeds klassiek geworden Franse literatuur uit de eerste helft van de 20e eeuw werd binnengehaald: Georges Duhamel, Paul Claudel, René Bazin, Alain Fournier. Wonderlijk genoeg wordt er weinig van Duitse zijde aangevoerd. Als we de onvermijdelijke Karl May met zijn Winnetou noemen, hoeven we daar niet veel meer bij te voegen.

Coup de théâtre na september 1944! Het Duitse leger was hier weg, en velen onder ons weten nog zeer goed dat toen bijna alles wat uit de Angelsaksische windstreken kwam aanwaaien, als alleen zaligmakend werd ingehaald. Dus William Faulkner, Pearl Buck, Graham Greene, Archibald Cronin, Richard Llewellyn... Zelfs de memoires van Winston Churchill werden in delen na elkaar aangekocht, en meesterwerken die onder het nationaalsocialistisch regime verboden waren, zoals die van Franz Kafka en van Thomas Mann werden nu aan de gegadigden aangeboden.

Gemakshalve doen we nu nog een sprongetje van een decade, en gaan in 1956 even kijken of de Boekengids dan al ietwat toleranter geworden was. Ja, Conscience was nu lectuur voor allen geworden, A. den Doollaard en Simon Carmiggelt mochten door alle volwassenen zonder enig voorbehoud gelezen worden... Maar onder het harde oordeel II (alleen te leen te geven en te lezen onder streng voorbehoud) vielen nog steeds, bijvoorbeeld, Alexandre Dumas (!), Marnix Gijsen ("nadrukkelijke erotiek"), en... Hugo Claus ("vleselijke mystiek" en "innerlijke verdorvenheid"). Als we de waarheid geen geweld willen aandoen, moeten we daarbij voegen dat het oordeel toen meestal werd geveld door Paul Hardy (1908-1977). Die is eerst redacteur en daarna hoofdredacteur van de Boekengids geworden. Ook bij de samenstelling van het in die periode uitgegeven katholiek geïnspireerd "Lectuur-repertorium" heeft hij een flink aandeel voor zich opgeëist. Zijn eigen literaire pro-

ductie is veeleer mager te noemen; des te meer bladzijden heeft hij geproduceerd bij de kritische beoordeling van met meer fantasie begaafde auteurs.

Mijn eigen ervaringen bij het doornemen van zowat alles wat ik maar onder handen kreeg, en wellicht ook iets in mijn slecht karakter, dwingen er mij toe mij af te vragen of deze uiterst rigoureuze rapporten en strakke richtlijnen in verband met sommige edities, de dienstdoende bibliothecarissen zelf ertoe weerhouden hebben van deze verderfelijke schrijfsels kennis te nemen...

In de zestiger- en zeventigerjaren wordt het tot enkele tijd voordien strenge oordeel over vooral het morele gehalte van literaire voortbrengsels stilaan gemilderd. Walschap, Teirlinck, Gysen, zelfs Louis Paul Boon ("De Kapellekensbaan") en Lode Zielens ("Moeder, waarom leven wij?"), Jef Geeraerts, en ik loop er ongetwijfeld voorbij, zitten in het normale aanbod. Ook de populariteit van die jaren speelt een grote rol in de aankopenpolitiek. Boekjes als die van Jos Ghysen, Louis Verbeeck, Gaston Durnez, Piet Thys en zeker die van John Flanders, verkopen niet alleen in de boekhandels als broodjes! Behalve Vlaamse auteurs als Ward Ruyslinck, Johan Daisne, Aster Berkhof, Hubert Lampo en Rose Gronon, worden ook vertaalde succesromans van vreemde auteurs 'à la mode' gretig afgenomen. Tolkien, Guareschi, Samuel Becket, Kazantzakis, Shaw, Virginia Woolf, Mark Twain, Orwell, Françoise Sagan, Marguerite Yourcenar, Malraux, Camus, Böll, Steinbeck, Hemingway, Leon Uris, en daarbij geromantiseerde oorlogsverhalen zoals die van Plievier en van Kirst, bij wie ook de oudere Remarque weerom ten tonele verschijnt. Detectiveromans zoals die van Simenon en van Agatha Christie worden bij pakjes aangekocht.

De ongeëvenaarde succesfilm "Gejaagd door de wind" zorgt ervoor dat het boek van Margaret Mitchell, dat de historie ervoor heeft geleverd, vooral door dames bijna verslonden wordt. Konsalik, in wie velen een moderne Courths-Mahler zien, kan aan een schrikbarend tempo zijn liefdesverhaaltjes bijna niet tijdig genoeg aan de man (vrouw) brengen. We mogen daarbij niet vergeten dat ook de stripverhalen in eindeloze reeksen werden aangekocht en door de jeugd gretig werden afgehaald.

Midden de jaren zeventig zou men kunnen denken

dat er in de middelbare scholen vooral een vraag naar 'klassieken' werd gestimuleerd. De bibliothecaris ziet zich verplicht werken binnen te brengen die men niet op het eerste gezicht zou verwachten. Hij gaat daarvoor zelfs soms heel ver in de tijd terug. Wat poëzie betreft, beleven Vergilius en Horatius, en wat later La Fontaine en Baudelaire, een onverwachte comeback. De Franse klassieke literatuur, Rabelais, Molière, Diderot en Voltaire tot de nu nog steeds bekenden van de negentiende en begin twintigste eeuw, Hugo, Zola, de Balzac, Flaubert, kunnen zomaar opgevraagd worden.

Tot 1979 volgen de aankopen netjes bijna alles wat op de letterkundige markt de aandacht trekt. De interesse blijkt groot, zowel op Nederlandstalig als op internationaal gebied. Kort samengevat, het gaat van Monica van Paemel tot Marquez. En ook onze lokale Eriek Verpale vindt hier afzet. Bovendien worden nogal wat wetenschappelijke werken, en zelfs wetboeken, op de verlanglijsten gezet. Vanaf 1980 valt moeilijk uit te maken welk genre het meest in de smaak valt: alle uitleningen worden nu uitsluitend in data en nummers weergegeven.

De vaak subjectieve kijk van de bibliothecaris, die dan toch over het al dan niet aanschaffen van een bepaald werk moest beslissen, evolueerde zachtjes, samen met de tijdsgeest, naar meer openheid naarmate de jaren verstreken. Het is van belang hieraan toe te voegen dat quasi elk jaar een staatsinspecteur voor het bibliotheekwezen de hele boekhouding kwam nazien; in het overzicht van de uitgaven stonden telkens alle titels van de aangekochte werken nauwkeurig genoteerd. Al in 1932 was men verplicht bij het provinciebestuur een aangifte van de activiteiten der Aangenomen Openbare Boekerij in te dienen.

Het kasboek werd "gezien" en goedgekeurd door de inspecteur, die dus op bezoek kwam. In 1932 is de handtekening jammer genoeg onleesbaar, maar doet mij aan Flor Grammens (1899-1985) denken. Of die ooit een dergelijke officiële opdracht gekregen heeft, is uit zijn curriculum vitae niet op te maken.

Wel weten wij dat hij in die periode in het onderwijs werkzaam was en een vurig propagandist voor het Davidsfonds was, begaan met het verdere voortschrijden van het 'Vlaams' binnen de Belgische staat, en dat hij het later nog tot volksvertegenwoordiger heeft geschopt.

In juni 1942, in volle oorlog dus, was de signeren-

de inspecteur niemand minder dan Gerard Walschap! Die nam het ambt van rijksinspecteur der Openbare Bibliotheken waar van 1940 tot 1963. Wij vinden diens handtekening nog terug tot bij het afsluiten van het kasboek op 30 juni 1945. De Tweede Wereldoorlog was dan pas een maand eerder beëindigd! Merkwaardig genoeg liep het overzicht van het bibliotheekjaar nu niet meer samen met het kalenderjaar. De begindatum werd vastgesteld op 1 juli, het jaar sloot af op 30 juni van het volgende jaar. De verklaring is eenvoudig. We kunnen verder nog zien dat er in de woelige jaren 1938 en 1939 (oorlogsdreiging, mobilisatie), en zeker ook in het oorlogsjaar 1940, bijna geen aandacht meer werd besteed aan het bijhouden van de boekhouding. Maar na de korte veldtocht in de maand mei, hernam het leven, nu onder de bezetting, stilletjes zijn bijna 'normale' gang. Men nam dus een nieuwe start. Einde juni was alles zowaar weer kalm geworden. Men sloot de verwarde en niet bijgehouden boekhouding dan maar af, en men besloot op 1 juli 1940 op een nieuwe kerf te beginnen.

TERUG NAAR 1926

Met frisse moed vatte men het nieuwe jaar 1926 aan met het batig saldo van het jaar voordien: 43,35 fr. Men heeft echt niet veel speelruimte, maar toch doet men een serieuze investering. De "Centrale Electrique des Flandres" plaatst leidingen voor een bedrag van 102,70 fr. Die installatie moet maar een kleine aanvulling geweest zijn van het reeds bestaande net. Want, alleen al het elektriciteitsverbruik voor amper een half jaar bedraagt al 33,35 fr.! Opvallend is, wanneer wij de aanvulling van het boekenbestand bekijken, dat daarbij een toch wel onverwachte aankoop voorkomt: "Kleine Hongaarse Geschiedenis". Alleen diegenen onder ons die nog weten dat in onze gemeente (en ook in Sint-Kruis-Winkel) in het jaar 1925 ettelijke Hongaarse kinderen in pleeggezinnen neergestreken zijn, zullen begrijpen dat het voor onze mensen toch wel nodig was iets over dat land aan de weet te komen. Die historische achtergrond is zodanig gecompliceerd geweest – vele eeuwen lang – dat eigenlijk niemand iets precies wist over dit belangrijke deel van het Oostenrijks-Hongaarse keizerrijk, dat in de pas voorbij Eerste Wereldoorlog dan nog tot het vijandelijk kamp behoorde! Vooral in de verstreken twintigste eeuw heeft men daar een hor-

tende aaneenschakeling van allerlei regimes meegemaakt. Meer details daarover passen niet in het bestek van dit boekje. Maar we hopen daarover een uitgebreid verslag te brengen in een volgend jaarboek van de Heemkundige Kring.

Niettegenstaande het provinciebestuur een subsidie van 175 fr. liet storten, eindigde het lopend jaar, op papier dan toch, met een tekort van 1,60 fr.! Maar in de nood kent men zijn vrienden. In de gauwte kwam daar ook nog de gemeentelijke toelage bij, helemaal bij het jaareinde: 1.281 fr. En dus kon men dan nog heel accuraat berekenen dat men eindigde met een overschot van 1.279,40 fr.!

HET VERWARDE JAAR 1927

Wij vermeldden het reeds: Charles Camerman, die voor zover wij weten als onderpastoor voor de bibliotheek de verantwoordelijkheid droeg, werd tot pastoor benoemd. De nieuwe onderpastoor, Valère Van der Guchten, moest het hele zaakje nu maar in handen nemen. Dat heeft hem de eerste paar jaren wel wat moeite gekost.

Nadat iemand voor het lopende jaar heel wat cijfers als uitgaven genoteerd heeft, wordt het hele boeltje gewoon geschrapt. Onderaan de bladzijde begint men dan in rode inkt, en zeer onduidelijk, nog enkele cijfers bij te voegen die eigenlijk het jaar 1928 al betreffen. Daarvan valt één bedrag te onthouden: 3.035,35 fr. We zien die som straks terug. In deze warboel valt alleen één naam op: die van onze latere burgemeester Oktaaf Scheire, die als medewerker van zijn vader in de "Melkerij Sinte-Catharina", zich toen ook al bezighield met de "Boerenbond". Voor een bijdrage van 15 fr. werd de bib abonné van het tijdschrift "Onze Ploeg", dat door die organisatie uitgegeven werd.

HET WORDT ERNST!

De nieuwe bibliothecaris maakt komaf met het geklieder in het oude petieterige schoolschriftje waarmee zijn voorganger in 1923 is begonnen. Er komt nu een heus kasboek, met voorgedrukte kolommen, en bij het afsluiten van elk jaar een overzicht van de stand van zaken.

Omdat alles nu wel netjes op een rij wordt gezet, loont het misschien ook de moeite om even precies weer te geven hoe alles hier vastgelegd werd.

Eerst worden nog de toelagen 1926 van gemeente (1.279,40 fr.) én provincie (271 fr.) genoteerd, die aan geen kanten overeenstemmen met wat in dat

bewuste jaar in het vorige schriftje werd opgetekend. Daarbij komen de toelagen 1927 (respectievelijk 1.274,25 fr. en 174 fr.), wat van die kant uit dus 2.998,65 fr. in het laatje brengt. Toch wordt als eindbedrag ontvangsten 3.035,35 fr. genoteerd, wat we hoger ook al in rode inkt zagen verschijnen. Het luttele verschil van 36,70 fr. zou dus van uitleningen moeten komen. Hoewel dit niet expliciet vermeld wordt, zie ik geen andere verklaring.

Elektriciteit (verlichting) blijkt een zware post: 103,35 fr. Alleen al aan het inbinden van boeken (boekbinder Dhavé) wordt 250 fr. besteed. Alle uitgaven samen lopen slechts op tot 1.888,50 fr., zodat er 1.146,85 fr. in kas blijft.

Nauwkeurig wordt nu ook aangegeven wat men aan boekenbezit kan bieden. Er wordt geschild in de categorieën A, B, C, D, E en F. Ik kon niet uitmaken of deze zes letters overeenstemmen met de zes quoterings van Boekengids. Maar dat zal wel niet het geval zijn, want voor E en F, die dan voor allen en voor de jeugd bestemd zouden zijn, blijken amper enkele exemplaren in voorraad. Daarom beperk ik mij hier tot de totalen. In de gemeentelijke bibliotheek van het centrum had men 633 werken, in die van Overslag 119, en Sint-Vincentius beschikte over 817 werken. Het samengesmolten geheel van de drie locaties had dus in het totaal 1569 aanbiedingen.

In 1928 start men met het overschot van het vorige jaar, 1.146,85 fr., en men voegt daarbij dat het totaal der inkomsten, uitleningen meegeteld, 1.170,85 fr. bedraagt. Dat schijnt te bevestigen dat men aan de ontleners toch echt maar 24 gehele franken heeft gehad! Zoals ook voor het vorige jaar schijnt ons dat zo erg weinig, dat we zouden denken dat ofwel de boekhouding wat dat betreft niet zo accuraat bijgehouden werd, ofwel dat men nogal wat boeken in bruikleen gaf 'ter ere Gods', ofwel dat de bibliotheek echt een maar zeer matig succes kende!

Aan de rechterzijde van het kasboek verschijnen dan de uitgaven. Die liepen op tot 1.223,17 fr., zodat het jaar afsloot met een malus van 52,32 fr. In februari kreeg men nog een rekening van drukkerij Jeroom De Roover (10 fr.), die nog datzelfde jaar zijn bedrijfje liet overnemen door mijn vader, Maurits Creve. Er werd in juni ook al 101 fr. uitgegeven als deelname aan een huldebetoon van de vroegere dorpsgenoot Jules Persyn, die rond die periode, na een moeilijke tijd vol verdachtmakingen,

in ere was hersteld.

Toch noteert men een gemeentelijke toelage van 1.267,75 fr. en een provinciale ten belope van 247,70 fr. Vanwaar dan het tekort? Het laat zich aanzien dat deze tegemoetkomingen van de overheden eigenlijk bedoeld waren voor het aankopen van boeken. In het centrum noteert men er bij het einde van het jaar 684, op Overslag 119, en bij Sint-Vincentius 879, wat het totaal op 1682 brengt, ten aanzien van het vorig jaar een winst van 113 exemplaren.

Gedurende enkele jaren die nu volgen gaat alles zijn gewone gangetje. Hier en daar kunnen wij in de kolom der uitgaven nog een of ander detail oppikken, dat sommigen onder ons nog zullen kunnen waarderen als wetenswaardigheid. Zo zien wij dat juffrouw Pharaïlde Auman in 1929 en nog een paar jaren daarna een extraatje opstreek na een poetsbeurt in het bibliotheeklokaal... 50 frank! Juffrouw Auman was niemand anders dan de alomgekende 'Farielde', de wel zeer uit de kluiten gewassen huishoudster van pastoor Camerman. Die zijdelingse bezigheid van de pastoorsmeid versterkt het vermoeden dat ze zich daarvoor niet te ver uit de omtrek van haar pastorie moest begeven: alleen maar naar het lokaal in de "Oude School", dus wel degelijk in het klooster.

Mijn vader, die toen getrouwd en wel in de Stationsstraat woonde, net voorbij de toegang naar de Molenstraat (ik ben daar trouwens geboren), begaf zich dagelijks naar de Kerkstraat, waar hij dus het drukkerijtje van Jeroom De Roover had overgenomen. Rond de jaarwisseling 1930-1931 kon hij zich ook in de papier- en gleierwinkel van Gustaaf Synave in die Kerkstraat inkopen. Ook op te maken uit het kasboek: bij de aanvang van die jaarrekening werd het kaftpapier nog bij Synave aangekocht, bij het einde bij Maurits Creve. Ikzelf, toen enkele maanden oud, kan mij dat niet meer herinneren.

DE BIBLIOTHEEK: NU ÉÉN BEHEERD GEHEEL

Einde 1931 was het bestand al aangegroeid tot 1964 boeken. En plots, op 31 augustus 1932, werd het boekjaar afgesloten met een incasso van 711,37 frank. De volgende "boekერიjaren", zoals ze van dan af genoemd werden, begonnen telkens op 1 september en liepen tot 31 augustus van het volgende jaar. Zoals reeds hoger aangegeven toen wij

'Oude Vierschaar'

Houtskooltekening van Jos De Caluwé

het over het aparte kasboekje van de parochiale afdeling Sint-Vincentius hadden, hield die precies op dat ogenblik op te bestaan. De totale smelting van de drie secties was een feit geworden. Dat had zo zijn voordelen, zoals blijkt uit de aanzet van het nieuwe mooi ingebonden kasboek, met voorgedrukte afzonderlijke kolommen, aangekocht bij de drukkerij L. Vanmelle n.v. te Gent. Bij het batig saldo dat de vorige afsluiting vertoont, komen de toelagen van de gemeente (nog steeds 1.271,25 fr., of 5085 inwoners maal 0,25 fr.), van de provincie (966 fr.), en... van het 'ministerie': 350 fr. De door de gemeente aangenomen bibliotheek voldeed nu aan alle gestelde voorwaarden. Daarbij hadden enkele welmenende burgers nog 228,50 fr. aan giften bijgebracht, en met nog 13 fr. boetes, door niet al te stipte lezers te betalen, kwam het totaal der ontvangsten op 3.540,12 fr. uit. Hoewel er een voor die tijd zware uitgave werd gedaan voor het drukken van 1000 catalogi (985 fr.!) bleef

bij de uiteindelijke afrekening nog een batig saldo van 1.552,88 fr. over. Dat wordt op 27 oktober 1933 bevestigd door de handtekeningen van de leden van de beheerraad: voorzitter Emiel Hillaert (toen gemeentesecretaris), bibliothecaris Valère Van der Guchten (als onderpastoor de eigenlijke baas), en schatbewaarder Richard Scheire. Die had vanwege het Ministerie van Openbaar Onderwijs de "Akte van Bekwaamheid tot het Ambt van Bibliothecaris" behaald op 16 oktober 1933, met onderscheiding dan nog wel. (Eigenlijk was een akte met een dergelijke draagwijdte al voorzien in de Wet Destrée, maar de bijhorende organieke besluiten hebben nog een tijd op zich laten wachten). Burgemeester Prosper Van Pottelberghe plaatst ook zijn zwierige handtekening onder het geheel. Pas op 28 juli 1934 blijkt uit de onleesbare handtekening van de rijksopziener dat ook hij zijn akkoord betuigt. Het is deze krabbel die wij al als die van Grammens meenden te moeten herkennen.

Precies rond deze tijd was de bibliotheek naar de Vierschaar verhuisd. Evarist De Mol herinnert zich nog dat hij daar, als jonge knaap, “meester” Scheire hielp bij het rangschikken van boeken. Het hele uitleenbedrijfje was ondergebracht in een onooglijk kamertje van het oude gebouw, dat voor de rest nog door de gebroeders “Schoen” bewoond werd. Was het misschien nodig geweest in het klooster (de “Oude School”) plaats in te ruimen voor de drie klassen van de “bewaarschool”? Daar werd voorzien in drie kleuterklassen, in volgorde geleid door juffrouw Marie Reversé (voor wie ik mijn hele leven een diepe verering zal behouden), de goedlachse zuster Vincentia, en de streng uitziende zuster Desideria. Bij de restauratie in 1937 moest de hele boekerij weerom verhuizen, ditmaal naar het “patronaat” in de Molenhoekschool.

De inspecterende instanties, of ze nu van een lokaal of van een hoger niveau waren, zijn niet alle volgende jaren even ijverig geweest. Na augustus 1934 en tot 31 augustus 1938 is er geen enkele controlerende handtekening meer te vinden. Behalve één keer, in 1935, een alleenstaande ondertekening nog van onderpastoor Van der Guchten. Die verlaat de parochie in de eerste maanden van het boekjaar 1937/38, en van dan af valt nog moeilijk een weg te vinden in de boekhouding. Er wordt overal gewoonweg geschrapt, er worden foutieve optellingen genoteerd, en hier en daar zijn cijfers te vinden waarvan de onderlinge samenhang niet te snappen is.

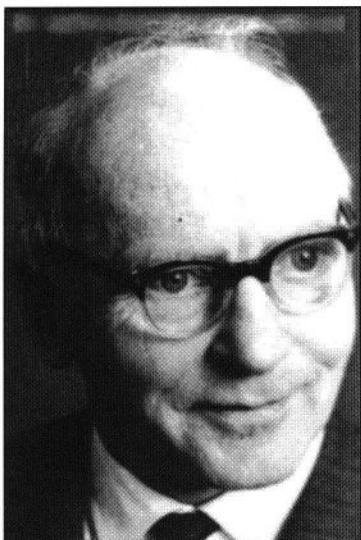
Erg verwonderlijk is dat niet voor iemand die de nieuwe onderpastoor Marcel Schelstraete nog van nabij heeft gekend. Een dóórgoed mens, die tijdens de oorlog letterlijk het brood uit zijn mond spaarde om het door te geven aan ‘de armen’. Als ik mij kan herinneren dat hij niet het minste respect opbracht voor de muziekpartituren die bij het orgelklavier op het kerkdoksaal te vinden waren – men kon die nadat hij ze ter hand had genomen zelfs tot in de hovingen van het klooster terugvinden – kan ik mij net zo goed voorstellen dat hij ook niet de minste interesse voor cijfers en budgetberekening kon aan de dag leggen. Voeg daarbij de tijdsomstandigheden. Er werd in die dagen over bijna niets anders gepraat dan over de oorlogsdreiging. Om de haverklap werden bepaalde jaarklassen van miliciens opgeroepen voor legerkampoefeningen, later zelfs voor soms wekenlange mobili-

saties. Enkele onderwijskrachten van hier ter plaatse konden daaraan evenmin ontsnappen. Richard Scheire, die al in 1933 bij de dagelijkse werking van de boekerij wordt genoemd, en die waarschijnlijk van dan af al - officieel schatbewaarder genoemd - de hele kas moest beheren, was er ook geen dag zeker van dat hij zijn taak permanent kon uitvoeren. Onderpastoor Schelstraete lag daar niet wakker van! De boekjaren 1938-39 en 1939-40 laten een aaneenschakeling van niet aaneen te knopen notities zien, die afgesloten worden - niemand weet door wie - een maand na de capitulatie van het Belgisch leger op 28 mei 1940: “In kas op 30/06/40: 300,18 fr.”. Met zwarte inkt werd daaronder geschreven: “Gezien 1941”. Ondertekend door rijksinspecteur Gerard Walschap, die dus pas het volgende jaar even kwam kijken hoe het er nu eigenlijk mee stond.

Zoals we reeds konden zien begon het nieuwe boekjaar nu op 1 juli 1940, en zou doorlopen tot 30 juni 1941. Wij hebben er het raden naar wat er gedurende die periode is gepresteerd. Eén enkele vermelding is hier te vinden: “Batig saldo 118 fr.” en: “Toelage gemeente 2.000 fr.”, “Toelage staat 425 fr.”.

Nu volgt letterlijk wat dan in het kasboek staat: “*N.B. Verrichtingen overgebracht naar Kasboek nieuw boekjaar 1941-42 bij overname der bibliotheek van E.H. Schelstraete, onderp.-Wachtebeke, 2 Februari 1942. De bibliothekaris [get.] Richard Scheire*”. Onderpastoor Schelstraete was een goede maand tevoren, op 13 december 1941, mede onder zacht impuls van pastoor Camerman, reeds benoemd tot pastoor in Maarke-Kerkem, en op die manier stilletjes van zijn administratieve besloomingen verlost. Op 17 oktober 1941 vinden wij een laatste keer zijn handtekening nog terug onderaan een vragenlijst “*Toezicht over de Openbare Bibliotheken*”, die men jaarlijks naar de inspectie moest terugsturen.

Hoewel, zoals reeds gezegd, het voorzitterschap van de beheerraad nog steeds voor vele jaren in handen bleef van de parochiale geestelijkheid, wordt het ambt van bibliothecaris door een beraadslaging van het Schepencollege – dat dus wel degelijk de controle bleef uitoefenen – gewoon zonder veel ophef definitief aan Richard Scheire toegewezen, die in de praktijk al sinds lang (1933) het geheel draaiende had gehouden.

Richard Scheire

“Uittreksel uit het register der beraadslagingen van het Schepencollege van Wachtebeke. Zitting van 7 februari 1942. Tegenwoordig: Prosper Van Pottelberghe, burgemeester-voorzitter; O. Scheire en L. Neyt, schepenen, M. De Boeck, sekretaris.

Het College: Aangezien door de benoeming van den E.H. Schelstraete als Pastoor te Maarke-Kerkem de plaats van gemeentelijk bibliothekaris aan de gemeentelijke bibliotheek open staat, BESLUIT: de Heer Scheire Richard, onderwijzer aan de aangenomen gemengde school van Ramonshoek, wordt aangeduid om het ambt van gemeentelijk bibliothekaris waar te nemen.

Gedaan in zitting datum als hierboven. Op bevel: de sekretaris [get.] M. De Boeck. De Burgemeester-Voorzitter [get.] Prosper Van Pottelberghe.”

(In stilte kan men zich hierbij met uitgesteld relais eventjes de vraag stellen of hier geen sprake kon geweest zijn van wat men nu belangenvermenging noemt: Oktaaf Scheire, toen zijn stem uitbrengend als schepen, benoemde zijn eigen broer! De toezijnde provinciale overheid zal daarover in dat verwarde oorlogsjaar wel niet gevallen zijn.)

DE BIBLIOTHEEK IN DE VIERSCHAAR – BIBLIOTHECARIS RICHARD SCHEIRE

Gelukkig voor ons onderzoek vinden wij nog een dergelijke vragenlijst terug, die een jaar nadien, op 15 oktober 1942 door Richard Scheire ondertekend werd. Die is heel nauwkeurig ingevuld. Ze geeft ons bijna een totaalbeeld van het reilen en zeilen van de Wachtebeekse aangenomen bibliotheek in het voorbije oorlogsjaar. Voor zover nog nuttig

wordt hier alles overgenomen wat wij eigenlijk tot hiertoe nog niet wisten.

Het hele hebben en houden van de boekerij is intussen naar de Vierschaar overgebracht. Die was ondertussen helemaal opgeknapt. De linkse helft (‘links’ wanneer men langs de ingang aan de Kerkstraat binnentreedt) werd aan de Christelijke Mutualiteit voorbehouden, om als kantoor te dienen. Tot dan was de secretaris van de “ziekenbond”, zoals men dat toen noemde, Arthur Bracke, verplicht geweest de hele administratie en de toevloed van bezoekers in zijn eigen huis af te handelen. Alleen de rechterhelft van het totaal vernieuwde en gedecoreerde gelijkvloers was voor de bibliotheek beschikbaar!

Het oude en eerbiedwaardige gebouw, dat in een belabberde toestand verkeerde die vele keren door Jos De Caluwé op doek werd nageschilderd, werd na de Eerste Wereldoorlog bewoond door een viertal ongehuwde broers, met de gezamenlijke familiale bijnaam ‘Schoen’ (waren het misschien schoenlappers geweest? Hun werkelijke achternaam was ‘Ongena’!). Ze werden in volgorde aangeduid met een voornaam, die eigenlijk ook niet meer dan een ‘lapnaam’ was: ‘Vetter’, Smous’, ‘Ons Heere’ en ‘Kisse’. Die laatste is ook de langst overlevende geweest en overleed in 1936. Het blijft de voor immer memorabele verdienste van pastoor Camerman dat hij de immense taak op zich heeft genomen om het geheel in 1937 te laten restaureren tot wat het tot 2008 gebleven is. In zijn bijdrage aan de Liber Memorialis wijdt hij aan alle tribulaties die aan die onderneming verbonden waren ongeveer honderdvijftig lijnen. Het zal wel de pastoor geweest zijn die vond dat ‘zijn’ bibliotheek nu maar naar ‘zijn’ Vierschaar moest verhuizen.

(Tussen haakjes mag hier wel vermeld worden dat het Provinciaal Gouvernement van Oost-Vlaanderen op 16 februari 1944 aan het Wachtebeeks Schepencollege liet weten dat de Vierschaar op grond van de monumentenwet van 7/8/1931 als geklasseerd monument werd beschouwd met ingang van 16 november 1943, en dat er zonder advies van de Koninklijke Commissie voor Monumentenzorg geen enkele wijziging aan het gebouw mocht gebeuren. Op 18 februari ’44 werd dit aan de Kerkfabriek meegedeeld door [toen dienstdoend] burgemeester Oktaaf Scheire, bij bevel getekend door M. De Boeck, gemeentesecretaris.)

Richard Scheire is officieel in dienst getreden op 1 februari 1942. Deze aanpassing garandeert van dan af een continuïteit in het dagelijks beheer, die er vroeger zeker niet was, alleen al door de voortdurende onzekere opvolging van de verschillende onderpastoors. Toch is er nog steeds een superviserende bestuurscommissie: voorzitter is burgemeester Van Pottelberghe, met als medeleden pastoor Camerman en kantonnaal onderwijsinspecteur Jos De Cock. De bibliothecaris noteert dat er dat jaar in totaal 3.551,25 fr. aan inkomsten waren. De gemeentelijke subsidie, die wettelijk nog steeds op minimum 0,25 fr. per inwoner was gesteld, was in een gulle bui ineens tot 2.000 fr. opgetrokken, en het provinciebestuur had 982 fr. bijgedragen. In totaal zijn 2898 werken ter beschikking (458 daarvan zijn kinderboeken) voor 282 ontleners.

Hoewel er reeds vroeger sprake was van een staats-toelage van 425 fr., is daarvan op deze toezichtskaat niets terug te vinden. In het kasboek bespeuren wij wel, voor de allereerste keer, een vergoeding voor de bibliothecaris: precies 425 fr., ja! Werden de inspanningen van de bibliothecaris rechtstreeks door de Staat gehonoreerd? Wat er van zij, het jaar sloot af op 31 augustus 1942 met een overschot van 989,40 fr.

Met dezelfde precisie vatte Richard Scheire nu het nieuwe boekjaar aan. In het verloop valt ons maar alleen op – eigenlijk een heemkundig weetje – dat hij voor het herstellen van de blijkbaar kapotte sloten van de Vierschaar een beroep deed op zijn bejaarde (latere) buurman Gustaaf Synave. Die had als uitvinder van ondermeer de ‘constateur Plasschaert’ de reputatie verworven van wat men hier ter plaatse een ‘fijnoor’ noemt, iemand die dus met alle onmogelijke ‘mekaniekjes’ wel weg wist. Hij werd trouwens ook geregeld opgeroepen wanneer een of andere brandkluis niet meer open te krijgen was; dat is trouwens in de sacristie van de kerk eens voorgevallen.

Om welke reden dan ook werd de balans opgemaakt op 30 juni 1943, hoewel het boekjaar eigenlijk tot einde augustus moest lopen. Die eindafrekening vertoonde op die dag een batig saldo van 1.265,45 fr. Daaronder vinden wij letterlijk volgende notitie: *“Echt verklaard en goedgekeurd te Wachtebeke, 7 Augustus 1943. De bibliothecaris [get.] Richard Scheire – De schatbewaarder [get.] Jos. De Cock – Nagezien en gewaarmerkt door ons, Burgemeester der gemeente [get.] Prosper*

Van Pottelberghe.” Het overzicht werd dus pas na ruim een maand later gewaarmerkt.

De volgende begindatum voor het bijhouden der kas wordt vastgesteld op... 1 juli 1943, en men voorziet dan dat het jaar zal lopen tot 30 juni van het volgend jaar 1944. Zijn al deze onverklaarbare willekeurige wisselingen van data te wijten aan de onzekerheid die men in die oorlogsjaren aanhoudend moest aanvoelen? Toen op de laatste dag van juni '44 het kasoverschot van 61,60 fr. werd vastgesteld, vonden bibliothecaris Scheire en de “opziener” Gerard Walschap nog de tijd en de moed om daaronder hun handtekening te komen zetten. D-Day, de geallieerde landing in Normandië, was toen amper een drietal weken achter de rug, en iedereen wachtte nog gespannen af hoe alles nu verder zou evolueren. Een beslissende doorbraak van de bevrijders is nog een poos uitgebleven. Hoewel niemand nog veel gaf om de kansen van het Duitse leger, wist eigenlijk ook geen mens wie het hier de volgende weken en zelfs maanden voor het zeggen zou hebben...

Hoewel men – achteraf – de startdatum voor het vervolg plichtsgetrouw op 1 juli invulde, blijkt duidelijk dat men pas later de voornaamste gegevens heeft bijeengezocht. Juli, augustus, en nog tot half september leefden de Wachtebekenaren onder de bezetting. Toen kwam de bijna niet te beschrijven warboel die volgde op de met vreugde begroete bevrijding. Daarna de ongerustheid bij de jaarwisseling '44-45, toen de Duitsers niet ver van hier in Nederland nog steeds stand hielden, en in de Ardennen zelfs een deel van het land opnieuw kwamen bezetten. In mei 1945 was de oorlog dan toch eindelijk voorbij. De activiteit van de bibliotheek is in brokstukjes te verdelen geweest. Maar dat alles weer langzaam op zijn plooien kwam blijkt uit de gemeentelijke toelage, die in twee keer werd uitbetaald: een eerste keer 708 fr., bij de volgende gelegenheid 690 fr. Als wij het inwonersaantal bij benadering ramen, krijgen we de indruk dat men opnieuw naar 0,25 fr. per inwoner teruggevallen was. De Provincie betaalde 325 fr., de Staat – als wedde voor de bibliothecaris – 1.200 fr. Deze hele berekening draagt schuinweg dwars door de beknopte tekst de handtekening van: Gerard Walschap!

De jaren die nu volgen verlopen in eenzelfde georganiseerd ritme. Gemeente, Provincie en Staat storten trouw hun werkingsbijdragen. Vanaf 1946 vin-

den we zelfs een toelage van het Davidsfonds (300 fr.). Nu en dan kunnen we ook speciale subsidies aantreffen, van elk der drie bestuursniveaus, die uitsluitend voor aankoop van boeken moesten besteed worden. Wij vinden zelfs een spoor terug van de fameuze actie van eersteminister Achiël Van Acker ("Alles moet 10% goedkoper worden". Dat gold voor kolen – waaraan 'Aziel Zarbon' zijn bijnaam dankte –, voedingswaren, treinticketten, textiel, en ook voor... postzegels!). Als het bestuur van de bibliotheek in 1946 nog postzegels moest aankopen aan 1,50 fr. per stuk, werd het gedurende de tienprocentactie 1,35 fr.!

Op 30 juni 1948 sluit het kasboek af met een tekort van 429,50 fr. Dit resultaat wordt bevestigd door de handtekeningen van Richard Scheire en van de (nieuwe) opziener: niemand minder dan Hubert Lampo. Wij vinden de ondertekening van deze bekende auteur nog terug tot het jaar 1962. Hij had wel een enigszins rare voorkeur: zijn zwierig neergezette naam komt jaar na jaar in een andere kleur voor. Hij gebruikte zowel rode, groene, blauwe als zwarte inkt.

Op 5 februari 1948 schrijft de gouverneur van Oost-Vlaanderen M. Vanden Boogaerde een vermanende brief naar de Openbare Bibliotheek Sint-Vincentius... brief die duidelijk een doorslag is van een bericht dat naar alle bibliotheken gezonden wordt. Zes wel onderscheiden criteria, die betrekking hebben vooral op lokalen en finances, worden voor iedere verantwoordelijke onder de aandacht gebracht. Voor Wachtebeke is alleen punt zes daaruit te onthouden: de jeugdbibliotheek moet van de algemene bibliotheek onderscheiden worden, "op welke manier ook"! Er zal nog wat water naar de zee vloeien voor het hier zo ver komt! Punt 3 legt er de nadruk op dat de kas-verrichtingen nauwkeurig bijgehouden moeten worden. Deze aanmaning kan zeker Richard Scheire wel naast zich neerleggen. Bij zijn afrekeningen kon niemand ook maar een gaatje vinden om er een speld tussen te krijgen. Hij levert daarvan een sprekend – hoewel schriftelijk! – bewijs wanneer hij in 1949 aan rijksinspecteur Hubert Lampo laat weten dat hij twee door de Provincie geschonken boekdelen niet in het kasboek heeft geboekt, omdat de waarde ervan niet bekend is; en... dat de kostprijs voor het drukken van catalogi niet in de balans werd opgenomen, gewoon omdat die catalogi aan de gegadigden werden doorverkocht: ze betaalden dus zich-

zelf terug! Tegenover dergelijke futiele bemerkingen moest blijkbaar verantwoording afgelegd worden.

Bij het begin van het volgende jaar, op 1 juli 1949, bestond de bestuurscommissie uit: E.H. Gaston Van der Poorten, voorzitter; Inspecteur Jos. De Cock, secretaris; Dierenarts Dr. E. Versluys, Directeur [van de cementtegelfabriek "Apyro Ceram", in de volksmond "het cementfabrieksken"] Prosper Michiels [die ook provincieraadslid en gemeenteraadslid is geweest], Evarist De Mol, leden; Richard Scheire, bibliothecaris. Evarist De Mol bleef dus duidelijk actief in het hele gebeuren. Hij was zowat de rechterhand van de bibliothecaris. Bij de personeelwissels die voortvloeiden uit de troebelen bij de bevrijding en het oorlogseinde werd hij benoemd aan de gemeenteschool van Overslag. Daar is hij trouwens dertien jaar aan de slag gebleven, en was dus de geknipte man om de bevoorradiging van het filiaal daar op peil te houden. In de loop van die periode behaalde hij dan ook de "akte van bekwaamheid" om de bibliotheek te leiden (1953).

Gedurende dat werkjaar moeten de verschillende toeziende besturen wel tot het besluit gekomen zijn dat er iets schortte in hun visie op hun eigen cultureel beleid. Dat de nodige financiële middelen niet gevonden kunnen worden in de luttele bedragen die men vanwege de ontleners kan incasseren, schijnt tot de hogere regionen door te dringen. Vanaf 1 juli 1948 stort de Staat nu 1.200 fr. als vergoeding voor de bibliothecaris, het gemeentebestuur heeft daarvoor nu plots niet minder dan 3.000 fr. veil. Bijkomend brengt de Staat nu nog 1.000 fr. in, die uitsluitend voor de aankoop van boeken mogen gebruikt worden. Voor het aankopen en inbinden van boeken betaalt het gemeentebestuur nu voor niet minder dan 2.425,75 fr. aan binnengekomen rekeningen. Nieuwe catalogi kosten 2.750 fr., óók door de gemeente betaald, evenals 270 fr. aan kolen die bij Serafien Audenaert aangekocht worden. René Van Hoecke heeft in het lokaal wat timmer- en schijnwerk uitgevoerd (1.216,65 fr.), en het loodgieterijbedrijf Everaert uit Zelzate moest erbij komen voor een boel reparaties (3.301 fr.). Ook deze werken worden op kosten van de gemeente uitgevoerd.

Men is duidelijk iets van zins om het verdere beheer van de bibliotheek op een meer rationele leest te schoeien. Hoewel wij hoger reeds zagen dat

het jaar nu op 30 juni '49 zou moeten afgesloten worden, houdt men er nu plots mee op op 31 december 1948! Met een tekort van 133,20 fr., niet-tegenstaande al de reeds opgesomde tegemoetkomingen. Deze laatste balans is helemaal handgeschreven, op een apart geruit blad, en achteraf door de bibliothecaris in het kasboek ingekleefd. Wat vanaf januari '49 toch nog werd ingebracht – twee bladzijden – werd gewoon met rood potlood door-kruist, met de bijkomende vermelding: “nietig”.

DE “KALENDERJAREN”

Dit is wellicht een rare tussentitel voor wat nu volgt. Er wil alleen maar mee gezegd zijn dat de werking van de bibliotheek van nu af ingedeeld wordt per ‘lopend kalenderjaar’, dus telkens vanaf 1 januari tot 31 december. Zelfs in de verdere evolutie van de beheersbevoegdheden, die nogal wat zal wisselen tot de dag van vandaag, is dat immer zo gebleven.

In het eerstvolgende boekjaar zitten dus nog duidelijk de geplande laatste zes maanden van het vorige jaar, die nu plots de eerste zes maanden van het nieuwe jaar worden. Heel duidelijk wordt het overzicht dat wij einde 1949 vinden daardoor niet. De Staat stort tweemaal een boekentoe-lage van 1.600 fr., en daarbij nog eens 1.200 fr. als vergoeding voor de bibliothecaris. En de gemeente heeft voor dat zelfde laatste doel ook 3.000 fr. over. De Provincie draagt ook nog eens 1.070 fr. bij. Aan de hand van de nog aanwezige documenten is nergens uit te maken op grond van welke criteria deze sommen berekend worden. En het wekt enigszins verwondering dat het gemeentebestuur dan ook nog andere aankopen betaalt, zoals boekenkasten, en nieuwe boeken bij boekhandel Beyaert en bij de plaatselijke boekhandel Creve. Hoewel de uitleningsgelden niet zoveel opbrengen, hoewel men aan huur en verwarming van het lokaal 500 fr. moet besteden, hoewel de poetsvrouw ook nog wat moet krijgen, sluit het jaar op 31 december 1949 af met een batig saldo van 263,85 fr. Dat wordt bevestigd door een zwierige handtekening (in het rood) van Hubert Lampo. En hoewel de subsidiërende instanties vanaf 1 januari 1950 alle reeds opgesomde vergoedingen (voor de bibliothecaris, voor aankoop van boeken, voor materialen en herstellingen) jaarlijks blijven doorstorten, sluiten alle boekjaren tot en met 1961 met een tekort. Alleen in 1962 heeft men een over-

schot van... 27 fr.! Hierbij dient gezegd dat men een gift van 1.050 fr. boekt, afkomstig nota bene van de pastoor! Alle volgende jaren worden weer-om tekorten genoteerd, die jaar na jaar in omvang toenemen, en in de zestiger jaren tot drie-, vier- en zelfs zesduizend frank per jaar oplopen. De vraag hoe deze leemten opgevangen werden om dan toch een normale werking voort te zetten, kon door mijn opzoekingen niet beantwoord worden. Toch moet er een relatief scherp toezicht op het verloop geweest zijn: naast de handtekeningen van Hubert Lampo komt in de jaren '53 en '54 nog een contra-signatuur voor van een zekere Vanderyck. Was die man een topambtenaar die de controleur moest controleren?

Bijzondere nieuwtjes zijn uit kasverslagen uiter-aard maar moeilijk te puren. Wel vinden wij in 1957 een uitgave van 1.400 fr. voor het drukken van catalogi, die deze keer eigenlijk gestencild waren door onderpastoor Gaston Van der Poorten en dus ook aan hem moesten betaald worden. Hij was hier aangekomen op 13 januari 1949 en is naar Maldegem verhuisd op 19 februari 1958. Hij is de eerste onderpastoor wiens naam wij aantreffen bij het beheerscomité sedert zijn voorganger Schelstraete hier vertrok! Kunnen wij nu veronderstellen dat die laatste in het bestuur werd vervangen door onderpastoor René De Neve? Die kwam hier inderdaad aan op 19 januari 1942 (Schelstraete was toen net een maand vertrokken) en werd naar elders overgeplaatst in januari 1949. De puzzel past precies in elkaar.

En beter nog, amper een paar weken na het vertrek van Van der Poorten, kwam Marcel Van Leuven hier als nieuwe onderpastoor op de parochie aan (1 maart 1958). Zijn naam wordt dan expliciet als voorzitter van de beheerraad vermeld. Hoewel hij zijn intrede bezegelde met een persoonlijke gift aan de kassa van 300 fr., vertoonde de balans dat jaar toch nog altijd een manco van 1.216 fr. Naast de nieuwe voorzitter zetelen nog steeds Inspecteur Jos. De Cock en Evarist De Mol, en vanwege het gemeentebestuur nu schepen Marie Teirlinck. De bibliothecaris blijft natuurlijk op post.

Om de lezer een voortdurend teruggrijpen naar deze data te besparen, sluiten we nu al, hoewel een tikje voorbarig, de hele reeks onderpastoors af, die het bestuur van de bib decennia lang in de hand hebben gehad. Marcel Van Leuven is hier einde 1967 weggegaan, en werd opgevolgd door Herman

Dewulf (28 november 1967), die ondertussen nu al pastoor-deken is geworden van de Sint-Laurentiuskerk in het centrum van Lokeren. We vinden onderpastoor Dewulf later nog vaak terug.

DE BOEKHOUDING WORDT NADER BEKEKEN

Einde 1964 worden de oude registers "Boekerijjaar" definitief als verouderd beschouwd. Een tussentijdse controle laat de naam Lampo niet meer zien. Wel komt ene meneer Huys op 27 juli al even kijken hoe het staat en vraagt de bibliothecaris bij het einde van het jaar naar het Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur een omstandige statistiek door te sturen, wat Richard Scheire op 20 januari 1965 dan ook plichtsgetrouw doet. Het heeft geen zin hier de tientallen cijfers te reproduceren die op dit document voorkomen. Maar de totalen geven ons wel een overzicht over de activiteiten gedurende dat hele dienstjaar.

Er werden 230 nieuwe boeken aangekocht, 23 exemplaren werden naar het oud papier of naar de archieven verwezen, wat in een totaal aantal banden van 4572 resulteerde. De enige boeken in een vreemde taal (99 exemplaren) waren Franstalig; ze werden nauwelijks 31 keer door lezers gevraagd. De Nederlandstalige werken gingen 7299 keer over de toonbank. In het jaar 1963 werden 8450 uitleeningen genoteerd in de loop van 101 leningszittingen (ongeveer 2 per week). In 1964 waren 566 lezers ingeschreven tegenover 592 het jaar daarvoor. Er werd dus een achteruitgang geconstateerd. Interessant is na te gaan wat hiervoor volgens Richard Scheire de oorzaak is, en wat hij letterlijk op de keerzijde van het statistiekblad neerpen:

"Het minder aantal uitleningen is o.i. te wijten aan:

- a. het toenemend aantal TV-kijkers;*
- b. de wering van beeldverhalen, doch de ruime verspreiding ervan door een paar boekwinkels ter plaatse, die tevens allerlei prullelectuur te koop aanbieden aan spotprijzen (o.a. 3 romannetjes voor 10 fr.!).*
- c. de mooie zomerperiode, meer geschikt tot uitstappen, spel en sport.*

Wij doen ons best om door een degelijke propaganda dit jaar een mooie aanwinst te boeken."

Na dit gedetailleerd verslag wordt een nieuw

"Kasboek met Balansrekening van de Openbare Bibliotheek Sint-Vincentius te Wachtebeke voor het jaar 1965" aangelegd. Dezelfde posten waaraan we reeds jaren gewend geraakt zijn, keren ook nu met een bijna zelfde eentonigheid terug. In 1968 komt de reeds genoemde meneer Huys de hele zaak nog eens nakijken, en op 10 januari 1969 zendt de bibliothecaris opnieuw een complete statistiek 1968 door naar het Ministerie van Cultuur. Hoewel er tegenover 1967 zo 'n 183 boeken meer in aanbidding zijn (4074 in totaal), is het aantal uitleningen met 791 geslonken. De verklaring hiervoor volgt weerom op de verso: "N.B. De achteruitgang van het aantal uitleningen is vooral te wijten aan het feit dat de hulpbibliothecaris van onze filiaal te Overslag ziek was tijdens de leesperiode oktober-november. Er was geen plaatsvervanger beschikbaar".

Het valt op dat in een paar jaren tijd het totaal aantal beschikbare boeken ietwat teruggefallen is. In het verslag over de voorbije jaren vonden we echter niets terug van het in voege brengen van de fameuze 'nieuwe spelling'. Die werd in 1947 al ingevoerd, onder heel wat controverse met betrekking vooral tot de 'dubbele ee' en 'dubbele oo', zonder daarbij de afschaffing van de 'sch' in 'mensen' en 'wasschen' te vergeten. Het is voor ons nu wel duidelijk dat een hoop bijna 'onvervangbare' standaardwerken uit het bestand moesten verwijderd en toch vervangen worden. Met de beperkte financiële middelen die we al kennen, kon dat niet zomaar in een handomdraai geregeld worden.

Als we nu, wat te leren valt uit dit korte bestek, combineren met wat we konden vernemen - onder dank en gelukkig maar! - vanwege Chris Scheire, de zoon van bibliothecaris Richard, dan worden we heel wat wijzer.

Chris, geboren op 22 december 1947, werd reeds als leerling van het lager onderwijs door zijn vader ingeschakeld in alle mogelijke nevenactiviteiten voor de bib. Broodnodige activiteiten waarvan de meeste lezers zich aan geen kanten bewust waren, maar die onmogelijk door één persoon konden afgewerkt worden. Daar er ook nog broers en zussen waren, werden die door een erg gedreven vader ook in het 'arbeidscircuit' ingeschakeld. En het werd er niet beter op toen iedereen ietwat ouder werd. Eenmaal in het middelbaar onderwijs, later zelfs in het universitair, kregen de 'vrijwillig' meewerkende gezinsleden steeds meer verantwoorde-

lijke taken te vervullen. De boeken moesten op bepaalde bladzijden de stempel van de bibliotheek krijgen; ze moesten een kaft krijgen. Chris kende nog de tijd van: blauwe kaft voor volwassenen, rode voor de jeugd! De classificatie van het Lectorrepertorium moest hierbij geraadpleegd worden. De boeken die onder I tot en met III gemerkt waren bleven dikwijls ten huize bewaard. De bibliothecaris werd bevoegd geacht om te oordelen welke lezers die onder ogen konden krijgen. De intrede van de zelfklevende plastic folie voor het kaften bleek een ingrijpende verbetering. Dit materiaal was veel sterker; daardoor werden 'reparaties' met zelfgemaakte meelijm (!) steeds zeldzamer, en ook de kosten die aan boekbinders moesten besteed worden daalden drastisch. Richard Scheire schakelde zijn kinderen ook in om bijvoorbeeld teruggebrachte boeken opnieuw in de rekken op te stellen, of om met een of andere chauffeur een voorraad boeken naar het filiaal te Overslag over te brengen of terug te halen. Zoals we reeds zagen kon men daarvoor na 1958 niet meer op "meester" De Mol rekenen, die rond die periode naar de gemeenteschool van het centrum getransfereerd was. (Hiermee weten we nu zeker dat het filiaal in die jaren nog steeds bestond).

Achteraf bekeken is Richard Scheire bij het inroepen van de hulp van zijn kinderen, zonder het zelf te willen heel vooruitziende gebleken. In datzelfde jaar 1969 waarover we het daarnet hadden, werd hij jammer genoeg al ernstig ziek. Dat is trouwens te merken aan de moeizame manier waarop hij de administratie nog bijhield en op 15 januari 1970 nog ondertekende. Intussen verzorgde Chris, nog steeds student, de zondagzittingen voor alle uitleeningen. Hoewel hij nooit deel heeft uitgemaakt van de raad van bestuur van de parochiale aangenomen openbare bibliotheek, nam hij alle taken van zijn vader over.

Tot mei '70 vinden we het handschrift van Richard Scheire nog terug. Het lijkt nog maar van verre op het verzorgde schrijven dat we van de bibliothecaris kenden. Na mei worden alle notities in het kasboek door zoon Chris ingeschreven. Op 13 augustus 1970 overlijdt Richard Scheire. Hij was door het lezerskorps van Wachtebeke bijna veertig jaar lang met de bibliotheek vereenzelvigd geweest. Zijn laatste kasverslag 1970 werd op 9 januari 1971 door zijn zoon afgesloten en ondertekend.

Want Chris was met akkoord van de Raad van Beheer (20/09/1970) aangesteld om het werk, dat hij eigenlijk al maanden verzorgde, voort te zetten tot 31 december, einde van het werkjaar. Die regeling heeft nadien nog een staartje gekend. Op 24 januari 1972 (let op de datum – één jaar later dus!) komt het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur erachter dat Chris Scheire eigenlijk niet over de beruchte "akte van bekwaamheid" beschikte. Hoewel Chris al op 7 september aan de Inspectiedienst der Openbare Bibliotheken gevraagd had tijdelijk vrijgesteld te worden, op grond van zijn reeds maandenlange bezigheid bij de uitleeningen, acht de ambtenarij het toch noodzakelijk de betoelaging op te schorten. De Raad van Beheer antwoordt daarop dat die overgangperiode er alleen gekomen is wegens dringende noodzaak, en dat Evarist De Mol reeds vanaf 1 januari 1971 als nieuwe vaste bibliothecaris werd aangesteld. En dat die reeds op 26 oktober 1953 (!) zijn akte van bekwaamheid te Gent behaald had. Deze zienswijze wordt op 2 februari 1972 door burgemeester en schepenen bij de bevoegde minister verdedigd, en op dezelfde datum vraagt de voorzitter van de Raad van Beheer opnieuw de verwachte subsidies aan, zowel bij de Dienst Openbare Bibliotheken te Brussel als bij het Bisdom te Gent. Einde goed, alles goed.

DE AANGEWEZEN OPVOLGER: EVARIST DE MOL

Evarist De Mol, wiens naam vandaag nog steeds bij de meesten van ons aan de bibliotheek gelinkt is, werd de vanzelfsprekende opvolger als hoofd van de gehele al langzaam breder uitdeinende bibliotheek.

Reeds enkele maanden na zijn definitieve aanstelling vaardigde de beheerraad van de Vrije Aangenomen Bibliotheek op 10 augustus 1971 een Organiek Reglement uit, dat het dagelijks bestuur toevertrouwde aan de voorzitter van de Raad van Beheer en aan de bibliothecaris. Artikel 10 bepaalde dat de voorzitter van die beheerraad steeds een parochiepriester moest zijn, en dat de bibliotheek behoorde tot de "Parochiale Werken". Die beheerraad bestond toen uit: Herman Dewulf, Anna Van Quaquebeke, Aloïs Creve, Hubert Van den Hende, Lieven De Graef en Etienne Fermont. Diezelfde raad kon ook een hulpbibliothecaris benoemen. Tegelijkertijd werd een Dienstreglement opgesteld.

Evarist De Mol aan het werk in de bib (Vierschaar) en Johan Van den Hende.

Dat bepaalde, behalve het bedrag van het leesgeld, ook dat de bibliothecaris gemachtigd was zelfstandig te oordelen of bepaalde boeken aan aanvragers konden geweigerd worden, en dat hij kon beslissen bij alle onvoorziene gevallen.

In deze periode nam de Christelijke Mutualiteit ook haar intrek in de leegstaande woning naast het gemeentehuis (waar nu nog de gedenkplaten voor Camiel Saman aan de gevel prijken). Daardoor kreeg de bibliotheek de beschikking over de hele grondoppervlakte van het Vierschaargebouw.

Evarist De Mol erfde dus een instelling die in niets meer leek op wat in 1923 het licht zag, en zelfs niet meer beheerd werd zoals dat tien jaar later in 1933 nog gebeurde, toen zijn voorganger de eerste stappen in het dagelijks bestuur zette. Wij zagen al een eerste langzame kentering intreden in het Expojaar 1958, nu precies een halve eeuw terug! De jaren voordien hadden we nog de televisieloze tijd gekend. Op de intrede van dit nieuwe medium maakte Richard Scheire ook al een terechte allusie. Er werd stilaan meer tijd aan kijken dan aan lezen besteed. Doordat op het scherm steeds meer verfilmde feuilletons te zien waren, werd inderdaad ook gemakkelijker teruggegrepen naar de hierboven verfoeide "prullelectuur"; de kijkers waren dikwijls op zoek naar een samenvatting van wat ze daar voor die kijkbuis zoal hadden meegemaakt – liefst nog met wat tekeningetjes daarbij.

Voeg daaraan toe dat de bezoeker van de bibliotheek over het algemeen ook kieskeuriger begon te worden. In onze inleiding hadden we het nog over analfabetisme in een brede laag van de bevolking, met daaraan verbonden een laag of hoogstens gemiddeld intellectueel ontwikkelingspeil van diegenen die toch school gelopen hadden. Alle zestigers en zeventigers van nu hebben nog de tijd gekend dat hier ter plaatse nauwelijks tien universiteiten te vinden waren: een drietal dokters, een notaris, later nog een apotheker, en laten we er de theologiastudies van de priesters nog bijtellen. Vandaag is het aantal van dergelijke gediplomeerden niet meer bij te houden. Het spreekt vanzelf dat de eisen van dit sterk groeiend aantal mensen steeds hoger gesteld werden.

In de schoot van het bestuur had men daarvoor al gedurende enkele jaren de nodige aandacht. En daarvoor moesten ook de openbare besturen het nodige begrip opbrengen. Cultuur werd stilaan een ingeburgerd element van de nieuwe samenleving. Gemeenschapsgeld moest niet langer uitsluitend aan nieuwe wegen, bruggen, kermissen, duivenvluchten en koersen besteed worden.

Vanaf 1971 kunnen we die evolutie mooi volgen in de cijfers die Evarist De Mol zorgvuldig en uitgebreid in het kasboek noteert. De tekorten die de voorbije jaren onvermijdelijk waren, zijn klaarblijkelijk door de vorige bibliothecaris voor een deel

uit zijn eigen portemonnee bijgepast geweest. Want bij een totale uitgave van 66.739 fr. werd bij voorrang 3.418 fr. aan schulden terugbetaald aan de erfgenamen van Richard Scheire. Dit zag men nu dus wel als een primaire plicht! Nu we het toch over uitgaven hebben, is het vandaag misschien leuk even te vermelden dat 960 liter huisbrandolie in dat jaar 2.068 fr. hebben gekost. De berekening laat ik aan de lezer over!

Vanwaar kwamen nu plots de middelen die het mogelijk maakten een dergelijk uitgavenpakket rond te krijgen? Aan uitleengeld en boetes (ook vanuit Overslag) kreeg men 7.770 fr. binnen. De Provincie kwam met 4.470 fr. over de brug, en het gemeentebestuur met 5.324 fr. Deze laatste twee bijdragen waren berekend naar de gemeentebevolking, volgens een sleutel die vandaag niet meer te ontcijferen valt. Vader Staat verstrekke twee toelagen: één van 5.000 fr., en één van 4.000 fr. Die laatste moest besteed worden aan vergoedingen voor het personeel. Voor die laatste post droeg de gemeente ook nog eens 6.000 fr. bij. Alle verplichtingen van de bibliotheek waren daarmee nog niet te delgen. Welnu, het gemeentebestuur nam het op zich de aankopen en verrichtingen die nodig waren geweest, met een gemeentelijke bestelbon te dekken, en bracht op die manier nog een supplement van 18.401 fr. bij.

Een verklaring voor die onverwachte 'vrijgevigheid' is niet zo moeilijk te vinden. Grosso modo kunnen we stellen dat de ingesteldheid tegenover 'cultuur', die tot dan toe als eigenlijk onnodige luxe was beschouwd, in de algemene opinie eerst zachtjesaan, daarna razendsnel was omgeslagen. Die gestaag groeiende drang naar meer 'cultuur' sijpelde door naar alle geledingen van de bestuursniveaus, en heeft die bijna gedwongen aanpassingen te bedenken.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1970 was al geweten dat Wachtebeke het voortaan niet meer met twee schepenen zou moeten stellen, zoals men dat van oudsher steeds gekend had. Er moest, wetelijk geregeld, voor een derde schepen gezorgd worden. In 1971 was dat zo ver, en die 'nieuwe' kreeg de verantwoordelijkheid over 'cultuur' op zijn mouw gespeld. Een bevoegdheid die tot dan toe nooit ter sprake was gekomen. Het hoeft niet gezegd dat de 'nieuwe' de volle steun van zijn

oudere collega's broodnodig had om er ook maar iets van te maken. 'Teamwork', noemt men dat nu.

De omwenteling op datzelfde vlak ontketent bijna een stortvloed aan inkomsten en uitgaven in 1972. Subsidies: gemeente 9.345 fr.; staat 6.250 fr.; provincie 4.615 fr. Het gemeentebestuur laat nog wat men noemt een facultatieve toelage van... 202.610 fr. storten, en alsof dat nog niet genoeg is, om vandaag onnaspeurbare redenen, een "aanvullende facultatieve toelage" van 110.000 fr.! Door daarbij enkele duizenden frank uitleengeld te voegen, sluit het jaar nu af met een batig saldo van toch 4.050 fr. In augustus '73 wordt deze nooit geziene financiële verrichting nagekeken door de hogere inspectie, die ze met een onleesbare handtekening (in groene inkt!) goedkeurt.

Er schijnt in die periode toch nogal wat geld aan inrichting, onderhoud en reparatie besteed te zijn. Elektrische installatie 65.306 fr.; reparaties aan het gebouw door firma Wauters 21.130 fr.; herstellingen aan het houtwerk door firma Alliet 3.338 fr. Het gebouw (de Vierschaar) wordt gehuurd van de Kerkfabriek voor een jaarlijks bedrag van 5.000 fr. De beheerders, daartoe in hoofdzaak aangepord door Herman Dewulf en door Evarist De Mol, waren duidelijk van plan er echt iets van te maken met het oog op een jubileumjaar dat er het jaar nadien aankwam.

In juli 1972 kwam Mia De Mol haar vader nog wat hulp bieden als hulpbibliothecaresse, speciaal belast met de jeugdafdeling.

HET JUBILEUMJAAR 1973

In maart 1973 werd herdacht dat de bibliotheek een halve eeuw officieel erkend was. De Raad van Beheer heeft er samen met het personeel een heel feestprogramma voor samengesteld. Dat waren Herman Dewulf, voorzitter; Anna Van Quaakebeke, Aloïs Creve, Lieven De Graef, Etienne Fermont en Hubert Van den Hende, leden; Evarist De Mol, bibliothecaris, en de hulpbibliothecarissen Mia De Mol en... Herman Dewulf.

Om het hele programma met een voldoende aantal mensen voor te bereiden en af te werken, werd nog een feestcomité ad hoc opgericht. Behalve de reeds opgesomde namen maakten daarvan ook nog deel

uit: pastoor Alfons Strobbe van Overslag (die het filiaal daar vertegenwoordigde), Roland De Smedt, Piet Creve, de heren Coeckelberghs en De Meester, beiden uit de Vinkenstraat, en de jongedames A. Bracke (Spoorwegstraat) en Myriam Van Bambost (Walderdonk).

Op vrijdag 23 maart werd een ontvangst op het gemeentehuis georganiseerd, waarna de leden van de gemeenteraad een bezoek brachten aan de bibliotheek, direct gevolgd door de opening van een driedaagse 'Boekenbeurs' in de zaal van de Kring. De openingstoespraak werd uitgesproken door de "provinciale inspecteur voor culturele aangelegenheden", doctor P. Huys, wiens naam we al eerder hebben ontmoet.

Evarist De Mol en Herman Dewulf (1981)

's Anderendaags bleef de boekenbeurs open. Om 20 uur kwam dichter Anton van Wilderode een lezing geven over "Humor in de poëzie". Op zondag werd de boekenbeurs besloten met de trekking van de tombola waaraan alle bezoekers drie dagen lang hadden kunnen deelnemen. Intussen was op de laatste dag, in de namiddag, nog een Bach-concert in de parochiekerk ingericht geworden.

Aan alle geïnteresseerden werd meegedeeld dat men reeds in 1970 met een "tienjaren-plan" was gestart om de bib nog uit te breiden. Het boekenbestand op dat ogenblik bedroeg circa 5000 stuks. Op licht paniekerige toon werd aan het lezerspubliek diets gemaakt dat een erkenning door de Staat heel binnenkort 15000 boeken zou vergen! Ook de vraag naar meer ruimte was en bleef een dikwijls uitgesproken vrome wens, waarvan de verwezenlijking toen nog door velen als utopisch werd beschouwd.

HET BIBLIOTHEEKDECREET

In de jaren zeventig werd jaar na jaar gepalaverd over het "bibliotheekdecreet", dat door de toenmalige Vlaamse regering zou gelanceerd worden. Men zou zich vijftig jaren terug in de tijd gekatapulteerd kunnen wanen hebben: opnieuw moest men aan een reeks voorwaarden voldoen om erkend te kunnen worden als "privaatrechtelijke openbare bibliotheek". Die erkenning zou absolute voorwaarde worden voor verdere betoelaging, zowel voor aanschaf van boeken en materiaal, als voor de weddes van het nodige personeel.

Het moet gezegd dat onderpastoor Dewulf de stuwende kracht is geweest, die erin is geslaagd zowel de personeelsleden als de leden van de beheerraad warm te maken om toch maar alles uit de kast te halen met maar één doel: de erkenning in de wacht slepen. De bib had het in die jaren financieel gezien niet zo gemakkelijk. Hoewel toelagen en leengelden per jaar telkens iets meer of iets minder dan 160.000 fr. in kas brachten, sloot men het jaar telkenjare af met een tekort. Herman Dewulf en Evarist De Mol droegen daarvoor toch telkens de ultieme verantwoordelijkheid. Het waren zij, die bij het jaareinde het toch aandurfd en hun handtekening te plaatsen onder deze eerder toch verontrostende eindresultaten.

In 1980 werd het "Regeerakkoord voor de Vlaamse Executieve" eindelijk in het Staatsblad gepubliceerd. Onder letter "C. Culturele Materies" stond daar, wat de Openbare Bibliotheken betrof: *"Maatregelen zullen worden genomen om de uitvoering van het bibliotheekdecreet mogelijk te maken. Dit geldt ook voor de provincies en de gemeenten. De verdere uitbouw van het bibliotheekonderwijs is dringend vereist."*

Dan kwam 1981. Toen slaagde de bibliotheek erin de lang verwachte erkenning in de wacht te slepen. Maar daaraan ging nog heel wat heen- en wegeschrijf, jaren aan een stuk, vooraf. En op talloze vergaderingen werd mogelijke deelname gewikt, gewogen en tenslotte noodzakelijk bevonden.

In het Staatsblad van 15 juli 1976 waren de Statuten van de "Aangenomen Openbare Bibliotheek – Wachtebeke" te Wachtebeke, Dorp 54, verschenen. De bibliotheek werd daarbij opgenomen als 'Vereniging zonder winstoogmerk' (vzw). Het is opvallend dat in de benaming het aloude "Sint-Vincentius" niet meer voorkomt. De

vereniging kon deelgenoten en leden tellen, die zouden bestuurd worden door een Raad van Beheer van ten minste vier leden. Die zouden beslissen of mogelijke kandidaten-deelgenoten voldeden "op godsdienstig en zedelijk gebied". De rest van de lange tekst is analoog en bijna conform aan alles wat telkens voor alle vzw's als vaste regel werd aanvaard: wat betrof de algemene vergadering, het beheer, de rekeningen, de ontbinding... enzovoort. De eerste algemene vergadering heeft dan volgende beheerders (stichters) benoemd op 7 april 1976: Herman Dewulf, onderpastoor, voorzitter; Etienne Fermont, leraar; Hubert Van den Hende, architect; Evarist De Mol, onderwijzer, als afgevaardigde-beheerder en hoofdbibliothecaris.

Het eerste uitgesponnen decreet van de Vlaamse Executieve was al op 19 juni 1978 verspreid! Daardoor werd het gemeentebestuur ook al enigszins onder druk gezet om meer middelen in het cultuurbeleid, en dus ook in de openbare bibliotheek, te investeren. In 1980 bedroeg het totale bedrag der uitgaven reeds 260.850 fr. Een substantieel deel van dit bedrag werd besteed aan allerlei uitrusting, meubelen en tapijten, vanzelfsprekend ook aan de collectie. Men moest afsluiten met een tekort van 63.509 fr.! In afwachting van de erkenning in het volgend jaar, werd deze balans echter noch ingevuld, noch door iemand ondertekend.

Op 28 april 1981 was het dan eindelijk zo ver. Een inspecteur van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur, H. Vos, kwam dan de hele zaak nazien en beoordelen, met het oog op erkenning als "Deeltijdse Privaatrechtelijke Openbare Bibliotheek". Hij legde zijn verslag neer op 6 mei.

Een begrenzing van het werkgebied tot 5.492 inwoners van de (tot nu toe) "Aangenomen" bibliotheek wordt niet goed bevonden. Wachtebeke telde toen 6.973 inwoners, en de gemeente zal verplicht worden de gemeentelijke Plaatselijke Openbare Bibliotheek voor alle inwoners beschikbaar te stellen.

Bovendien verwees het verslag naar de statuten die verschenen waren in het Staatsblad van 15 juli 1976, waarover wij het hierboven reeds hadden. Een deel van art. 3 van die statuten moest worden geschrapt en vervangen. In plaats van "*vanuit de christelijke levensbeschouwing*" moest er nu komen dat "*de collecties aangepast [moesten] zijn aan de behoeften*". Dit is een ingreep op het tot dan

steeds gevoerde beleid die indringende consequenties heeft gehad.

Er werd ook nog opgemerkt dat de bibliothecaris geen lid van de algemene vergadering van de VZW kon blijven, evenmin als een hulpbibliothecaris daarvan voorzitter kon zijn. In het Staatsblad van 10 december volgt reeds het ontslag van Herman Dewulf als voorzitter en dat van Evarist De Mol als afgevaardigd-beheerder. Twee weken later, op nieuw Staatsblad (24/12/81): Het artikel 3 uit de statuten, dat het heeft over een bib "*welke zal uitgaan van de kristelijke levensbeschouwing...*", wordt vervangen door het volgende doel: "*uitbreiding der bestaande tot een degelijke algemene bibliotheek die alle middelen van het moderne bibliotheekwezen zal aanwenden*". Als nieuwe voorzitter van de beheerraad wordt nu pastoor-deken Remi Van Baeveghem aangesteld.

Voor de rest kon het inspectieverslag bijna niets anders dan gunstige beoordelingen uitspreken. Wat de activiteit betrof, had de bib driemaal meer uitleeningen geboekt dan het decreet verplicht had gesteld, en het aantal lezers omvatte 15% van de inwoners van het werkgebied, hoewel slechts 5% was vereist.

Maar hoewel de bibliotheek achteraf 'met terugwerkende kracht' reeds vanaf 1 januari 1981 als "privaatrechtelijk" geboekt staat, stelt het plaatselijk bestuur met ontzetting vast dat de Staat de wed-detoelagen voor 1981 zeker niet meer zal betalen. Met de snelheid die de administratie dikwijls kenmerkt, wordt die erkenning door de staatssecretaris voor Cultuur, Rika De Backer-Van Ocken, pas op 16 december 1981 ondertekend en aan Wachtebeke overgemaakt.

De begroting van de uitgaven voor dat jaar beloopt niet minder dan 363.000 fr.! Omdat het gemeentebestuur in 1980 nog niet geneigd was geweest de bib over te nemen, was het beheer nog altijd verantwoording schuldig aan het bisdom, gezien het nog altijd om een "vrije" bibliotheek ging. Voorzitter Herman Dewulf ziet dat amper een maand na de staatsinspectie al in en richt op 10 juni 1981 een brief aan de bisschop van Gent waarin hij een starttoelage uit de fondsen van het bisdom vraagt voor de werking van het lopend jaar. Hij vermeldt daarbij dat hij zelf, de bibliothecaris en het overige personeel bereid zijn dat bedrag terug te keren zodra de staatstoelagen toch zouden aankomen.

Men kan het merken: geen eenvoudige situatie. Modernisering die nu hoogst noodzakelijk blijkt, doet het totale bedrag aan uitgaven nog stijgen tot 392.144 fr.! Herman Dewulf schiet uit eigen zak intussen nog een substantieel bedrag voor!

Het personeel ziet er nu als volgt uit: Bibliothecaris Evarist De Mol (akte van bekwaamheid 16/10/53), reeds in dienst van 1/1/1971; 1e bibliotheekassistent Herman Dewulf (akte van bekwaamheid 01/06/71); bibliotheekassistent Lieven De Graef (akte van bekwaamheid 11/03/81); hulpbibliothecaris Jacqueline De Laender (akte van bekwaamheid 09/06/81).

DE WERKING VANAF 1981 TOT 1989

Vanaf nu merkt men een steeds nerveuzere toename van de activiteiten. Vooral bij het bedenken van steeds maar ambitieuzere plannen komt heel wat kijken. In 1982 sleept men vanwege het gemeentebestuur 300.000 fr. extra subsidies in de wacht. Voor verfraaiing, verven, metsel- en stucwerk, en daarbij nog elektriciteitswerken, wordt in totaal 320.746 fr. besteed. Daarvoor doet men een beroep op de broers en zoon Cloeckaert, op de firma Victor De Bruyne en Zoon, en op de elektrofirma Brion-Fierens uit Ertvelde.

Nog onder het voorzitterschap van Remi Van Baeveghem wordt de beheerraad op 29 april 1983 uitgebreid. Nadat Anna Van Quaquebeke als afgevaardigd-beheerder wordt aangesteld, en zowel Hubert Van den Hende als Etienne Fermont in hun

hoedanigheid worden bevestigd, worden als nieuwe beheerraadsleden toegevoegd: Lieven De Graef, Rudy Van Vlaender en Katrien Baudewijn. Deze aanpassing verschijnt pas in het Staatsblad van 19 januari 1984.

Remi Van Baeveghem is ondertussen op 17 augustus 1983 overleden. Op 14 februari 1985 lezen wij weerom in het Belgisch Staatsblad dat de nieuwe voorzitter pastoor Jozef Ryckaert wordt. Nogal vanzelfsprekend, gezien hij dan de enige parochiepriester blijft – zie de statuten! Herman Dewulf heeft ondertussen Wachtebeke verlaten om pastoor te Tielrode te worden. Alle andere leden blijven op post.

Het bestuur is er zich wel van bewust dat nog meer ingrijpende wijzigingen nodig zijn om aan de steeds stijgende eisen te voldoen. Het meest nijpende probleem is het gebrek aan ruimte. De situatie was nu wel in zoverre verbeterd dat het hele gelijkvloers bibliotheek geworden was. Maar dan nog moest men om meer opslagplaats blijven schreeuwen.

Of er ooit informatie of toelating tot verbouwing van het interieur van de Vierschaar is geweest, kon ik niet nagaan. Zeker is, dat aan architect Robert De Gussem werd gevraagd daarvoor omstandige plannen en berekeningen op te maken. En welke uitgewerkte schetsen krijgen we dan onder ogen?

We krijgen een overzicht van het gelijkvloers te zien. De ingang blijft aan de kant van de Kerkstraat, er komen dan rechts drie grote boekenrekken, en links een leestafel en een catalogusrek.

Jacqueline De Laender

Jeanine Vermeire

Helemaal in de hoek, links tegen het aanpalend buurhuis, wordt de uitleentooi gepland en wordt een spiltrap uitgetekend, die naar een heuse nog te construeren 'tussenverdieping' leidt! Daar zou men een kantoortje en een magazijn kunnen situeren. Er wordt ook een boekenlift voorzien: het versassen van boeken via een draaitrap zou echt wel niet makkelijk geweest zijn! Naast de spiltrap wordt nog gedacht aan een klein trapje naar de zolder. Dat zou wel een laag zoldertje geworden zijn! Voor alle nodige uitleg heeft architect De Gussem daar nog een bestek van 66 getypte bladzijden bijgevoegd. Onnodig te zeggen dat van deze plannen nooit iets in huis gekomen is. Alleen wordt hier wel heel duidelijk geïllustreerd hoe wanhopig men eigenlijk op zoek was naar armslag voor de uitbreiding die absoluut nodig geacht werd.

Het was nu wel zo ver dat het voor iedereen die enigszins bij de verdere ontwikkeling van de bibliotheek betrokken was, overduidelijk werd dat men niet ter plaatse kon blijven trappelen. Op 1 januari 1986 hadden nog 23 Oost-Vlaamse gemeenten geen erkende Plaatselijke Openbare Bibliotheek (P.O.B.). Vijf gemeenten hadden nog geen gemeentelijke, maar wel een privaatrechtelijke P.O.B. Wachtebeke hoorde bij dat vijftal. In juli 1985 had de gemeenteraad al kennis genomen van het voornemen van de Kerkfabriek (11/06/85) om de Vierschaar te verbouwen, en zich bereid verklaard de kosten te dekken, op voorwaarde dat het gebouw nadien kosteloos ter beschikking van de gemeente zou gesteld worden. Met het uiteindelijke doel het geheel over te nemen en te exploiteren als gemeentelijke bibliotheek. Dat was buiten de waard gerekend. De gouverneur van Oost-Vlaanderen sneed op 25 november 1985 (Wachtebeekse feestdag van Sint-Catharina!!) het pad af voor een dergelijke regeling, die volgens hem onvoldoende waarborgen bood. De overname door de gemeente moest vooraf gebeuren, vóór er ooit van een verbouwing sprake kon zijn.

Met de handen in het haar zocht het schepencollege nu een andere uitweg, en meende die ook gevonden te hebben. Gezien de Vierschaar eigendom was van de Kerkfabriek, maar de pastorie aan de gemeente toebehoorde, stelde men voor de gemeentelijke P.O.B. in de pastorie te installeren! In het centrum van de gemeente zou men dan een nieuw verblijf voor de pastoor bouwen of ter beschikking stellen. Om dit plan verder uit te wer-

ken nodigde het schepencollege een aantal belanghebbende instanties uit naar een vergadering op 3 februari 1986 in het gemeentehuis. Er werden daarbij vertegenwoordigers verwacht van: het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (in het bijzonder de heer Wouters van de Bestuur der Openbare Bibliotheken), van de Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu, van de Gouverneur, van het Architectenbureau Bressers, en... van de Privaatrechtelijke Bibliotheek (in dit geval Evarist De Mol).

Het provinciebestuur, dat de aanleiding had gegeven tot deze bijeenkomst, liet zich verontschuldigen en schoof de verdere uitwerking naar anderen door. Burgemeester De Vliegheer, schepen Dekesel en gemeentesecretaris De Roover hebben op die dag dan met alle andere genodigden het voor en tegen overwogen. Hoewel de materiële kant van het voorstel wel als plausibel kon beschouwd worden (vooral de heer Wouters vond de plaatsruimte voor alle voorgestelde bestemmingen voldoende, zoniet ideaal), werd erbij gevoegd dat vooraf toch ook nog even de mening van het bisdom moest gevraagd worden. Ook het provinciebestuur, hoewel niet aanwezig, had al laten weten dat men er niet kon aan beginnen zonder gunstig advies van het bisdom! Het verdere verloop is in de archieven van de bib niet te vinden, maar klaarblijkelijk is het hele plan dan toch maar opgeborgen.

OVERNAME DOOR HET GEMEENTEBESTUUR

Na een inspectieverslag van 18 februari 1987 achtte Evarist De Mol het welletjes, na alle tribulaties die hij jaren aan een stuk had moeten meemaken. Hij gaf het roer van het nog steeds schommelende schip door aan zijn schoondochter, Jacqueline De Laender. Die had na studies te Gent het diploma van voltijds bibliothecaris behaald en kwam nu aan het hoofd van het personeelsbestand. Jeanine Vermeire werd aangesteld als bediende, Evarist De Mol kon het niet laten om toch nog steeds als vrijwilliger te fungeren (wat dacht je?). Zijn officieel afscheid werd pas op 4 maart 1988 'gevierd'. Lieven De Graef en Rudy Van Vlaender, reeds vroeger al bekenden, kwamen ook helpen. Pastoor Jozef Ryckaert was nog steeds voorzitter van de Raad van Beheer.

Het vermelden waard is zeker dat een groot aantal dames hun vrije tijd als losse medewerkers aan de

Jeugdafdeling inclusief personeelsruimte

uitbouw van de boekerij hebben besteed. Hier kunnen we zeker noemen: Els Kennis, Liliane Wyngaerd, Rita Meskens, Lieve Bourgonjon-Van den Abeele, Maria Van de Voorde, Irène Vervaet-Celie en Laurette Fermont-Blancke. Of de lijst volledig is durf ik niet te verzekeren...

In het jaar 1987 kwam men al tot een totaal uitleeningen van 31.421! Steeds nieuwe activiteiten werden in het werkprogramma opgenomen. Het personeel volgde een vijftal 'vervolmakingscursussen', en vond daarbij nog de tijd om zich ook nog naar het publiek toe te manifesteren. Men is dan bijvoorbeeld gestart met een Jeugdweek en een Week voor de Senioren.

Men wist van nu af ook precies hoe men de financiële kant kon aanpakken. Voor het aanschaffen van de collectie moest de gemeente instaan. Het personeel werd door de Staat betaald, terwijl de Provincie voor 60% tussenkwam in de werkingskosten voor administratie en onderhoud.

Aan de overzijde van de Dorpstraat, rechtover de Vierschaar, in het huis nummer 43, was het beheer er intussen al een poosje in geslaagd de jeugdafdeling van de bib onder te brengen, en daar werd ook een magazijntje en een personeelslokaal ingericht. Bij de inspectie had opziener H. Symoens verklaard dat er nu voldoende ruimte beschikbaar was om een normale werking te kunnen verzekeren.

In afwachting van de afhandeling van de lopende procedure vraagt het personeel aan het College van Burgemeester en Schepenen om in het gemeentepersoneel te worden opgenomen, zodra de gemeente definitief de teugels in handen zal hebben, en de

volle verantwoordelijkheid op zich zal nemen voor de totale begroting. Alles wat aan weddes en vergoedingen aan personeel moet besteed worden, wordt samengevat in een collectieve arbeidsovereenkomst, zoals die wordt vastgelegd door de Dienst Openbare Bibliotheken van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Dienst Cultuur.

In de tekst van deze personeelsvraag wordt voor de eerste maal op papier gezet dat iedereen de vaste hoop koestert dat er toch ook werk zal gemaakt worden van het oprichten van een Cultuurcentrum, waarover eigenlijk al meer dan een tiental jaren sprake is. Men hoopt daar een veel grotere oppervlakte te kunnen vinden om de bibliotheek gebruiksvriendelijker, en dus voor het brede publiek ook beduidend aantrekkelijker te maken.

Op 10 november 1988 doet het gemeentebestuur aan de Privaatrechtelijke Plaatselijke Openbare Bibliotheek melding van het besluit van de gemeenteraad d.d. 27 mei 1988: volgens artikel 1 van dat besluit wordt de genoemde instelling nu **definitief overgenomen als "Deeltijdse gemeentelijke Openbare Bibliotheek"**. Op 24 juli 1989 volgt dan het besluit van de Gemeenschapsminister van Cultuur, Patrick Dewael, dat inhoudt dat de erkenning die de bibliotheek al had, wordt overgedragen naar de gemeente, met ingang van 1 januari 1989.

Tegelijkertijd wordt vermeld dat het werkgebied van de bib van nu af uitgebreid wordt naar alle inwoners van de gemeente Wachtebeke. Er werd op gewezen dat de beperking die vroeger nog gold toen het over een "vrije" bibliotheek ging, nu helemaal tot het verleden behoort. En pas een goed jaar

nadien komen de verantwoordelijken van de “V.Z.W. Vrije Openbare Bibliotheek” tot de ontdekking dat hun vereniging geen reden van bestaan meer heeft. Op 25 mei 1990 wordt het besluit tot ontbinding ondertekend door de voorzitter, pastoor Jozef Ryckaert, en door de leden Anna Van Quaquebeke, Hubert Van den Hende, Etienne Fermont, Lieven De Graef, Rudy Van Vlaender, Evarist De Mol en Lieven De Langhe.

Er is nu van de gemeente uit een nieuw beheersorgaan samengesteld, waarin de schepen van Cultuur, Johan De Vleeschouwer, van ambtswege zitting heeft. Voorzitter wordt Rudy Van Vlaender, ondervoorzitter Dominique Mestdagh, terwijl Jacqueline De Laender het secretariaat waarneemt. Er worden bovendien nog veertien leden aangeduid, die overwegend de diverse strekkingen in de gemeenteraad vertegenwoordigen.

Bij het einde van dat eerste jaar als gemeentelijke bibliotheek kan het beheer een toch wel positieve balans voorleggen, althans wat de werking betreft. De collectie omvat nu al 13643 werken, en er zijn 1269 lezers ingeschreven, waarvan 598 eerder tot de jeugd mogen gerekend worden. Die hebben allen samen maar liefst 35266 ontleningen gedaan. In 1981 was dat aantal nog tot 15755 beperkt. Men is ook in dat jaar begonnen met het uitroepen van de maand oktober tot ‘maand van de bibliotheek’ – dat initiatief is tot vandaag nog altijd in ere gehouden. Bij de eerste editie is niemand minder dan auteur Jef Geeraerts hier te gast geweest om voor een talrijk opgekomen publiek een lezing te houden.

Francine Buysse

Gedurende de volgende paar jaren wordt met de middelen die men ter beschikking heeft dapper verder gewroet. De bib barst uit haar voegen, maar om te tonen dat het haar menens is, komt zij in de ‘week van de bibliotheek’ toch wel zeer evident op het voorplan met eminente gastoptredens van Frans Wuytack en zijn vrouw Leen, en van auteurs als Bart Moeyaert, Kristien Hemmerechts en Gerard Bodifée.

Het gemeentebestuur ziet toch wel in dat de druk steeds maar groter wordt. De gemeenteraad palaverd in november 1991 over een project voor een cultuurcentrum waarin ook de bibliotheek een plaats zou krijgen. Het hele voornemen zou 105 miljoen (frank) kosten, en men hoopt dat men daarvoor op 60% subsidie zal kunnen rekenen. Naderhand moet men teleurgesteld vaststellen dat die verhoopde tussenkomst niet kan verwacht worden, zodat de hele zaak weer maar eens noodgedwongen verschoven wordt.

Niemand kan echter beweren dat het schepencollege en de gemeenteraad zich niet terdege bewust zijn van de noodzaak om de zaak verder uit te spitten en uit te vissen hoe men toch zo snel als mogelijk tot een aanvaardbare oplossing zou kunnen komen. Reeds in 1987 was er een beslissing van de raad geweest betreffende het oprichten van een cultuurcentrum, inclusief bibliotheek. Einde 1991 was er zelfs een beslissing genomen tot aankoop van gronden van het OCMW, waar de bouwwerken zouden uitgevoerd worden. Vooral echter het oprichten van het nieuwe rustoord van het OCMW bracht dit voornemen in het gedrang. Dus begon

Greta Colle

men een aantal andere mogelijkheden te overwegen. Men zou bijvoorbeeld het oude rustoord kunnen verbouwen. De OCMW-gronden in de Reepkens lagen daar ook nog. Konden de oude schoolgebouwen in het Rechtstro niet in aanmerking genomen worden? En te langen laatste is daar ook nog het Dr. Jules Persynplein.

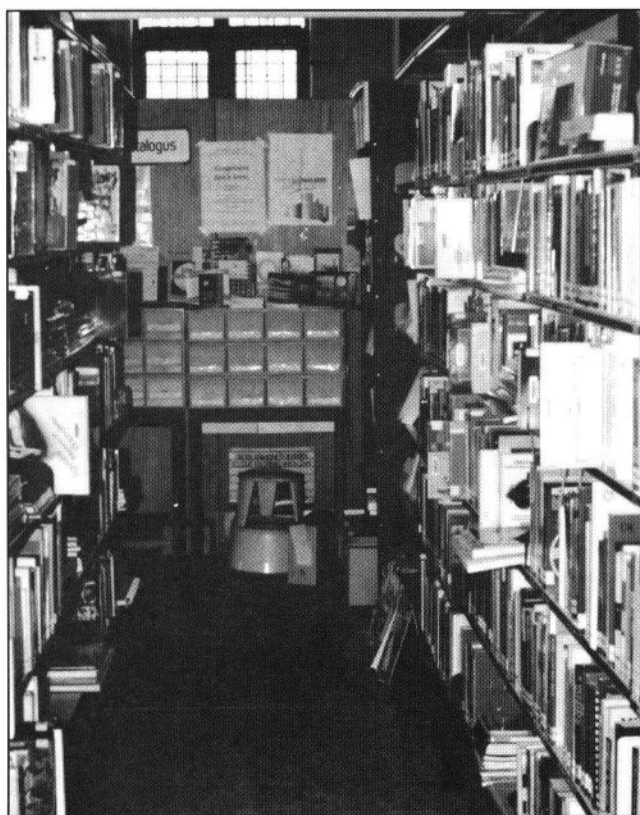
Als we zien waar we vandaag dan eindelijk beland zijn is die laatste mogelijkheid toch wel degelijk de beste gebleken. Maar in zitting van 25 maart 1993 besliste de gemeenteraad nog een centrum, annex bibliotheek, te bouwen op de plaats van de oude gemeenteschool, omdat... op het Dr. Jules Persynplein de bouw van een nieuw gemeentehuis gepland was!

Intussen werden de beperkte middelen die de bibliotheek ter beschikking had steeds maar intensiever gebruikt om voortdurend nog meer prominent op de scène te verschijnen. Het personeelsbestand was danig versterkt door de komst van Greta Colle en Francine Buysse, en dat kon men merken aan een aantal bijkomende initiatieven, bij alles wat er al geweest was. De bibliotheek deed mee aan de viering van '750 Jaar Vier Ambachten' met een verhalenwedstrijd, men startte met een boekenbedeling aan huis voor de minder mobiele lezers, er werd een literatuurkring opgericht en een leesclub voor

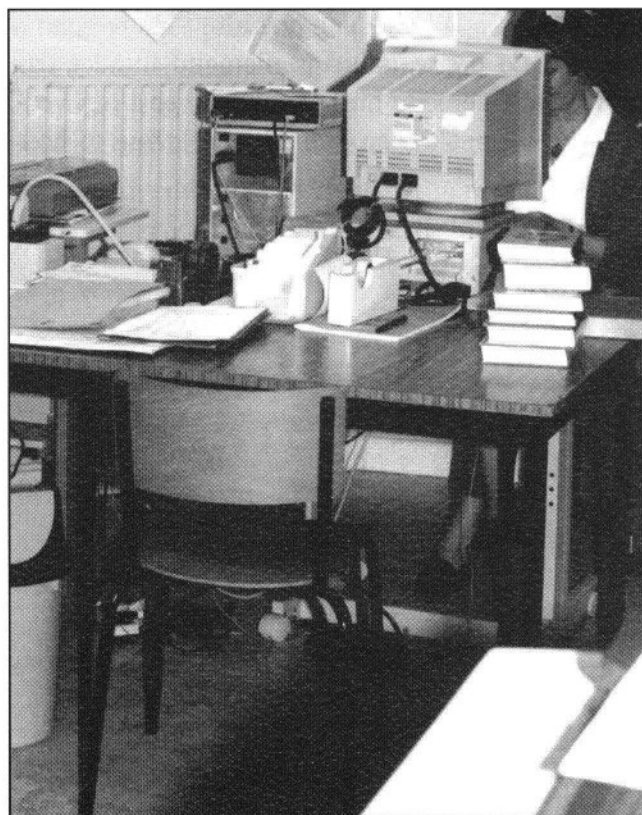
tieners, en de boekenweek in oktober werd ontdebeld door nog een jeugdboekenweek daarbij. In 1993 werden niet minder dan 47169 uitleningen genoteerd. Die geïnteresseerden konden bovendien ook nog aantreden bij een herdenkingstentoonstelling Dr. Jules Persyn, bij een literaire avond met onze plaatselijke auteur Eriek Verpale, bij een voordracht van geriater Dr. Lucien De Cock en bij een uitgebreide voordracht van politiek commentator Hugo De Ridder.

In de hele tussentijd bleef men maar klagen over de ontoereikende ruimte en bleef men zich afvragen hoe het nu stond met het bouwdoosier! Gedurende de jaren die nu volgden werd met argusogen uitgekeken naar wat het gemeentebestuur op dit gebied nu zou verwezenlijken. Een inspectieverslag van 25 april 1995, ingediend door een adjunct-directeur R. Wauters, laat niets anders dan positieve geluiden horen over het geheel van de werking. Er is zelfs al overgeschakeld van het nu obsoleete steekkaartenbestand naar een computerbestand; de nodige hard- en software zijn ter beschikking.

Enige dringende opmerking: *as soon as possible*, zo vlug als enigszins mogelijk, moet naar een nieuwbouw voor de bib uitgekeken worden. Die alarmkreet is al vaker gehoord, maar wordt nu in een officieel document onder de aandacht gebracht.

De verouderde infrastructuur in de Vierschaar

De personeelsruimte in de Vierschaar

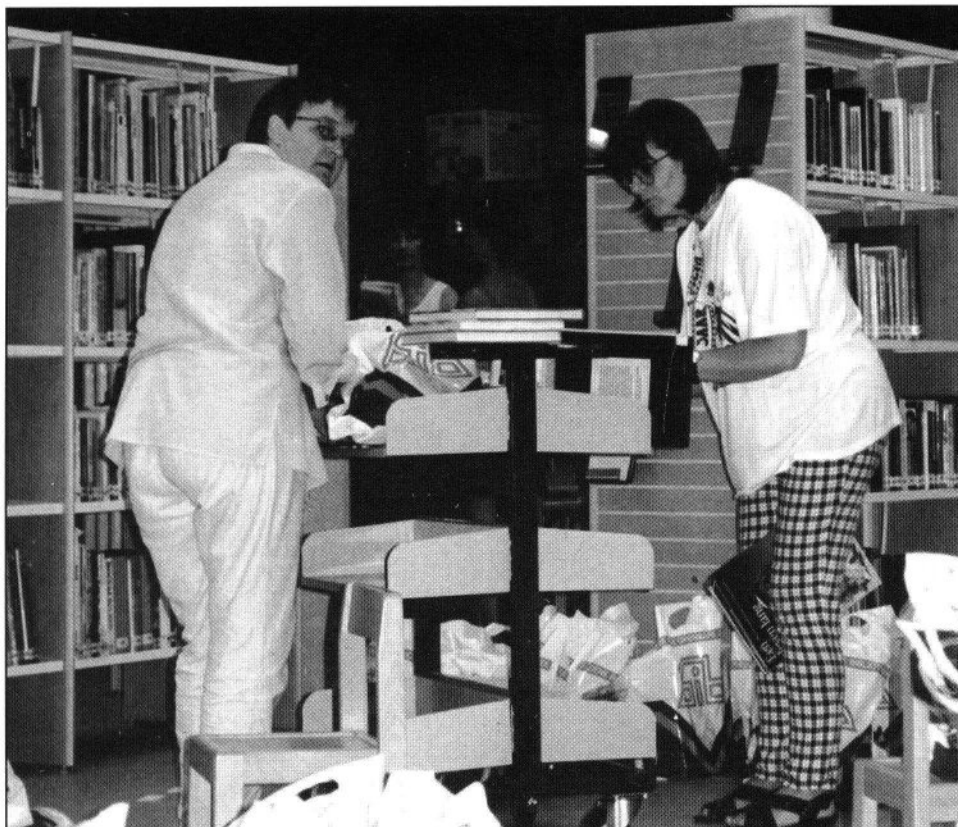

Het is de verdienste van het gemeentebestuur geweest dat de lang verwachte nieuwbouw dan toch eindelijk, op 13 oktober 1998, kon ingehuldigd worden door koning Albert en koningin Paola. Het ligt niet in de bedoeling te proberen in deze bladzijden uiteen te zetten hoe men er eindelijk in geslaagd is zich door de eindeloze malle-molen van aanvragen en toelatingen heen te worstelen, en uiteindelijk dit voor een gemeente als de onze toch wel omvangrijk project te verwezenlijken. Dit alles is voor de historiek van de bibliotheek slechts in zoverre van belang, dan dat zij nu een wezenlijk deel van dit gedurfde geheel kon innemen.

Het jarenlange aanmodderen met de povere middelen die men tot dan had gehad, kon men nu eindelijk vergeten. Dat is trouwens de meest markante notitie die de reeds genoemde inspecteur Wauters neerschrijft bij zijn verslag van 3 februari 1999: de "huisvesting" is nu prima in orde! Dat kan iedereen zonder moeite bevestigen die nu de bibliotheek betreedt, en zich daarbij nog de toestand van voordien voor de geest kan halen.

Men kan zich voorstellen dat het personeel met animo op zijn nieuw terrein aan de slag ging. In het eerste jaar werden alle reeds bekende initiatieven verder verfijnd. Als gastsprekers dat jaar werden onze lokale schrijfster Lucrèce L'Ecluse en de bekende auteur Walter Van den Broeck verwelkomd.

Het doet pijn hier te moeten tussenlassen dat twee gangmakers die lange tijd hun beste krachten aan de bib gaven, ons in een paar jaren tijd ontvallen zijn. Lieven De Graef overleed in datzelfde jaar 1999, en het jaar nadien, in 2000, is ook Jeanine Vermeire overleden. Beiden zijn echt en terecht betreurd geworden door allen die met hen hadden samengewerkt of die met hen in contact kwamen. Het dagelijks bestuur was nu in handen van bibliothecaris Jacqueline De Laender, hierbij geholpen door Francine Buysse, Greta Colle en Dominique Claeys. Ria Wyngaerd stond in voor het onderhoud van de nu toch wel fel toegenomen presentatieruimte met daarbij nog kantoren en archief. Nog steeds werden er vrijwilligers gevonden om waar nodig een handje toe te steken: Nicole Faes,

***Jacqueline De Laender en Francine Buysse
bij de verhuis naar de nieuwe bib.***

Linda Simoens, Margot Van Rumst en Sabine Hoekman. Op een bemeubelde oppervlakte van niet minder dan 420 vierkante meter kon men alle hulp wel gebruiken!

De bibliotheek sloot aan bij de veertien bibliotheken van het Meetjesland, en zag het aantal uitleeningen in 2000 stijgen tot 69432! Alhoewel de titel van de Chaplin-film "Modern Times" al zeer oud is, bleef het begrip – 'altijd maar meer!' – tot vandaag actueel. Want hoewel de benaming 'bibliotheek' uitsluitend op een verzameling 'boeken' slaat, werden nu onder de stuwning van de moderne technologie ook al CD's, videotapes en DVD's in het bestand opgenomen, dikwijls met uitwisseling onder de collega's van het Meetjesland. Nu en dan werden mini-aperitiefconcertjes ingelast. De traditie van de boekenweek werd in ere gehouden: jeugdschrijver Marc De Bel en de geëngageerde Els De Temmerman waren nu te gast.

Conform aan de voorschriften van het decreet werd na de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2000 een nieuwe beheerraad aangesteld. Onder het waakzaam oog van schepen van cultuur

Dominique Mestdagh werd Rita Meskens als voorzitter verkozen; zij werd door twee ondervoorzitters bijgestaan: Marc Roets en Alex De Vliegheer. Vanzelfsprekend bleef bibliothecaris Jacqueline De Laender secretaris van de vergaderingen. Zij had bij de dagelijkse werking nu ook hulp bijgekregen van een bibliotheekassistent: Sabine Hoekman. De overige leden van de raad van beheer bleven meestal de oude getrouwen.

Er werd dat jaar hard door-
gewerkt. In maart organi-
seerde men een jeugd-

week, waarin niet alleen de allerkleinsten aangesproken werden, maar ook niet minder dan 34 klassen van het hele onderwijsnet. Samen met de Heemkundige Kring volgde in juni een tentoonstelling 'Geschiedenis van de Wachtebeekse cafés en brouwerijen'; in oktober was er dan weer de 'Week van de Bibliotheek', waarin Bernard Henry en Herman Brusselmans voor een talrijk publiek kwamen spreken. December werd een 'Afrikamaand'. De leesclub bleef actief, en de maandelijkse boekendienst functioneerde nu ook in de twee rusthuizen en in het kinderdagverblijf.

Voeg daarbij dat de beheerraad op 10 juli 2001 het (weeral) nieuwe bibliotheekdecreet over het hoofd kreeg. Dat zou op 1 januari 2002 van kracht worden. Als doelstelling gold "het mogelijk maken van een rijk cultureel landschap". De subsidiëring zou daarbij een doorslaggevende rol spelen. De Provincie en de Vlaamse Gemeenschap zouden 50% bijleggen van wat de gemeente zelf deed. Men moest er rekening mee houden dat het ambt van bibliothecaris nu als een voltijdse functie moest beschouwd worden.

De leden van de plaatselijke beheerraad hebben zich lang en diepgaand beraden, zoals van een raad mag verwacht worden, over wat deze lange decreetteksten – die zoals vaak geen aangename

Het bibpersoneel in gepaste outfit tijdens de Afrikamaand in 2001. VLNR: Greta Colle, Francine Buysse, Jacqueline De Laender, Dominique Claeys en Sabine Hoekman.

lectuur waren – voor de eigen bib impliceerden.

Men moest er rekening mee houden dat de instapdrempel voor de bib zeker niet verhoogd werd, eerder verlaagd. Men kwam daarbij tot het besluit dat het lidgeld (lees: leesgeld) zeker niet moest opgetrokken worden. Men ging er zelfs van uit dat raadplegen van het Internet gratis moest gesteld worden. Ja, de moderne systemen, die steeds maar meer modern werden, veroorzaakten ook maar steeds meer problemen en kosten. Het systeem dat tot nu werd toegepast, werd al als verouderd beschouwd en moest nu al wat men nu noemt een 'update' krijgen. Daartoe kreeg men een offerte van een bedrijf dat zich daarmee bezighoudt, CEVI, die tot 600.000 Belgische frank opliep, te spreiden over twee jaar. De Euro was er nog net niet, maar voor de jongeren onder ons rekenen we toch vlug om dat het hier om ongeveer 15.000 Euro gaat.

Men zag op dat ogenblik ook in dat geen enkele bibliotheek op alle aanvragen een quasi volledig aanbod kon aanbieden. En men dacht dus aan uitwisseling van bestanden tussen verschillende andere bibliotheken. De C.O.B. (Centrale

Openbare Bibliotheek) zou daarbij op een ietwat verdere afstand gesitueerd worden. Er werd eerder gestreefd naar wat men nu een 'streekplatform' ging noemen. Voor Wachtebeke zou dat het platform 'Meetjesland' zijn, met als centraal punt Evergem.

Onze bibliotheek behoort nog steeds tot dat platform van de veertien bibliotheken uit het Meetjesland. Onbegrijpelijk genoeg situeert het provinciale 'Toerisme Oost-Vlaanderen' onze gemeente hardnekkig in het Waasland, daarbij enigszins vaag gevolgd door ons eigen gemeentebestuur. Iedereen met ook maar een beetje zin voor historie kan alle mogelijke argumenten aanhalen om aan te tonen dat Wachtebeke nooit tot het Waasland heeft behoord. Indien men toch bij het Waasland zou willen aansluiten, dan wordt het hoogtijd dat men ook het officiële wapenschild van onze gemeente aanpast: daarop figureert nog altijd de leeuw met dubbele adelaar van het aloude Ambacht Assenede, waartoe wij in lengte van eeuwen hebben behoord. Wellicht ietwat stof om over na te denken voor men aan het gemeentezegel ooit een raap of een suikerbiet moet toevoegen?

VAN 2003 TOT VANDAAG

Het loont misschien de moeite hier even een overzicht te geven van alle Wachtebekenaren die in 2003 met de werking van de bibliotheek bezig waren, binnen een werkgebied dat dan 6843 inwoners telde.

Jacqueline De Laender bleef bibliothecaris, maar kreeg vanaf 15 maart de permanente assistentie van Sabine Hoekman. Toen Jacqueline op 31 oktober afscheid nam, werd haar functie voltijds door Sabine overgenomen. Die kreeg als assistentes Francine Buysse, Greta Colle en Dominique Claeys. Ria Wyngaerd zorgde 19 uur per week voor onderhoud van lokaal en boeken. En om een jarenlange traditie in ere te houden traden ook nog steeds vier meewerkende vrijwilligers aan: Nicole Faes, Linda Simoens, Lieve Van den Abeele en Guido Van de Voorde (die laatste is jammer genoeg intussen ook al overleden).

Bij de zittingen van de beheerraad was Dominique Mestdagh van ambtswege als schepen van Cultuur aanwezig. Het voorzitterschap werd waargenomen door Rita Meskens, terwijl Sabine Hoekman het secretariaat waarnam, om te noteren wat gezegd werd over een agenda die ze eigenlijk zelf al had voorbereid en samengesteld. Ondervoorzitters waren Alex De Vliegheer en

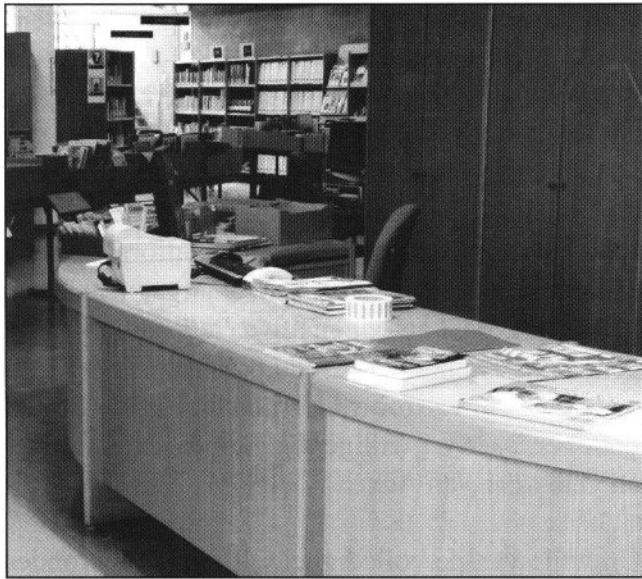
Marc Roets. Volledigheidshalve laten we nu de lijst volgen van alle leden: Jacques Geerinck, Rosalie Remorie, Iris De Bruycker, Martine Verstraete (die later door Steven Van Achte vervangen werd), Evarist De Mol, Chris Scheire, Etienne Fermont, Monique Heirbaut, Ann Feys, Eric Tack, Stefaan Van den Hende, Irène De Graeve, Luc Tanghe, Aloïs Creve, André Mulders, Rudy Van Vlaender, Kenneth Hallynck. De getrouwheid van heel wat 'oude bekenden' in dit verhaal valt toch wel op.

De globale collectie omvatte 24959 stuks. Vanzelfsprekend is dit indrukwekkend cijfer te verdelen onder wat te vinden was in de leeszaal, de jeugdafdeling, de volwassenenafdeling, en wat daarbij nog in het magazijn was opgeslagen. Er waren 1902 actieve leners. Wanneer men daarvan het aantal ontleners uit de omliggende gemeenten aftrekt, kan men besluiten dat iets meer dan 20% van de Wachtebeekse bevolking van de bibliotheekdiensten gebruik maakte. Het is verheugend te zien dat 40% van die ontleners jonger dan 15 jaar waren. De jeugd heeft alle interesse voor het gedrukte woord blijkbaar nog niet verloren.

We kunnen nog even terugkomen op de geplande uitwisselingen met andere bibliotheken. In 2002 deed onze bib 201 aanvragen bij een andere bibli-

Algemeen zicht

De balie

otheek, en in 2003 220. In totaal werd daarbij 223 maal een gunstig resultaat gehaald. Wederzijds werden in die twee jaren door andere bibliotheken 147 werken bij ons aangevraagd; 107 keren konden onze verantwoordelijken daaraan het gewenste gevolg geven.

De week van de bibliotheek (17-26 oktober 2003) borrelde van een hele reeks initiatieven. We geven die hier niet in detail weer, maar vermelden wel enkele bekenden die we hier konden begroeten: Rob Baetens, Kristien Aertssen, Carll Cneut, Gerda Dendooven, Klaas Verplancke, Sabine De Vos, Oswald Maes, Johan Deseyn, Eriek Verpale. Muziek was er met Ronny Verbiest, met Funix en met de Koninklijke Harmonie De Eendracht. Daarbij werden door het hele jaar nog acht aperitiefconcerten georganiseerd

Een toch wel heel bijzonder project was een 'Fietstocht doorheen Wachtebeeks cultureel heden en verleden', van 29 juni tot 30 september. Dat is een gesmaakt plan en dus een succes gebleken. Tijdens de slothappening op 25 oktober (week van de bibliotheek) konden tien winnaars hun prijs in ontvangst nemen. Eriek Verpale, wiens naam als 'rode draad' doorheen de hele wedstrijd liep, was daar eregast. Ronny Verbiest en 'De Eendracht' zorgden weerom voor de muzikale omlijsting.

Het personeel nam in de loop van het jaar nog deel aan heel wat vergaderingen, studiedagen en cursussen. De 'klanten' van de bib zijn er zich

wellicht niet bewust van dat er buiten de openingsuren nog heel wat werkuren moeten ingevuld worden.

Vergaderingen van het personeel, van de beheerraad, van de jeugdraad en de cultuurraad moeten, gespreid over het hele jaar, minutieus gevolgd worden. Sabine Hoekman nam in dat jaar niet minder dan vijf keer deel aan vergaderingen van het 'Meetjeslands Samenwerkingsverband'.

NA HET VIJFDE JAAR IN HET NIEUWE ONDERKOMEN

Nadat dat eerste lustrum (1998-2003) in het nieuwe emplacement op passende wijze was afgesloten, kan iedere bezoeker en gebruiker van de bibliotheek getuigen dat de instelling soepel draait. Dankzij de vlotte samenwerking met het gemeentebestuur, en vooral door de persoonlijke inzet van alle personeelsleden, functioneert hier nu een "boekery", waarvoor alleen in dit beknopt historisch overzichtje nog een binding met wat vroeger bestond kan gevonden worden.

Greta Colle werd op 1 juli 2004 als bibliotheekassistent aangesteld, terwijl Francine Buysse en Dominique Claeys vanaf 1 oktober Inge François als collega konden begroeten.

In dat jaar was de collectie aangegroeid tot 25002 stuks, en werden 64272 uitleningen genoteerd. De leners kunnen sedertdien ook bepaalde digitale databanken raadplegen, en ook de DVD heeft een plaats veroverd in het uitgebreide assortiment. Niet minder dan 1932 actieve leners kwamen daarvoor opdagen, van wie er niet minder dan 453 uit naburige gemeenten kwamen. Dit bewijst toch wel de sterke aantrekkingskracht van onze eigen bibliotheek. Ere wie ere toekomt: bijna tweederde van het aantal leners bestaat uit vrouwen!

Het heeft weinig zin hier telkens opnieuw een opsomming te geven van de nu al als normaal geziene telkenjare terugkerende activiteiten die de bib op het getouw zet. Om te bewijzen dat het maar niet ophoudt, moeten we toch maar vermelden dat heel wat uit de media bekende figuren hier verschenen. 'Clown Tito' voor de kleuters, Oswald Maes nog eens, Axel Bouts, Roger Bolders en ook nog Dixie Dansercoer. Twee ten-

***Het huidige vrijwilligersduo
Christine Van Acker en Nicole Faes
zijn meermaals een welgekomen hulp.***

toonstellingen werden in het kader van het Meetjeslands Samenwerkingsverband op pootjes gezet: 'Meetjesklap' en 'Als alle rivieren van inkt waren' (over het thema 'oorlog' in kinder- en jeugdboeken). Via ditzelfde Samenwerkingsverband werden milieuvriendelijke draagtassen aangekocht, nadat gedurende de week van de bibliotheek al linnen draagtassen aan alle bezoekers waren uitgedeeld. Men ziet het: ook aan het comfort van sjouwende ontleners werd gedacht!

In 2005 werd een gedetailleerd actieplan uitgewerkt. Het doel daarvan, dat het hele personeel ter harte nam alsof het over hun eigen 'huishouding' ging, werd omschreven als "verdere uitbouw van de dienstverlening", "bevorderen van de klantvriendelijkheid" en "tot leven brengen van de bib". Daartoe werd heel wat tijd (en dus geld) gereserveerd voor opleiding. Er moest aandacht zijn voor documentatie- en informatiekunde, internet, jeugdliteratuur, samenstelling en uitbreiding van de collectie en de presentatie ervan, en daaraan gelinkt de catalografie.

Er werd tevens gedacht aan samenwerking met scholen en met andere verenigingen, en de samen-

werking met de Meetjeslandse bibliotheken werd stevig in de hand gehouden. Vooral de Meetjeslandse schrijvers werden hierbij extra in het kijkveld geplaatst.

Tot vandaag de dag wordt met dezelfde driftige ijver voortgewerkt. Zij het dat, conform aan de huidige regelgeving, het beheersorgaan in 2007 werd aangepast aan de nieuwe 'legislatuur' in de gemeente. De namen van de personeelsleden zijn ons nu wel al vertrouwd, en nog steeds worden ze door een paar vrijwilligers geholpen: Nicole Faes en Christine Van Acker.

Omwille van de volledigheid geven we hieronder de samenstelling van de nieuwe raad van beheer. Schepen van cultuur is nu Roland Vereecke. Onder voorzitterschap van Dominique Mestdagh blijft Sabine Hoekman vanzelfsprekend secretaris. Rita Meskens is ondervoorzitter, en rond die centrale functies verlenen volgende leden hun medewerking: Stefaan Van den Hende, Chris Scheire, Annick Van de Cruys, Eric Tack, Luc Tanghe, Kristien Buyle, Wim Van Hoecke, Etienne Fermont, Myriam De Vos, Rosita Remorie, Jacques De Smet, Rudy Van Vlaender, Sophie Van Overmeire, Freya Gabriël en Marc Roets.

Van jaar tot jaar steeg ondertussen het aantal "materialen" dat in de collectie werd opgenomen. Het totale aantal uitleningen had in 2007 al het bijna duizelingwekkend getal 71234 bereikt! Ook het aantal bezoekers wordt van nu af geregistreerd. Gedurende het genoemde jaar waren er dat 15785. Geen wonder eigenlijk, wanneer we even vluchtig overlopen wat de bib nog allemaal doet, behalve het uitlenen van boeken, CD's en DVD's. Er is een boekendienst-aan-huis, een leeskring, voorleesuurtes voor kinderen; jeugdauteurs Carll Cneut en Stefan Boonen worden door de bib uitgenodigd voor verschillende leerjaren: niet minder dan 142 leerlingen zijn daarop afgekomen. Er is een jeugdboekenweek georganiseerd, en bijna evident ook de jaarlijkse bibliotheekweek, met daar bovenop nog een "week van de smaak" in november.

Samen met de Meetjeslandse bibliotheken werden twee tentoonstellingen aan de bezoekers van de bib voorgesteld: "Met het hart op de pen" (daar

konden de kinderen van 12 klassen verschillende opdrachten uitvoeren), en “Expo Krulbol”; bij die laatste tentoonstelling over het ‘krulbollen’ heeft de bib bijna de eigenlijke doelstelling van de Heemkundige Kring overgenomen!

We zijn nu in het jaar 2008. Voor aankoop en aanpassing van de hele collectie wordt een budget van 32.500 Euro vooropgesteld. Om even naar de beginbladzijden van deze bijdrage terug te keren, ware het goed dit bedrag even naar frankskes om te rekenen. Dan kunnen we toch constateren dat er in al die jaren toch ‘ietwat’ vooruitgang geboekt werd!

En omdat einde van dit jaar het tweede lustrum van de nieuwe bibliotheek, een tienjarige werking, zal gevierd worden, zou best elke lezer op 10, 11 en 19 oktober even komen kijken hoe het er nu mee staat en welke activiteiten voor deze feesteditie van de bibliotheekweek werden uitgedacht.

Om af te ronden ware het misschien aangewezen het wierookvat te vullen en flink aan te blazen. Maar ik ben ervan overtuigd dat alle mensen die

hier vermeld werden hun neus ophalen voor wolkende loftuitingen. Wat niet belet vast te stellen dat er met vasthoudendheid – en met het hart – gestaag door iedereen werd gewerkt om het culturele peil van de hele bevolking op te vijzelen. Vroeger met middelen die meestal niet adequaat konden genoemd worden. Nù met aangepaste middelen, en op een “klantvriendelijke” wijze!

We zijn er gekomen. Traag misschien, maar zeker. Het kan alleen maar beter worden.

*VLNR: Greta Colle – assistente; Inge François – bediende; Sabine Hoekman – bibliothecaris; Francine Buysse – bediende; Dominique Claeys – bediende.
Dit vijftal vormt de heel enthousiaste groep van onze Plaatselijke Openbare Bibliotheek.*

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING DE VIERSCHAAR vzw

Guy Hoebeke <i>Voorzitter</i>	Walderdonk 62 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 38 guy.hoebeke@telenet.be
Eddy Van Acker <i>Ondervoorzitter - Redactie</i>	Geraniumlaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 64 04 eddy.van.acker@pandora.be
Luc. De Maesschalck <i>Secretaris</i>	Marcel Herpelinckstraat 28 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 07 23 brigitte.dm@skynet.be
Jacques De Smet <i>Penningmeester</i>	Molenhoek 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 08 55 jacquesdesmet@scarlet.be
Wies Creve	Winkelwarande 76 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 72 27
Cesar David	Azalealaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 01 62 cesardavid@skynet.be
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 03 62
Jozef Kinget	Dorp 52 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 96 52 jozef.kinget@telenet.be
Guy Trangez	Melkerijstraat 42 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 94 51
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5 9060 Zelzate	Tel. 09 345 00 38
Rita Veldeman	Azalealaan 3 9185 Wachtebeke	Tel. 0485 16 75 91

Lid worden kan door betaling van 10 EUR per jaar aan één van onze bestuursleden
of op rekening 068-2294367-53 van de Heemkundige Kring De Vierschaar vzw te Wachtebeke.
Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift.
Elke 1e zondag van de maand van 10.00 tot 13.00 uur is iedereen welkom in onze praatherberg « Den Dhust »
en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis « De Mey ».

Verantwoordelijke uitgever: Eddy Van Acker.
Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn eigen bijdragen
